COOLTARTIS

Revistă trimestrială de istorie, cultură și literatură

Anul V, nr. 11, martie 2026

Apare sub egida
Uniunii Ziariștilor Profesioniști
din România
nr. 15/2024

Scanați codul QR și citiți întrega colecție COOLTARTIS

Publicație editată de
Asociația Culturală Olt Artis Slatina
ISSN: 3008-3370 / ISSN-L: 3008-3370
Director Fondator: Nicolaie DINCĂ

Redacția și administrația:
Strada Cireașov, nr. 15, Bl 20, sc. C, apt 8,
Cod Poștal: 230070, Slatina, Olt, România

Redactor șef: Nicolaie DINCĂ
telefon: 0747.128 838; E-mail: nicolaied2@gmail.com

Redactor șef adjunct & Tehnoredactor: Valeru CIUREA
Redactor secțiunile Istorie și Proză: Nicolaie DINCĂ
Redactor secțiunea Poezie: Corina DAȘOVEANU
Redactori secțiunea Diaspora: Mircea Giani FLORESCU, Tic PETROȘEL

Colaboratori:
Larisa Izabela IACOB, Ionuț ȚENE, Cornel MANOLESCU, Marin PETRAN, Octavian IRIMIEȘ, Tia van KALKEN, Dan ALEXOAE, Justina RADU, Cristian SĂILEANU, George DAVID, Puiu RĂDUCAN, Vivi Viorel PINTEA, Ioan IVAȘCU, Nela ENE, Laurențiu BELIZAN, Valică MIHULEAC, Petre Ion STOICA, Teo CABEL, Adrian IONA, Luminița ZAHARIA, Lorena PURNICHI, Teodor LAUREAN, Andreea MAFTEI, Darie LĂZĂRESCU, Adela CONCIU, Maria STERPAN, Valeria BILȚ, Dumitru SÂRGHIE - MITIF, Al. Florin ȚENE, Sergiu CRĂCIUN, Mirela COSTACHE.

Fotografii și ilustrații:
Valeru CIUREA, Cornelia CIUREA, A.I.

Coperta 1: Apollo; Coperta 4: Colaj A.I. Anul Constantin Brâncuși

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține autorilor.
© Asociația OltArtis, 2024

Tiparul executat la Editura Hoffman
Email: contact@editurahoffman.ro

Larisa Izabela IACOB

Arta bisericească reflectată în ctitoriile lui Matei Basarab. Studiu de caz: Biserica Arnota cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” și biserica Domnească din Craiova cu hramul „Sfântul Dumitru”

Figura 1.
Sursa: https://www.valceaturistica.ro/manastiri-valcea/manastirea-arnota-costesti-valcea/

Urmaș al boierilor Craioveşti „neam care era mai ales și mai temător de Dumnezeu”[1], descendent pe linie maternă din Neagoe Basarab, Matei Basarab a fost domnul Țării Românești, timp de peste două decenii (a domnit 22 de ani din 1632 până în 1654), lucru ce evidențiază priceperea și devotamentul de conducere a țării, deoarece în acea vreme domniile durau câteva luni, maxim un an.[2] O descriere a acestuia o avem de la cronicarul Miron Costin, care-l definea pe domn prin următoarele cuvinte: „...om fericit peste toate domeniile acestei țări, nemândru, blând, harnic la războaie...”[3], dar și cu o mare credință în Dumnezeu, lucru dovedit prin ctitorirea și refacerea multor lăcașe de cult. Matei Basarab a ridicat de la temelie 46 de biserici, la care se adaugă refacerea multor altora, atât în țară, cât și la Muntele Athos; precum și pe teritoriul actualei Bulgarii, la Vidin și la Șistov, pe care le-a înzestrat cu daruri în bani, dar și donații, ceea ce reliefează contribuția sa semnificativă la susținerea Ortodoxiei Sud-Est Europene.

Figura 2.
Sursă proprie.

Dacă Ștefan cel Mare a zidit 45 de biserici și mănăstiri, Matei Basarab a zidit 46, atestate documentar, fiind astfel cel mai de seamă ctitor bisericesc al neamului românesc, conform istoricului Constantin C. Giurescu[4], dar și unul dintre cei mai de seamă domnitori ai Țării Românești.

Tocmai pentru faptul că Matei Basarab era un descendent al boierilor din Craiova el „simțea parcă datoria de a înnoi pretutindeni urmele neamului puternic și vestit pe care-l

[1] Ion Rizea Niță, *Matei Basarab și contribuția sa la susținerea Ortodoxiei Sud-Est Europene*, în „Analele Universității din Craiova- Epoca lui Matei Basarab”, Seria Istorie, anul X, 2005, nr.10, p. 30.

[2] Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol III, Editura ALL, București, 2019, p. 46.

[3] Miron Costin, *Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei*, apud, Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor*, vol. III, Editura ALL, București, 2019, p. 46.

[4] Constantin C. Giurescu, op. cit., p. 47.

reprezenta”[5], astfel a ales să reclădească o serie de biserici din Oltenia, printre care se numără și cele două pe care le vom analiza în cadrul acestui articol, și anume: Biserica Mănăstirii Arnota din comuna Costești (figura 1), Județul Vâlcea și Biserica Domnească din Craiova (figura 2), Județul Dolj.

Figura 3.
Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mănăstirea_Arnota, accesat pe 10 ianuarie 2026.

Biserica Mănăstirii Arnota este una dintre cele mai importante ctitorii ale domnitorului Matei Basarab, ea este amplasată pe o terasă înaltă a muntelui Bulia în comuna Costești[6].

În jurul acestei biserici s-au conturat numeroase ipoteze și legende[7], există o serie de istorici care consideră că aceasta este o reclădire a unei foste bisericuțe de lemn, ce se afla în acel loc.

Cea mai cunoscută ipoteză a pornit de la însemnările lui Paul de Alep, care a vizitat Arnota în 1658, spunând că mănăstirea a fost ridicată pe locul unei biserici de lemn, construită de vornicul Danciu, tatăl lui Matei. Tradiția despre vechimea monumentului a fost, de altfel, înregistrată și de alți călători străini, ca de exemplu Partenie, patriarhul Constantinopolului, a însemnat în decembrie 1643, faptul că biserica Arnota „fiind învechită, din vremuri neștiute și ruinată, Matei Basarab, a ridicat-o de jos, chiar din temelii cu multe cheltuieli”[8], ceea ce rezultă că este vorba despre o refacere a bisericii. În respectiva perioadă patriarhul a vorbit despre diverse biserici în însemnările sale, iar istoricii au considerat că probabil în scrierile acestuia este vorba despre o serie de repetări a mai multor formule[9].

Figura 4. Detaliu pictură naos
Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mănăstirea_Arnota, accesat pe 10 ianuarie 2026.

O legendă legată de această biserică, îl aduce în prim-plan pe însuși domnitor, se presupune că înainte de ctitorirea bisericii, Matei Basarab era urmărit de turci, iar el a ales să se ascundă într-un loc unde se afla un lac acoperit de răchită. Ajuns acolo, domnul s-a rugat la Dumnezeu, spunându-i că dacă va scăpa de turci, în acel loc unde se afla va ridica o biserică, lucru care ulterior s-a și întâmplat[10].

Datarea la care Matei Basarab a ridicat această biserică nu este cunoscută în istoriografie, deoarece pisania inițială a lăcașului a dispărut, dar se presupune că ea a fost una dintre primele ctitoriri ale voievodului, deoarece este atestată documentar printr-un act din 11 iulie 1636, atunci când domnitorul cumpăra ocină[11] la

[5] Venianim Nicolae, *Ctitoriile lui Matei Basarab*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p.74.
[6] *Ibidem*, p.67.
[7] *Ibidem*.
[8] Cornelia Pillat, *Pictura murală în epoca lui Matei Basarab*, Editura Meridiane, București, 1980, p.18
[9] *Ibidem*.
[10] Venianim Nicolae, op.cit., p. 67.
[11] Ocină = bucată de pământ, proprietate de pământ

Bogdănești-Vâlcea[12].

Matei Basarab s-a ocupat amănunțit de această biserică, după terminarea ei, domnul a poruncit construcția unei fântâni, consemnată de către Paul de Alep în scrierile sale; mai mult decât atât, domnitorul a cumpărat mai multe moaște pe care le-a adus aici „le-am plătit cu mult preț și le-am împodobit cu aur și cu argint și cu pietre și le-am pus în mănăstirea Arnota să ne fie nouă și părinților noștri spre vecinică pomenire”[13].

Figura 5.
Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Mănăstirea_Arnota, accesat pe 10 decembrie 2025

Destinația inițială a bisericii mănăstirii Arnota, închinată Arhanghelilor Mihail și Gavril, a fost aceea de necropolă a familiei, alegerea acestei modeste biserici, nu era una întâmplătoare, deoarece la vremea respectivă ea era înconjurată de pădure, acest lucru păstra la adăpost mormintele familiei domnești, de posibilele atacuri ale profanatorilor, dar și pentru faptul că ea se afla în perimetrul mănăstirii Bistrița, tot o ctitorire a boierilor Craiovești[14].

Biserica mănăstirii Arnota, este o construcție destul de mică, cu o lungime de 11,70 m, iar lățimea în dreptul absidelor de 7,20 m; planul său este unul triconc cu nișele sprijinind absidele laterale, având naosul încoronat cu o turlă zveltă pe pandantivi, fiind octogonală și la interior și la exterior (figura 3)[15]. Pronaosul bisericii are formă de dreptunghi îngust cu lungimea transversală pe axul bisericii, având două calote pe pandantivi, despărțite printr-un arc. Pridvorul are formă de cruce greacă înscrisă, ușor supralărgit față de naos și boltit cu o turlă octogonală la exterior și circulară la interior; așa cum aprecia N. Ghika-Budești, acestea sunt caracteristice proprii arhitecturii epocii lui Matei Basarab[16].

Figura 6. Sursă proprie.

Pictura originală a bisericii nu s-a păstrat, ea fiind refăcută de multe ori odată cu trecerea timpului (figura 4). Prima datare a picturii s-a făcut în perioada 1868-1887, atunci când istoricii Alexandru Odobescu și Grigore Tocilescu, au vizitat pe rând Arnota și au transcris inscripțiile de pe marginea icoanelor împărătești: *Sfântul Ierarh Nicolae, Iisus Pantocrator* și *Maica Domnului Hodighitria;* din păcate aceste icoane au dispărut în timpul Primului Război Mondial, dar au fost păstrate fotografii cu ele realizate în 1915 de pictorul D. Belizarie, care a reprodus inscripțiile. Însemnarea de pe prima icoană, precizează că a fost pictată de Stroe din Târgoviște, în anul 1644, din darul egumenului mănăstirii Serapion[17], iar pe celelalte două s-a însemnat că au fost dăruite de Matei Basarab și

[12] Venianim Nicolae, op.cit., p. 67.

[13] Călători străini, vol. IV, p. 93, apud, Venianim Nicolae, *Ctitoriile lui Matei Basarab*, Editura Sport-Turism, București, 1982, p. 68.

[14] Cornelia Pillat, op.cit., p. 18.

[15] *Ibidem*, p. 19.

[16] *Ibidem*, p. 21.

[17] Al. Elian, C. Bălan, H. Chircă, O. Diaconescu, Inscripții medievale ale României, București, 1965,

doamna Elina[18].

Asemănările stilistice dintre icoane și ansamblul de pictură din interiorul bisericii au dus la concluzia că autorul lor a fost Stroe din Târgoviște.

În altar, datorită suprafeței reduse a încăperii, s-a procedat conform vechiului sistem al picturii de tradiție bizantină, adoptându-se o versiune redusă a unora dintre scene și s-a rezumat programul, accentuându-se totuși unele idei. Astfel, rolul Fecioarei ca receptacol al Verbului divin, ca simbol al Bisericii creștine aliată cu vechea lege a profeților, dar și ca intercesoare, rugându-se neîncetat pentru credincioși, a fost figurat prin bustul Maicii Domnului orante, având pictat pe pieptul său bustul Copilului Iisus ținând în mână ruloul noii legi. Ea este adorată de arhanghelii Mihail și Gavriil și flancată de profeții Avacuum, Ieremia, Iacob și Isaia.

În naos, ciclul marilor sărbători începe cu Nașterea pictată pe semicalota de Nord și continuă cu Prezentarea la templu și Botezul pe bolta în leagăn, la Vest, Schimbarea la față pe timpanul de Vest și Coborârea Ia iad pe semicalota de Est, iar la fel ca în unele ctitoriri ale lui Matei Basarab (Călui, Sadova), registrul cu sfinți începe și la Arnota, pe peretele de Sud, la dreapta altarului, cu Deisis sub formă imperială, dar nu mai conține pe ctitori, care sunt pictați în pronaos[19]. Pe peretele de Vest al pronaosului, au fost reprezentați domnitorul Matei Basarab și soția sa, doamna Elina. (vezi fig. 5)[20].

Dorința lui Matei Basarab a fost, așa cum știm de la Paul de Alep că domnitorul „ceruse cu limbă de moarte să-l ia și să-l îngroape la Arnota”[21], dar ea nu a fost îndeplinită, deoarece urmașul său a decis ca el să fie înmormântat la Biserica Domnească din Târgoviște alături de fiul său Mateiaș și soția sa Elina. În cele din urmă, sub Mihnea al III-lea, rămășițele pământești ale domnitorului au fost mutate la Arnota, în urma unei invazii turcești din 1658, când mormântul său a fost profanat.

O serie de alți domnitori ai Țării Românești s-au preocupat de această biserică, printre ei fiind și Constantin Brâncoveanu, catapeteasma fiind reconstruită de el, iar ușa bisericii datează tot din timpul său.

Următoarea biserică importantă pe care Matei Basarab a ales să o reclădească în anul 1651, este una dintre ultimele mari ctitorii ale sale, și anume „Sfântul Dumitru”, din Craiova, actuala Catedrală Mitropolitană. Spre deosebire de biserica de la Arnota, acesteia i se păstrează pisania, astfel anul ctitoririi este cunoscut[22].

Amplasarea bisericii nu a fost una întâmplătoare, ci a avut un rol strategic bine definit în sistemul de apărare al Craiovei. Poziționată pe un deal, aceasta oferea o perspectivă amplă asupra văii sudice și sud-vestice a orașului, constituind un punct important de supraveghere și protecție a așezării. În mod similar, nici alegerea hramului nu a fost lipsită de semnificație. Având în vedere caracterul defensiv al locului, hramul Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, venerat ca ostaș și protector, a fost ales pentru a conferi edificiului un rol de apărare spirituală și simbolică, menită să asigure ocrotirea divină a străvechii așezări a Craiovei[23].

Revenind la anul ctitoririi bisericii, 1651, acesta se regăsește în pisania așezată la intrare, în tinda lăcașului, în partea dreaptă, fiind următoarea (vezi figura 6): „În numele Tatului (sic) și al fiului și al Sfântului D(u)hu întru Sfânta în Trăiță și întru dumnezeire nedepărțată amin. Cu puterea milostivului Dumnezeu, zididu-s-au această sfântă beserecă și s-au refăcut din temelie de iznovă pre hramul Dimitrie Mirotocirago[24] de crestinu i prea luminat Io Matei Basarab

p.568, apud, Cornelia Pillat, *Pictura murală în epoca lui Matei Basarab*, Editura Meridiane, București, 1980, p. 21.

[18] *Ibidem.*

[19] Cornelia Pillat, *op.cit.*, pp. 18-21.

[20] *Ibidem*, p. 21.

[21] *Ibidem*, p. 19.

[22] Ion D.Ciucă, Dominica Ciucă, Ion M. Ciucă, *Un mare ctitor Ortodox, Matei Basarab, prințul limbii române*, Parohia Câmpu-Mare, Județul Olt, 2004, p.44.

[23] I. Popescu-Cilieni, op.cit., p. 4.

[24] mirotocirago = Izvorâtorul de Mir.

Figura 7. Sursă proprie.

voievod Domnul Țărae Românești i gospodja ego[25] Elina, pentru că Craiova fost-au moșie den strămoșie a Măriei Sale. Și s-au săvârșit ... octomvrie vă leat 7160..."[26](figura 1). Această inscripție este extrem de importantă, deoarece ne oferă anul ctitoririi bisericii (7160) , hramul acesteia (Dimitrie Mirotocirango) și ctitorul său (Matei Basarab și soția sa Elina), mai mult decât textul ne indică faptul că biserica a fost refăcută „de iznovă" (din nou), ceea ce evidențiază posibila existență a unui fost lăcaș în acelor loc, înainte de ctitorirea lui Matei Basarab.

O descriere a bisericii, contemporană începuturilor ei de existență, o avem și în acest caz, tot de la călătorul Paul de Alep, care a rămas încântat de această construcție, definind-o ca fiind „biserica cea mare de piatră, zidită de răposatul Matei voievod....ce seamănă întocmai cu biserica Curții (domnești de la Târgoviște)..."[27]. Referitor la arhitectură Paul spune că aceasta era „ridicată pe patru stâlpi înalți, având un aspect luminos și încântător"[28].

Această biserică, ctitorită de Matei Voievod, a fost ridicată în întregime din cărămidă, lucru dedus pe baza ultimelor descoperiri făcute în 1933[29], aceasta avea un plan dreptunghiular, fiind o biserică de tip constantinopolitan în formă de „cruce greacă" [30]. Interiorul ei a fost împărțit prin două șiruri de stâlpi, în trei despărțituri (figura 7). Naosul era despărțit de pronaos prin prima pereche de stâlpi, iar în părțile laterale ale pronaosului se înălțau două cupole, deasupra cărora se găseau două turle laterale, iar turla centrală se înălța peste cupola pantocratorului, susținută de patru stâlpi octogonali. În exteriorul bisericii se găsea și un pridvor, larg și încăpător cu stâlpi octogonali, iar întregul exterior al construcției era alcătuit

[25] gospodja ego = doamna mea.

[26] Ion D.Ciucă, Dominica Ciucă, Ion M. Ciucă, *op.cit.*, p. 44.

[27] N. Ghika-Budești, *Evoluția arhitecturii în Muntenia și Oltenia- Vechiul stil românesc din veacul al XVI-lea: de la Neagoe Basarab până la sfârșitul veacului*, București, 1930, p. 36.

28 *Ibidem*.

[29] Nicolae Gh. Dinculescu, *Bisericile Craiovei- Un capitol din trecutul orașului*, Editura Revistei „Oltenia", Craiova, p.9.

[30] N. Ghika-Budești, *op.cit.*, pp.36-38.

din suprafețe de tencuială alternând cu straturi de cărămidă, cu două rânduri de arcade, separate printr-un brâu orizontal prevăzut cu zimți[31], iar acoperișul era acoperit cu șindrilă.

Figura 8. Sursă proprie.

Interiorul Bisericii era de o frumusețe absolută, pictura originală era realizată cu numeroase decorații florale, lucru specific ctitoriilor lui Matei Voievod, iar pe peretele de răsărit al pridvorului se întâlnea „Judecata de Apoi". Pictura actuală păstrează elemente ale celei originale, fiind refăcută între 1907 și 1933, de pictorii francezi Émile Memphiot și Bernard Bories[32]. Memphiot ajunsese în Craiova cu puțin timp înainte de demolarea bisericii și avusese timp să realizeze schițe ale frescelor medievale, pe care le-a reprodus ulterior pe pereții noului edificiu. Picturile ornamentale din pridvor și biserică au fost executate de germanul Gustav Nill, iar catapeteasma de pictorul gorjean Iosif Keber[33]. Iconostasul (figura 8) bisericii a fost realizat de Asociația sculptorilor decoratori din București, prin atelierul lui Alexandru Nache, în timp ce ușile împărătești (figura 9) au fost sculptate din lemn de tei de Constantin Mihail Babic (titular al lucrărilor de la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia).

După moartea lui Matei Basarab, biserica a început să fie numită „Domnească", devenind

Figura 9. Sursă proprie.

cel mai de seamă lăcaș de cult al Craiovei.

Concluzionând, arta eclesiastică românească în epoca lui Matei Basarab, s-a bucurat de o perioadă de înflorire, fiind reflectată în unele dintre cele mai frumoase lăcașe de cult din România, precum cele două prezentate în cadrul acestui referat, lăcașe care duc mai departe posterității importanța istorică și valoarea patrimonială deosebită.

Bibliografie

1. CIUCĂ, Ion D., CIUCĂ, Dominica, C, Ion M., *Un mare ctitor Ortodox, Matei Basarab, prințul limbii române*, Parohia Câmpu-Mare, Județul Olt
2. DINCULESCU, Nicolae Gh., *Bisericile Craiovei- Un capitol din trecutul orașului*, Editura Revistei „Oltenia", Craiova
3. GHIKA-BUDEȘTI, *Evoluția arhitec-turii în Muntenia și Oltenia - Vechiul stil românesc din veacul al XVI-lea: de la Neagoe Basarab până la sfârșitul veacului*, București, 1930
4. GIURESCU, Constantin C., *Istoria Românilor*, vol III, Editura ALL, București, 2019
5. NICOLAE, Venianim, *Ctitoriile lui Matei Basarab*, Editura Sport-Turism, București, 1982
6. PILLAT, Cornelia, *Pictura murală în epoca lui Matei Basarab*, Editura Meridiane, București, 1980
7. RIZEA NIȚĂ, Ion, *Matei Basarab și contribuția sa la susținerea Ortodoxiei Sud-Est Europene*, în „Analele Universității din Craiova- Epoca lui Matei Basarab", Seria Istorie, anul X, 2005

[31] Venianim Nicolae, *op.cit.,* p. 78.

[32] I. Popescu-Cilieni, *op.cit.,* p. 16.

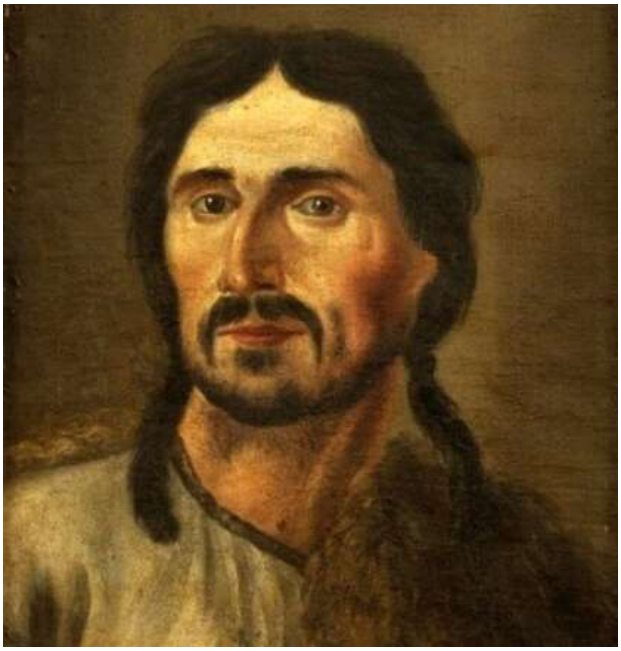
[33] Venianim Nicolae, *op.cit.,* p. 76.

Ionuț ȚENE

Cloșca, căpitanul lui Horea, a fost preot ortodox! O ipoteză credibilă!

Consider că ar trebui schimbată paradigma istoriografică a înțelegerii răscoalei lui Horea, Cloșca și Crișan de la 1784. Răscoala lui Horea a fost cheia de boltă a istoriei Transilvaniei românești, momentul astral, vorba lui Ștefan Zweig, al păstrării și apărării identității românilor „neuniți", așa cum scriu documentele imperiale ale vremii. Răscoala lui Horea continuă pe un plan superior mișcarea religioasă de la 1760 condusă de Sofronie din Cioara sau de către Sfinții Năsăudeni, reprezentați emblematic de către Atanasie Todoran din Bichigiu. Istoricii români contemporani de la David Prodan, Ștefan Pascu la Nicolae Edroiu au surprins documentar excelent cauzele și evenimentele răscoalei lui Horea, dar spiritul epocii din perioada comunismului, teoriile materialiste de sorginte marxist-leniniste, nu permiteau analiza complexă şi intrarea în străfundurile spirituale ale mișcării țărănești de la 1784. David Prodan s-a lansat în monumentala sa lucrare „Răscoala lui Horea", în evidențierea caracterului țărănesc și social al mișcării. Ștefan Pascu a marșat pe spiritul revoluționar al lui Horea, un fel de revoluție burgheză avant la lettre față de revoluția de la 1789. Istoricul era sub influența istoriografiei ceaușiste prin curentul protocronist, adică românii din Apuseni au făcut o revoluție de sorginte burgheză înainte de cea franceză. De aici s-a născut și ideea influenţei „iluministe" a lui Horea la Curtea de la Viena şi chiar apartenenţa sa la masoneria austriacă, lucru neadevărat, fiind doar o propagandă de compromitere a ţăranului român de către istoriografia nobiliară maghiară, că acesta a acţionat în colaborare cu mediile imperiale şi masonice de la Curtea lui Iosif al II-lea. Dincolo de interpretarea implementării dreptății sociale a răscoalei lui Horea subliniată de David Prodan sau a caracterul de eliberare națională și identitară accentuat de Ștefan Pascu, mai nou se pune de către istorici accentul pe caracterul religios creștin-ortodox a mișcării românilor din Munții Apuseni de la 1784. Horea, Cloșca și Crișan au fost „Sfânta Treime" a răscoalei românilor împilați de austrieci, nu numai economic, ci și religios. Recent a apărut o ipoteză, credibilă și sublinată de documente, a preotului bucureștean Marian Sava. Acesta susține că pe lângă sute de preoți ortodocși care au participat la răscoala lui Horea, chiar unul din liderii răscoalei, Cloșca ar fi fost preot ortodox.

Se știe că răsculații le cruțau viața nobililor maghiari, care acceptau să se boteze la religia ortodoxă, în "legea românească", astfel numeroși nobili scapă cu viață acceptând botezul. Cei care nu acceptau trecerea la ortodoxie erau uciși. Se știe că pe vremea lui Horea preoții ortodocși nu aveau drepturi și erau puși la sarcini iobăgești la fel ca iobagii români, față de preoții uniți recunoscuți de stat și scutiți de obligații fiscale sau munci iobăgești. Conform istoricului Mircea Păcurariu

la răscoala de la 1784 au participat circa 160 de preoți ortodocși. Cei convertiți primeau o „țidulă" prin care erau confirmați a fi ortodocși: „Ăsta-i creștin bun". Răscoala lui Horea a fost și o resurecție a ortodoxiei în Ardeal, iar Cloșca pe numele Ioan Oargă a fost fermentul creștin-ortodox al revoltei românilor persecutați.

Într-un studiu publicat recent în „Tribuna Învățământului" Pr. Marian Sava susține că Cloșca a fost preot: "Există documente istorice clare, elocvente, din cel puțin trei surse diferite, independente, care ne descoperă calitatea (statutul ori vocația) lui Cloșca de preot. Apartenența la preoție a lui Cloșca a fost menționată de o publicație maghiară, la scurt timp după ce acesta a fost executat înaintea lui Horea. Mai precis: pe eșafod fiind doar o cruce orizontală în formă de X, Horea a fost silit să vadă supliciul și execuția lui Cloșca. În urma execuției amândurora, ziarul unguresc „A Magyar Hirmando" (Vestitorul Maghiar sau Știri maghiare – n.n.), din ziua de miercuri, 16 martie 1785, deci la șaptesprezece zile de la execuție, când memoria colectivă, populară, era proaspătă, scria: „Horia, principele imaginar și de neuitat al Daciei, care a vărsat mult sânge inocent, în ziua de 28 a lunii trecute a fost uns pentru îndelungata veșnicie la Alba Iulia. Pentru această sărbătoare princiară au trebuit să vină și să fie prezenți câte 2 sași și 4 români din fiecare localitate unde locuiesc români sau sași. Precum dovedește o relatare a unui martor ocular, pe când Horia și tovarășul său de tulburări Cloșca Ion Popa au fost duși la locul pedepsei lor de mii de ori meritate, Cloșca și-a pierdut întreaga sa vitejie de dinainte, lepădându-și cu totul înfățișarea omenească (care îl făcea asemănător unui om) în spaimele tremurătoare ale morții; Horea, în schimb, s-a dus fără a fi schimbat deloc, cu inima curajoasă, la locul desemnat ca punctul final al ceasului de chin al vieții sale. Aici Cloșca și-a sfârșit primul viața lui nemeritată în chinuri groaznice, el fiind zdrobit cu roata din tălpi până la vârful capului, iar Horea a sfârșit în chip mult mai milos, căci după o lovitură cu roata care i-a zdrobit femurul drept, a primit imediat lovitura de grație în piept, astfel încât, precum sufletu-i din trup, tot așa i s-au risipit atât furia, cât și aspirația la coroana maghiară din sufletul său. În sfârșit, ambilor răzvrătiți luându-li-se capul cu o secure, ei au fost tăiați în patru bucăți și trimiși astfel spre a fi expuși în acele locuri unde răscoala lor a pricinuit cele mai mari primejdii". Constatăm că publicația menționată anterior conține o provocare: Cloșca Ion Popa. De ce ziarul „A Magyar Hirmando" numește pe cea de a doua căpetenie a răscoalei: Cloșca Ion Popa, dacă aceasta se numea Ion Oargă? Dacă în cazul „numelui" Cloșca se poate afirma că așa era el cunoscut, cu acest supranume, după cum și Vasile Ursu Nicula era cunoscut cu supranumele Horea, totuși rămâne întrebarea: de ce Popa? Oare nu cumva Ion Oargă era preot? După cum s-a putut constata mai sus, la vremea aceea, preoții erau numiți popa: Popa Ioanăș Căzan din Mesteacăn, popa Costan din Criscior, popa Hagi Crișănuț din Bistra, popa Nicolae Rațiu, care i-a spovedit și împărtășit cu Sfintele Taine înainte de execuție. În cazul în care Cloșca a fost preot, atunci am avea și explicația acestui supranume. Potrivit unei tradiții lui Ion Oargă i se spunea Cloșca întrucât ar fi fost un om gospodar și strângător. Această interpretare, însă, este nesatisfăcătoare."

„Al doilea argument în susținerea tezei că Ion Oargă a fost preot îl constituie un portret al lui Cloșca, aflat în arhivele Ministerului Culturii din Spania, localitatea Simancas. Primul care a făcut referire la acest portret a fost avocatul și istoricul Nicolae Densușianu în „Raportul înaintat Academiei Române" în 1880. La fila 78 din lucrare, punctul 735, este descris un portret al lui Cloșca, color, în care „rebelul" este prezentat în haine preoțești: „Cloșca, figură completă, în costumu preoțescu și agîtându, la sânu o carte, iar în mâna drepta (e de fapt în mâna stângă – n.n.) unu bastonu cârligatu". În 1922, un portret aproape identic este publicat în două variante, una color și alta alb-negru, de către Ioan C. Băcilă într-o lucrare ce a apărut la Sibiu. Portretul este descris la paginile 22 și 23 sub numerele 30 și 31. Descrierea este asemănătoare cu cea făcută de Nicolae Densușianu, indicându-se același fapt, anume că „rebelul" Cloșca este preot. În plus, explicația dată de autorul portretelor, aflată sub imagine, ne arată și confesiunea creștină pe care o reprezenta Cloșca și anume: „Closka, Sacerdot al ritului greco schismatic", adică ortodox. Ceea ce este foarte important, în această scurtă prezentare, este anul în care a fost făcută gravura, și anume „cca. 1785", iar numele gravorului este I. Mangot. Ioan C.

Băcilă, la fila 23, punctul 31, unde este descrisă gravura alb negru, care îl reprezintă pe Cloșca în haine preoțești și care a fost făcută tot pe la 1785, ne indică și faptul că o imagine similară, color, se găsește și în Arhiva Muzeului Național din Pesta. Este posibil ca și Densușianu să fi văzut aceeași imagine, dar descrierea lui Densușianu este ceva mai reținută în detalii. Oricum, asemănarea dintre cele două prezentări (Densușianu-Băcilă), însoțite de imaginile oferite de Băcilă, este izbitoare, cu precizarea că descrierea făcută de Densușianu este în oglindă, față de ceea ce prezintă Băcilă. O mică deosebire există între cele două gravuri oferite de I. Băcilă – una color și una alb-negru – și ea constă în dimensiunile celor două imagini. Una are dimensiunea de 10,5 x 15cm și cealaltă de 12 x 15,5cm. Cu toate că I. Băcilă afirmă, la pagina 22, punctul 30, că imaginea cu Cloșca îmbrăcat în preot al „ritului creștin greco-schismatic" „este o fantezie" (ceea ce nu este exclus), totuși suntem datori să luăm în seamă câteva aspecte foarte importante ale documentelor anterior prezentate. În primul rând, jurnalul maghiar publică informația (Ion Cloșca Popa) la șaptesprezece zile de la execuție, perioadă de timp în care memoria colectivă este proaspătă, mai ales la un asemenea eveniment care zguduise un imperiu întreg, iar răsunetul răscoalei se propagase ca un fulger în toată Europa. În al doilea rând, denumirea de Ion Cloșca Popa apare prezentată într-un mod firesc în text, ceea ce ne indică faptul că era de notorietate această realitate, anume calitatea de preot a „rebelului". În al treilea rând, gravurile executate, se pare de același meșter I. Mangot, sunt datate cca 1785, deci tot la scurt timp după execuția lor. Apoi, precizările făcute sub aceste gravuri, cu privire la calitatea de preot a lui Cloșca, sunt clare, fără dubii: „sacerdot al ritului greco-schismatic". Faptul că Ion Oargă-Cloșca nu a fost prezentat până la Densușianu (și nici după aceea) ca fiind preot ortodox valah, este posibil să fie o maculare a imaginii sale din cauza impactului uriaș pe care l-a avut evenimentul în epocă[58]. Având în vedere cele de mai sus, nu poate fi exclusă posibilitatea ca „rebelul" Cloșca să fi fost preot ortodox. Probabil că alte cercetări mai aprofundate vor fi lămuritoare asupra acestor imagini inedite ale lui Cloșca, reproduse după o realitate posibilă, deloc de neglijat."

Menționăm că, Pr. Marian Sava vine și cu o interpretare inedită privind acțiunea din 1907 a lui Ionel IC Brătianu: "După aducerea în Țara Românească, în anul 1907, în mod incognito, de către Ion I. C. Brătianu a bisericuței de lemn din Albac și după înălțarea ei la Florica-Argeș, acesta și-a scris memoriile cu privire la acest eveniment în cartea sa: Din Țara Moților. Amintiri, în care afirmă că pentru a nu despărți amintirile privitoare la cei „care au fost uniți în credință și în luptă până la martiriu, părintele Piso din Brad, a dăruit bisericii lui Horea porțile împărătești de la biserica lui Cloșca din Cărpiniș și potirul de lemn de cireș de la biserica din Mesteacăn, unde jurase Crișan". Constatăm că Brătianu mărturisește nu numai lupta pentru drepturi a celor trei pentru neam, ci și lupta acestora în „unitate de credință" până la martiriu. Dar pe lângă această mărturisire e faptul că Brătianu scrie despre „biserica lui Cloșca din Cărpiniș". Oare ce înseamnă „biserica lui Cloșca din Cărpiniș"? Dacă în cazul lui Crișan, Brătianu e lămuritor, menționând „biserica din Mesteacăn", în cazul lui Cloșca nu e la fel de limpede. Clar ar fi fost dacă Brătianu ar fi scris: „biserica din Cărpiniș, satul lui Cloșca" sau „biserica din satul lui Cloșca". Un posibil răspuns ar fi acela că și Cloșca a construit o biserică, după cum a făcut și Horea: biserica lui Horea și biserica lui Cloșca. Dar despre Horea se știe că a fost dulgher; există inscripții cu „semnătura" lui Horea, care sunt încrustate în bârnele de lemn ale caselor și ale bisericilor construite de el, pe când cu privire la Cloșca nu există astfel de date. Așadar, „biserica lui Cloșca din Cărpiniș" era biserica unde slujea el în calitate de „popă", iar Brătianu a cunoscut faptul că Ion Oargă, zis Cloșca, a fost preot."

Liderul răsculaților, Cloșca a fost un element luminat al ţăranilor români din Ardeal, care şi-a sacrificat viaţa pentru renaşterea politică, economică, culturală şi, în primul rând, religioasă, de factură creştin-ortodoxă, a neamului său. Ipoteza preotului Marian Sava, că unul dintre liderii răscoalei, Cloșca ar fost preot este tot mai credibilă în contextul interpretării răscoalei de la 1784 ca o resurecție pentru libertate socială, națională și religioasă a românilor. Cloșca a fost avant la lettre acel „preot cu crucea în fruntea" românilor subjugați de austrieci și grofi.

Cornel MANOLESCU

ATESTAREA DOCUMENTARĂ, CA LOCALITATE, A CARACALULUI

Documentar, localitatea Caracal apare menționată, pentru prima dată, într-un hrisov din 17 noiembrie 1538, prin care Radu Vodă Paisie îi dăruiește lui Radu mare Clucer două moșii și anume Siliștea Bistreț și a treia parte din Poiana Urâții, pe care domnitorul le avea cumpărate de la jupânița Marga din Caracal, pentru 30.000 de aspri.[1]

Caracalul a fost moșie a boierilor Craiovești și Brâncoveni, jupânița Marga fiind soră bună după mamă cu domnitorul Neagoe Basarab și fiică a lui Pârvu I Craiovescu. Satul Caracal făcea parte din zestrea acestei jupânițe. A fost căsătorită cu Marcea, mare postelnic și a avut doi fii, pe Vlăsan și pe Matei ban. Într-un document datat **18 ianuarie 1569**, Mihnea Voievod dă o carte pentru satul Voinigești, scrisă de un anume Gheorghe, „în scaunul Caracăl”.[2]

Un document din **6 februarie 1580** menționează că Radu Vodă Călugărul cumpără de la jupânița Marga din Caracal satul Fălcoii cu 35.000 aspri (este vorba despre fata lui Matei din Caracal[3] nepoata Margăi cea bătrână.[4])

1587 (7096), Septembrie, Târgoviște – Mihnea Turcitul Voevod întărește m-rii Glavacioc jumătate din satele Drincea și Caracal, precum și Țigani, danii ale jupâniței Marga, fiica lui Matei.

„— Din mila lui dumnezeu, Io Mihnea voevod și domn a toată Țara Ungro-vlahiei, fiul marelui preabunului Alexandru voevod.Dă domnia mea această poruncă a domniei mele sfintei mânăstiri numită Glăvăciog, ca să-i fie jumătate[5]) din satul Drincea și din Ațigani iar jumătate, partea jupâniței Marga, fiica lui Mateiu. Și iarăși să fie sfintei mânăstiri ce se zice Glăvăciog[6] jumătate din ***satul Caracal*** *și din Ațigani iar jumătate, partea jupâniței Marga, pentru că singură jupânița Marga a lăsat cu limba ei, încă de când era vie, ca mai sus zisele sate și Ațigani să fie ale sfintei mânăstiri, pentru sufletul ei și pentru sufletul părinților ei, ca să se pomenească în sfântul pomelnic, neîncetat, la orice vreme în sfânta mânăstire, ca să aibă veșnic pomenire în împărația cerească, în vecii vecilor.*

Și unde va fi avut jupanița Marga averi și sate cotropite de alți boieri, de le vor afla cei din neamul ei: sau verii ei sau verii al doilea sau

---

[1] Documente privind Istoria României (B), Țara Românească, sec.XVII, vol. 2, București, 1951,p. 254.

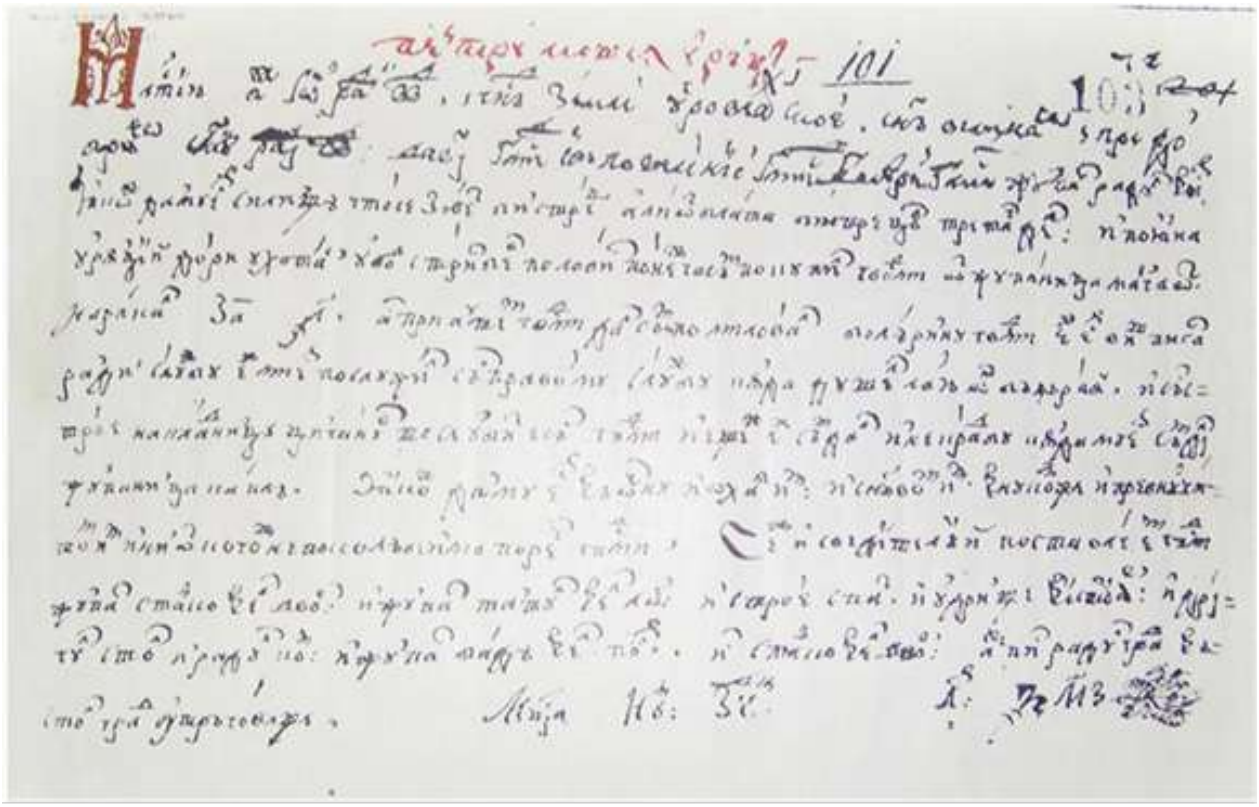
[2] Bălașa, Dumitru, Localitățile din Oltenia și Bisericile lor, în Mitropolia Olteniei, nr. 3, mai – iunie 1986, p.105

[3] Matei din Caracal, dec. 1559, ban al Țării Românești, căsătorit cu Stanca (decedat după 1587).

[4] Bălașa, Dumitru, op.cit., p.106.

[5] <<jumătate>>, șters cu o linie roșie.

[6] Mânăstirea Glavacioc, din județul Argeș. Prima atestare documentară a mănăstirii, datează din 1441.

Hrisovul emis de voievodul Radu Paisie la 17 noiembrie 1538, reprezentând prima menţiune documentară a Caracalului

nepoţi şi vor scoate acele averi cotropite, câte se vor afla, iar sfânta mânăstire să stăpânească jumătate din partea jupaniţei Marga, cum a lăsat ea singură cu limba ei.[7]

De aceia, am dat domnia mea sfintei mânăstiri, ca să-i fie jumătate din satul Drincea şi jumătate din Ţigani şi jumătate din satul Caracal şi jumătate din Ţigani, ca să-i fie ocină, ohabă şi de nimeni să nu fie clintit, după porunca domniei mele.

Iată martori am pus domnia mea: jupan Mitrea fost mare vornic şi jupan Chesar mare vornic şi jupan Dumitru mare logofăt şi vistier şi Pătru spătar şi Radul comis şi Vintilă stolnic şi Vladul paharnic şi Iane mare postelnic.

Ispravnic jupan Chesar mare vornic.

Am scris eu, Mihaiu grămătic, în cetatea de scaun Târgovişte, luna Septembrie dela facere în anul dela Adam până la această scriere 7096<1587>.

Io Mihnea voevod, din mila lui dumnezeu, domn."

Arh. St.Buc., S.I.,nr.1362.
Orig.slav, perg., pecete aplicată, căzută.
Cu o trad. Rom. din 1848.[8]

În jurul anului 1597, domnitorul Mihai Viteazul a ridicat Curtea domnească din Caracal, unde petrecea o parte din an.

Aici Domnitorul a emis o serie de documente, care se încheiau cu: „dat la curtea mea domnească din Caracal".

[7] Jupânița Marga zisă și Marga cea Tânără, dec.1587, căsătorită cu Ivan (Postelnic al Țării Românești.

[8] Academia R.P.R., Documente privind Istoria României (D.I.R.), veacul XVI, B. Țara Românească vol. V (1581 – 1590), Editura Academiei R.P.R., București, 1952.

Marin PETRAN

Comuna Vlădila în timpul războaielor patriei

Comuna Vlădila este așezată în partea de sud a județului Olt, străbătută de la vest la est de pârâul Frăsinet. Este formată din satele Frăsinet, Vădila Veche, Sârbi și Vlădila Nouă. Satele sunt compacte, formând comuna. Satul Frăsinet este situat în partea de est a comunei, Vlădila Veche se află în partea de vest, satul Sârbi se află în centru iar satul Vlădila Nouă se află în partea de Nord.

În timpul Războiului pentru Independență (1877-1878), locuitorii comunei Vlădila au sprijinit această luptă națională cu tot felul de ofrande, în bani, alimente și nutreț pentru cai. Preotul Ilie Fotescu din Vlădila a donat 1 leu pentru soldații răniți în războiul de independență (1 leu echivala cu 300 kg de grâu). Totodată, vlădilenii au luptat pe frontul independenței, dovadă fiind că 45 de tineri au fost concentrați în acest război.

Numele ostașilor morți în acest război era scris pe hârtie lipit pe carton, așezat în Școală (în colțul străjeresc se găsea candela și tabloul eroilor) și Biserică. Cuprindea pe margini, de o parte și de alta în formă de coroane de flori, una de laur și alta de stejar. Coroana era legată în partea de jos cu o panglică tricoloră iar în partea de sus, la îmbinarea celor două ghirlande, erau așezate două steaguri tricolore prinse în ghearele unui vultur.

Dintre veteranii acestui război amintim pe Fotescu Marin, Apostol Rusan, Stan Pața, Pârvan Ristea, Pârvan Cârstea, Marin Dobre

Fotescu, Grigore Mercedă, Tocea Ion Gologanu, Dorobanțu Macavei, Nine Simion. Pentru faptele lor de luptă au primit pământ, legitimații de călătorie gratuite și decorația „*Trecerea Dunării”.*

Solicitând la Arhivele Militare (O.N.C.E.) București, lista de eroi din comuna Vlădila participanți la războiul de independență, răspunsul primit a fost următorul: *Comuna Vlădila nu se găsește pe această listă.*

În cel de al doilea război Balcanic (1913) au participat:

- Dumitru R. Ilie, soldat, Regimentul 2 Romanați 19, (erou);
- Floricel Ion, soldat, Regimentul 2 Romanați 19;
- Gheorghe Ion, soldat, Regimentul 2 Romanați 19;
- Pârvan Simion, soldat, Regimentul 2 Romanați 19;
- Pătrașcu Constantin, soldat, Regimentul 2 Romanați 19;
- Petcu Anghel, soldat, Regimentul 2 Artilerie;
- Stan Dumitru, soldat, Regimentul 2 Romanați 19;
- Marin Gheorghe, fruntaș;
- Tița Ilie, soldat, Regimentul 2 Romanați;
- Marin Dumitru, soldat, Regimentul 5 Vânători;
- Pantelimon Vasile, soldat, Regimentul 59 Infanterie;
- Badea M. Ștefan, soldat, (erou).

Primul Război Mondial. Comuna Vlădila în timpul ocupației germane.

Ocuparea unei părți din teritoriul țării de către armata Puterilor Centrale a făcut ca aceasta să treacă la o politică de intimidare, teroare și jefuire a locuitorilor, asupra bunurilor personale și bunurilor țării. Pe timpul ocupației, mai multe gospodării au fost perchiziționate. Din informațiile bătrânilor satului se știe că locuitorii comunei Vlădila au fost supuși, ca mai toți locuitorii din teritoriul ocupat, la plata unor cote în funcție de avere pentru susținerea armatei inamice, constând în alimente, cereale, animale și combustibil (lemne și petrol). Foarte duri s-au dovedit în privința strângerii vaselor de cupru. Pentru această operație s-au folosit de unii localnici ca Enache Naidin (zis Gubercă) și Fană Pomană, care mergeau prin sat însoțiți de nemți și strigau către oameni să scoată tot ce aveau din cupru. Enache Naidin, le striga oamenilor în bulgărește *scrilteghi,* ce însemna pitulațile/ascundețile. În reședința de Plasă, invadatorii au instalat subcomandamente iar la Vlădila o subunitate redusă numită *post de gardă.* Casa lui Apostol Rusan a găzduit o asemenea subunitate.

Locuitorii comunei erau obligați să încartiruiască în casele cele mai bune case și locuri publice pe militarii armatei germane-austro-ungare. Acela care nu se supunea ordinelor date era arestat și întrebuințat la munci forțate sau i se aplicau pedepse grele.

Principala autoritate în cuprinsul Districtului V al zonei ocupate a constituit-o Comandamentul Districtului Militar, sprijinit de comandaturile de etapă și ale Jandarmeriei, având atribuții pentru menținerea ordinii, organizarea circulației pe drumuri, supravegherea finanțelor, controlul asupra populației civile, precum și exploatarea economică a teritoriului. Produsele agro-alimentare, colectate din țară trebuiau să acopere marile goluri care se creaseră în aprovizionarea țărilor de ocupație, pentru ca ele să poată continua războiul.

Tot atunci, nemții au luat clopotul Bisericii Sf. Nicolae din Vlădila. Comuna noastră, alături de întreaga țară a trăit marele coșmar al războiului. Primăria comunei Vlădila a primit adresa nr. 21843/1918 de la Ministerul de Interne:

Ministerul Agriculturii și *Domeniilor, administrația Casei Pădurilor, ne face cunoscut că din cauza împuținării stocului de lemne de foc prin exploatarea intensivă în ultimii ani, atât a pădurilor statului cât* și *a celor particulare precum* și *din cauza lipsei de lucrători* și *a greutăților de transport cu care* și *pe drumul de fier, Comandantul de căpetenie al armatei de ocupațiune, secția lemnelor A, a comunicat că este absolut necesar de a se pune* în *vederea primăriilor, că nu se poate acorda populațiunei civile cantități mai mari de lemne de foc decât cele stabilite* în *iarna trecută, pentru fiecare familie câte 250 kg pentru lunile de vară, 1 aprilie – 1 octombrie* și *câte 500 kg pentru lunile de iarnă, octombrie – aprilie.*

Administrația Plășii Oltul de Jos Romanați, prin adresa nr. 1083 din 19 mai 1919, se adresează Prefecturii Romanați:

Pentru executarea ordinului Domniei Voastre nr. 5543/1919, anexat avem onoarea a înainta un tablou cu persoanele din Plasa subsemnatului care au subscris la împrumutul Germano-Austro-Ungar:

- Petre Ulmamei, 100 lei;
- Apostol Rusan, 500 lei;
- Petre C. Rusan, 200 lei;
- Petre C. Rusan (gemeni), 200 lei;
- Maria Rusan, 50 lei.

Din tabelul cu subofițeri, foști activi și de rezervă și gradele inferioare mutilați și invalizi cu procentaje între 20 % - 100 % aflați în comuna Vlădila:

- Ștefan Ion, sergent, Batalionul 5 Vânători, procentaj de invaliditate 80 %, clasa II;
- Dorobanțu Dumitru, soldat, Regimentul 19 Infanterie, procentaj de invaliditate 80 %;
- Velea Dumitru, soldat, Regimentul 19 Infanterie, fără procentaj, neprimind pensie;
- Pieptea Florea, soldat, Regimentul 1 Grăniceri, 60 %, decorat cu medalia Bărbăție și Credință;
- Petre Marin, caporal, Regimentul 19 Infanterie, procent de invaliditate 40 %;
- Gheorghe V. Gheorghe, Regimentul 19 Infanterie, procent de invaliditate 40 %;
- Drăguț Florea, soldat, Regimentul 19 Infanterie, fără procent neprimind pensie;
- Iță Constantin, soldat, Regimentul 19 Infanterie, fără procentaj, neprimind pensie;
- Mândreanu Tudor, caporal, Regimentul 5 Vânători, fără procentaj, neprimind pensie;
- Rădulescu Ștefan, soldat, Regimentul 19 Infanterie, procent de invaliditate 40 %.

Încheiat la 29 august 1935.

O adresă cu nr. 14709 din 21 septembrie 1918, a Ministerului de Război, sosește la Primăria Vlădila cu următorul anunț:

În vederea distribuirii ajutorului invalizilor de război s*'a fixat pentru Plasa Dv. Ziua de 1 octombrie a.c. la orele 9, data și ora la care veți da ordin ca toți invalizii de război cu carnete sau acte de formă definitive (bilete de clasare) din comuna Vlădila, prezenți la reședința Administrației.*

În anul 1920, la 24 ianuarie, Ministerul de Interne, Direcția Comisiei Generale, cu adresa nr. 2461, trimitea Prefecturii Romanați în care cerea Administratorilor și Poliției să înainteze un tablou cu toți prizonierii din comune:

Domnule Prefect

Pentru ca Ministerul de Război să poată sprijini investigațiunile misiunei noastre din Berlin, care întîmpină *dificultăți inerente din partea guvernului German, atât la repatrierea prizonierilor cât și lămurirea soartei acelor pe care guvernul german îi declară dispăruți, avem onoare a vă ruga să întocmiți de urgență și să ne înaintați un tablou nominal de toți prizonierii sau dispăruții din județul D-voastră despre care nu s'a putut obține până în prezent nici o relație și se bănuiește că ar fi fost în Germania.*

Tot odată veți binevoi a cunoaște, că spre a se putea stabili cu ecsactitate situația celui din urmă soldat român prizonier, este neapărat necesar ca tabelele în chestiune să fie întocmite cu o conștiinciozitate absolută.

La începutul anuliui 1920, Ministerul de Război, prin delegatul său (în comunele din județ) și la Primăria Vlădila, verifică dosarele invalizilor de război la care face următoarea mențiune:

Comuna Vlădila

Invalizii, orfanii și văduvele sunt achitate până la 1 aprilie 1920. Rețineri nu li s'a făcut de nici un fel.

În primărie am găsit 25 de dosare ce trebuiesc complectate, am ordonat ca ele să fie complectate și înaintate Cercului de Recrutare până la sfârșitul lunei aprilie, în același timp am cerut Prefecturei a lua măsuri contra primarului vinovat de această întârziere.

Ajutorul cel al familiei luptătorilor nu s'a achitat la o parte din cei ce au dreptul la el, căci li se cere de administrația financiară o adeverință cum că tânărul a fost mobilizat cum și pe ce timp.

Am cerut lămuriri administrației financiare pe ce se bazează când cere acele acte care nu fac decât a întârzia și a șicăna *lumea.*

Pentru lemne de foc și aci nu au știut văduvele că au dreptul a le lua gratis, iar pentru primar am cerut pedepsirea de la Prefectură, ordonându-le a lua măsuri ca văduvele să-și poată lua și acest drept.

(va urma)

Octavian IRIMIEȘ

După Șelimbăr

— Spune, Ionică, ce făcurăți din ziua în care plecarăți de la Șelimbăr.

— Ne pornirăm către Alba Iulia și ajunserăm acolo în prima zi a lui brumar. Mihai Vodă intră în oraș mândru ca nimeni altul și puse stăpânire pe palatul principelui. Apoi făcu o masă cu adevărat domnească, cu muzicanți și dansuri, cu mâncăruri bogate și băutură multă să ajungă la toți pentru două zile.

După petrecere căută și află visteria lui Andras Bathory și găsi în ea multe bogății: bani, vase de aur și argint, cupe, talere, sfeșnice și alte cele. Mai găsi podoabe pentru cai, platoșe, căști și arme bogat împodobite cu pietre prețioase, haine scumpe prețuite la 32.000 de florini. Mihai era foarte încântat de ele și hotărî să le vândă ca să aibă cu ce își plăti ostașii.

Când noi, boierii, ne mai dreserăm nițel, ne chemă pe toți la sfat. Pe când discutam ce ar trebui să facă ca să își întărească stăpânirea asupra Transilvaniei, veniră niște trimiși de-ai secuilor care aduceau cu ei capul lui Andras Bathory. Acesta se refugiase în secuime împreună cu vreo sută de oameni, cu gândul ca de acolo să treacă în Moldova. Dar secuii nu uitară cum se comportaseră Bathoreștii cu ei, așa că strânseră o ceată care îl încolțiră pe Andras și nu îl cruțară. Mihai se mânie pe ei pentru că făcură aceasta, iar pe cel care îi tăiase capul îl execută în piață. După aceasta, vodă trimise o delegație la Viena prin care îl anunța pe împărat că îl învinse pe Bathory. Apoi îl trimise pe banul Mihalcea să meargă cu restul oștirii mai departe să ia în stăpânire și alte cetăți și orașe. Bineînțeles,marele ban ne luă cu el și de la Alba merserăm întâi la Aiud, apoi la cetatea Uioara, unde găsirăm încă o sumedenie de arme, platoșe, căști și harnașamente pentru cai. Lăsarăm acolo o mică ceată și ne continuarăm drumul spre Turda, apoi la Cluj. Banul Mihalcea și vreo 3.000 de oameni se opriră acolo, dar pe mine și pe alții ne trimise să ne continuăm drumul până la marginile țării. Ajunserăm la Gherla, apoi la Dej, unde mai lăsarăm două cete de ostași, după care eu și ultimii 500 de oameni ne îndreptarăm spre cetatea Hust din ținutul Maramureșlui. Acea cetate ar fi trebuit să o iau eu în stăpânire, numai că nu s-a întâmplat cum crezusem. După înfrângerea suferită la Șelimbăr, Bathory Istvan, o rudă de-a fostului principe merse la cetatea aceea să își afle scăparea. A doua zi după ce ajunse văzu că vine înspre cetate o oaste imperială condusă de generalul Basta și îi deschise porțile îndată.

La scurt timp după aceasta, eu și oștenii mei ajunserăm la cetatea Hust și o găsirăm în mâinile generalului. I-am cerut să ne deschidă porțile, dar el nu și nu. În curând aflai că și cetățile Oradea, Șimleu și Baia Mare se predară imperialilor, iar atunci scrisei o carte și o trimisei prin olăcari lui Mihai vodă. Când auzi cum stătea situația, domnul veni la Hust cu o oaste în toată regula. Deîndată ce ajunse se apucă să discute cu George Basta și îi ceru să îi dea cetatea pe mână. Generalul nu voi nici în ruptul capului și de aici se strârniră o sumedenie de discuții. Basta îi zise că venise ca să preia comanda militară a provinciei în numele împăratului până la sosirea ducelui Maximilian căruia i se cuvine de drept stăpânirea Transilvaniei. Mihai îi răspunse acuzându-l pe Basta că în adins a întârziat venirea sa în țară și îl lăsase să lupte singur. Dar de vreme ce el l-a biruit pe cardinal fără ajutorul nimănui, nu

are de ce să îi dea stăpânirea provinciei. De la început Mihai și Basta nu se plăcură, se contrară în repetate rânduri și ajunseră la ceartă, ba chiar fuseră gata să se încaiere.

— Și de ce nu se plăcură?

— D-aia, că generalul ăla e un om rău, versat în tot felul de intrigi, care îl invidiază și îl urăște pe Mihai pentru curajul și abilitatea de a purta războaie, cât și pentru că nu se supune voinței împăratului. Mihai are partea lui de vină, că o ține numai pe a lui, că vrea musai ca Ardealul să îi rămâie lui și uite așa Benghea își bagă coada între ei.

Curând sosi Bartolomeu Pezzen, un alt delegat de-al împăratului care purtă discuții cu Basta și cu Mihai. Făcu câteva drumuri de la unul la altul și izbuti să îi facă să ajungă la o înțelegere și să-i ogoiască. Mihai se retrase cu oștile sale lăsând cetatea în mâinile lui Basta, dar trimise în delegație la împărat pe banul Mihalcea și pe logofătul Stoica, ca să îi spună că dorește să guverneze provincia în numele său.

— Și împăratul ce a zis?

— Că îi va trimite răspuns mai încolo prin alți emisari. Atunci Mihai ne luă pe toți oștenii și ne duserăm înapoi la Alba Iulia. De vreme ce rămase singur stăpânitor peste Transilvania, convocă Dieta și adăugă în rândurile ei câțiva boieri, între care banul Mihalcea, stolnicul Preda Buzescu, logofătul Theodosie Rudeanu și alți câțiva. Impuse ca limba noastră să fie folosită în administrație, să fie recunoscute libertățile personale și posesiunile preoților ortodocși; luă măsuri pentru îmbunătățirea condiției iobagilor, că prea erau asupriți, puse biruri pentru susținerea armatei și mai luă alte câteva măsuri dintr-astea.

— Și cum primiră nemeșii unguri schimbările astea?

— Destul de rău, fiindcă nu puteau să vadă cu ochi buni faptul că noi, valahii, îi băturăm și că ne puserăm oamenii noștri în Dietă. Pentru ei îi culmea umilinței să vadă în Dietă boieri valahi, pe care îi urăsc și îi disprețuiesc din tot sufletul. Începură să unelteaască împotriva lor, făcură tot posibilul să saboteze proiectele de legi, îi ponegriră și îi calomniară și pe ei și pe Mihai. Cu toate că vodă i-a iertat pe mulți dintre nobili, îl văd nu doar ca pe un venetic și uzurpator, ci mai ales ca pe un dușman primejdios.

— Nu înțeleg de ce nemeșii îl văd atât de rău, de vreme ce i-a păstrat în Dietă și le-a confirmat privilegiile.

— D-aia pentru că victoria lui Mihai îi făcu pe mulți țărani valahi să se revolte și să refuze să-și îndeplinească sarcinile iobăgești. După cum îți spusei mai devreme, unii veniră să se înroleze în oastea noastră, iar alții se organizară în cete și începură să prade locuințele nemeșilor unguri. Toate astea îi ard la buzunare și nu le place.

— Înseamnă că armata lui vodă a crescut mult, ceea ce e foarte bine.

— Ba să știi că nu e tocmai așa, fiindcă nu primi decât puțini ardeleni în rândurile ei.

— De ce? Că doar valahii din Ardeal au același grai ca al nostru și cei mai mulți sunt ortodocși.

— Pentru că știe că valahii sunt în cea mai mare parte iobagi, fără pământuri și venituri. El socoti că ar trebui să se facă prieten cu nemeșii unguri, că ei sunt de viță nobilă și că de fapt ei stăpânesc țara.

— Da, măi Ionică, ei o stăpânesc, dar îi sunt dușmani. Și oricine știe că în dușmani nu te poți încrede, că sunt în stare să te lovească pe la spate când ți-e lumea mai dragă.

— Eu știu asta și împreună cu alți boieri îl sfătuirăm pe Măria Sa să îi scape de iobăgie pe valahi și să le dea pământuri. Pentru aceasta i-ar îndatora pe câțiva ani și ar putea să formeze din ei o armată mare cu care să stăpânească țara fără griji. Dar el fiind de viță boierească, nu socoate că ar trebui să se sprijine pe țărani, că nu-s învățați cu treburile oștirii, ca și lefegii, iar aici greșește, fără îndoială. Știi bine că de câțiva ani încoace îi tot adun pe țăranii din împrejurimile Râmnicului și îi duc cu mine la război. La început erau tare nepricepuți, nu aveau decât arme proaste și nici un fel de apărători. Dar dacă m-am străduit să îi învăț să lupte și le dădui arme din cele luate pradă de la turci, mulți se făcură oșteni destoinici. În anii trecuți când

se bătură cu ienicerii și cu spahii, ori acum, cu lefegii ardeleni, dovediră că nu-s cu nimic mai prejos decât dânșii. Eu cred că el se teme că dacă i-ar slobozi din iobăgie, le-ar putea da prin minte rumânilor noștri să se răzvrătească și să ceară și ei să fie slobozi. Asta i-ar sărăci pe boierii noștri și s-ar trezi că îl vor junghia pe la spate sau vor trece de partea turcilor.

— Înțeleg, se află între două rele.

— Da, nevastă, așa-i. După socoteala mea slobozirea țăranilor ardeleni din iobăgie ar fi răul cel mai mic, numai că nu mă aflu în pielea lui vodă.

— Și după ce ajunserăți la Alba Iulia, ce făcuși?

— Eu și oamenii mei făcurăm de strajă în cetate până acum o săptămână. Atunci vodă, socotind că apele se limpeziră cât de cât, ne dădu voie să pornim spre casă. Odată cu noi plecară și alți boieri cu oștenii lor, iar acum oastea lui Mihai e mult mai mică și s-ar putea să aibă necazuri din pricina asta. După cum ți-am mai zis, de cum a aflat de cucerirea Transilvaniei, împăratul Rudolf s-a mânit foarte tare pe Mihai și i-a cerut în repetate rânduri să îi cedeze puterea, pentru că i se cuvine fratelui său, arhiducele Maximilian, fiindcă așa s-a înțeles cu Bathory Zsigmond că vor face schimb de teritorii. Dar Mihai nu a vrut, ci i-a spus că înțelegerea aceea a căzut, căci Dieta l-a ales pe Andras. De aceea, de vreme ce a cucerit Ardealul cu sabia în mână, i se cuvine lui.

— Și ce, nu-i așa?

— În mare măsură așa-i, dar cine îi dădu bani să angajeze lefegii? Nu el, împăratul?

— Ba așa-i, mai ales că fără acei oșteni nu-i băteam în veci pe ardeleni.

— Ei, vezi? Împăratul nu a lăsat de la el nimic și a ținut mai departe cetățile de frontieră Oradea, Șimleu, Baia Mare și Hust. Dar vodă al nostru le-a cerut îndărăt, că sunt parte din Ardeal și pentru că știa că dinspre ele oștile imperiale ar putea năvăli cu ușurință orișicând. Totuși, știind că încă are nevoie de ajutor, i-a jurat credință și i-a cerut să îi confirme titlurile pe care și le-a atribuit el însuși, adică domn al Valahiei și al Transilvaniei. Dar, buna înțelegere dintre ei nu mai există și mă tem că se duse naibii alianța „Liga Sfântă”.

Valeru CIUREA

Brâncuși, esențe concrete

Printre simbolurile care reprezintă stâlpii de rezistență ai spiritualității poporului român, esența acestuia, se află și Constantin Brâncuși. *Sculptorul* a fost poate cel mai bine descris de către un alt titan, un alt simbol al românilor, Eugen Ionescu, născut și plecat din Slatina Oltului, unul dintre părinții teatrului absurdului, care s-a desăvârșit tot la Paris, ca și Brâncuși. Și, tot ca Brâncuși, își doarme somnul de veci în cimitirul Montparnasse. Ca și aceștia, George Enescu, Mircea Eliade, Emil Cioran şi alţii care nu au avut parte de pământ românesc pentru eternitate: *„S-ar fi putut crede că Brâncuşi e un artist primar, instinctiv, rustic. Opera lui, în acelaşi timp elementară şi subtilă, este expresia unei gândiri artistice (şi prin asta, filozofică) infinit de lucidă, elaborată, profundă. Arta lui este expresia unei viziuni creatoare foarte intelectualizate. Brâncuşi (...) asimilase întreaga istorie a sculpturii, o dominase, o depăşise, o respinsese, o regăsise, o purificase, o reinventase. Degajase din ea esenţa."*[1]

Unul dintre aforismele lui Brâncuși sună chiar așa: *„Nu mai sunt demult al acestei lumi; sunt departe de mine însumi, desprins de propriul meu trup – mă aflu printre lucrurile esențiale"*.

În căutarea esenței vieții și operei lui Brâncuși, am mers pe urmele acestuia la Hobița, la Târgu Jiu, la Slatina și la Craiova. La Muzeul arhitecturii populare al Gorjului am aflat despre simbolurile inițiale cu care Brâncuși a trăit; la Hobița, despre casa în care s-a născut; la Târgu Jiu, despre Muzeul Național Constantin Brâncuși care își are sediul în Casa Barbu Gănescu, imobil în care a fost găzduit Constantin Brâncuși în perioada în care acesta a lucrat la realizarea Ansamblului Monumental „Calea Eroilor" de la Târgu Jiu, apoi despre Centrul de cercetare, documentare și promovare Constantin Brâncuși aflat în Cula de pe Digul Jiului; despre Ansamblul Monumental ridicat la Târgu Jiu între anii 1937-1938 de către Constantin Brâncuși, singura creație de for public a sculptorului; la Craiova am văzut lucrările lui Brâncuși aflate în colecția Muzeului de Artă. În acest pelerinaj am cunoscut oameni care s-au dedicat cercetării vieții și activității creatorului de geniu pe care îl omagiem în anul 2026, dedicat lui, iar din interviurile realizate cu aceștia să construiesc o imagine a lui Brâncuși. Ionuț Bordeiași, managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj spune că *„Brâncuşi a rămas român prin fiinţa sa, a rămas român prin esenţa sa şi a rămas român mai ales prin lucrările sale."* Chintesențe rămân însă vorbele dr. Albinel Firescu, unul dintre intervievați: *„Cred că Brâncuşi ne-a desăvârşit ca neam."* Pe acesta din urmă l-am întâlnit la Muzeul de Istorie Gorj Alexandru Ștefulescu. Jovial și primitor, după ce mi-a prezentat muzeul din Târgu Jiu am mers împreună la Muzeul Arhitecturii Populare de la Curtișoara, Gorj, apoi la Muzeul Național Constantin Brâncuși și la Centrul Brâncuși. Aici am purtat o discuție lungă despre Constantin Brâncuși, importantul artist român, și despre moștenirea sa culturală, căutând a înțelege rădăcinile culturale profunde, lucru esențial pentru a aprecia pe deplin opera lui Brâncuși și semnificațiile lucrărilor sale.

— *Suntem acasă la Brâncuși pentru a afla cât mai multe lucruri despre marele sculptor, pentru cei care doresc să îl cunoască și care fie nu au auzit de el, fie au auzit dar nu cunosc foarte multe lucruri despre acesta. Aici,*

[1] Sursa: http://1001arte.ro

în Gorj, suntem la rădăcina lui și a familiei sale. Spuneați mai devreme că în cimitirul din Hobița, pe cruci, sunt multe nume Brâncuși. Ce le-ați spune celor care nu știu despre Brâncuși, ca să îi convingeți să vină la Gorj, la Târgu Jiu, la Hobița, la Curtișoara, să îl cunoască pe Brâncuși?

— Brâncuși este mai mult decât un artist. Cine merge pe ideea artistului modern Constantin Brâncuși, cred că nu vede fenomenul complet. Acasă la Brâncuși este mai mult decât Hobița, este mai mult decât Târgu Jiu, mai mult decât Gorj și mai mult decât România. Brâncuși este conceptul țăranului universal, este prototipul străvechi al unui țăran de la Dunăre. Probabil de aici dorința de a se face cunoscut, de a se afirma cu identitatea proprie, fiind conștient de identitatea și de valoarea personală care vine de undeva, din vechime. Critica literară la români a analizat și a consacrat balada fundamentală a noastră, acea Miorița care ne particularizează ca neam de păstori, spunând că este cea mai simplă formă a simțământului și a gândirii.

— *Ar putea fi aceasta ceea ce a „transcris" Brâncuși în operele sale?*

— V-ați gândit la textele antice? Dacă n-ar fi fost acea scriere cu o grafică aparte și ar fi fost o scriere fonetică precum este în zilele noastre, probabil că nu le-ar fi descifrat nimeni. Odată cu dispariția limbii, se asigură și dispariția scrisului. Oricare ar fi limba pe care vei fi avut-o vreodată, cred că arta lui Brâncuși reprezintă scrierea ideală prin care ne-a putut transmite valorile acestui neam. Un neam de agricultori și păstori, izvorâți de undeva, din începuturile lumii. La Masa Tăcerii trebuie să te așezi într-o liniște deplină, că nu degeaba-i spune Masa Tăcerii, liniștea abisului, o liniște în care nu se întâmplă nimic. Necuvinte nu înseamnă liniște, are multe înțelesuri, transmiterea este dincolo de orice, este mult mai puternică, mult mai profundă. Stâlpul, coloana lui Brâncuși, îți vorbește despre stâlpul casei țărănești, îți vorbește despre stâlpul funerar. Unde te duce stâlpul casei țărănești? Pe cine reprezintă acele figuri - cum spun acum oamenii moderni, antropomorfe -, care te privesc din tinda casei? E stâlpul din tinda casei și de la tinda bisericii, din curtea cimitirului. Și e masa rotundă, aia cu trei picioare, pe care țăranul român o are acasă. Dar mai mult decât masa și decât stâlpul este poarta - el i-a spus portal inițial, ca să înțelegem că e o trecere. Astăzi oamenii nu mai știu rostul cuvintelor. Toată lumea spune la orice chef că e petrecere. *Petreceri* sunt doar alea unde sunt mari treceri. Chefu-i chef, petrecerea e *petrecere*. Brâncuși a știut că poarta este o *petrecere*. Masa e o *petrecere*. Coloana e o *petrecere*. Lucrurile astea aparent simple, cunoscute țăranului nostru, nu pot fi comunicate unei lumi sau unor lumi întregi fără forma elevată a intelectului pe care a cultivat-o și fără modul de privire. Din punctul acesta de vedere, cred că Brâncuși ne-a desăvârșit ca neam. Sunt repere pe care le avem din mari oameni de cultură, care ne spun diferite lucruri. Mă gândesc la modul în care l-a văzut Arghezi pe Brâncuși sau cum l-au cunoscut alți artiști sau scriitori ai epocii. În al său *Testament*, Arghezi spune așa: *„Am luat cenușa morților din vatră/ Și am făcut-o Dumnezeu de piatră,/Hotar înalt, cu două lumi pe poale, Păzând în piscul datoriei tale."//* Acesta este Brâncuși, parcă nu ar fi Arghezi. *„Am luat cenușa morților din vatră/Și am făcut-o Dumnezeu de piatră.//* Eu așa-l văd. Nu pot să-ți dau, din perspectiva mea - care este una strict personală -, decât ceea ce gândesc și ceea ce simt. Desigur, sensuri pot fi mult mai multe, dar rămâne ca fiecare să-l descopere pe Brâncuși așa cum poate, pentru că el vorbește atât de multe limbi.

— *Poate că spiritele acestea se întâlnesc undeva, indiferent de timpul pe care îl trăiesc. Sau, mai degrabă, s-au întâlnit undeva, cândva.*

— Perfect ați spus. Ele provin dintr-un trunchi comun. Provin de undeva. Și noi, dacă vom înțelege ceea ce spuneau etnografii care au înțeles spiritul țăranului român și l-au descris într-un mod atât de simplu *„acele ființe spirituale purtătoare de trup, viețuind pe pământ, dar cu destinație cerească"*, dacă vom înțelege asta, atunci putem înțelege izvorul din care se adapă.

— *Izvorul, da. Am fost împreună la Muzeul Satului de la Curtișoara și am văzut acolo multe dintre elementele folosite ca simboluri de către Brâncuși în operele sale.*

— Încă le descoperim sensurile, încă nu

înțelegem ce-i cu motivul acela al rombului, de unde este luat el, de ce au găsit țăranii de cuviință ca pe colindă, acel *pițărău*[2], cum îi spune la Gorj, cu care se merge la colindat, pe care se fac din coajă de tei două spirale afrontate în sens invers și, după ce ai afumat în focul sacru acel pițărău și desfaci cele două spirale îți rămân numai romburi pe el, de sus până jos, ca și cum ar fi o cheie sau un totem, și cu romburile astea se merge din casă în casă pentru a se vesti Crăciunul, nașterea lui Iisus. Modul în care se vestește asta vorbește despre spor, care nu este unul material: *„Câte pene pe cocoși/ Atâția copii frumoși,/Câte țigle sunt pe casă/ Atâția copii la masă.//”* Este, deci, un semn al fertilității, al belșugului, al bunăstării. Copiii merg în ziua de ajun și le înfig la crucile celor răposați din cimitir. Dacă mergi în cimitir, poți să vezi câți nepoți a avut fiecare după colindele care au fost înfipte la căpătâi, cu romburi, parcă ar fi sute sau mii de coloane ale lui Brâncuși, purtate cu mult înainte de Brâncuși, fără să își fi bătut capul cineva că sunt acolo de când lumea. De asta spun că Brâncusi este altceva, el vine parcă din altceva. El ia civilizația asta noastră - o civilizație sătească ce nu este doar o formă de locuire, o formă de comuniune, o formă spirituală -, și o traduce într-un limbaj pe care să-l poată pricepe oricine.

— *Oricine?*

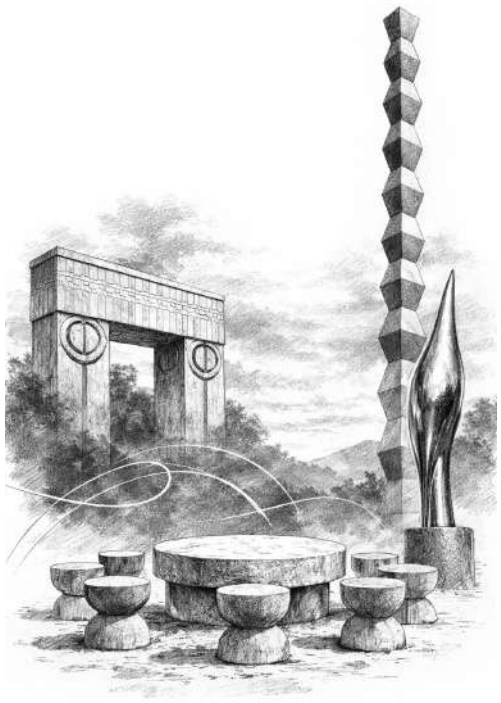
— Este adevărat, nu chiar oricine. Cred că bagajul de cunoștințe inițial este acela din lumea satului. Cu poveștile de acolo, cu legendele de acolo, pe care ușor, ușor l-a altoit cu altele, și cu altele, și cu altele, până la o șlefuire. O ambiție extraordinară. Un caracter extraordinar. O moștenire care vine de undeva, din interior. Pentru că, nu întâmplător, și el a căutat undeva și a cochetat undeva cu biserica, cum a cochetat și Arghezi, cum au cochetat și alții. Pentru că vine o vreme când îți pui întrebări. Cu întrebările alea trebuie să găsești calea ta și răspunsul tău să-l dai mai departe. Eu cred că faptul că suntem aici nu este o întâmplare.

— *Poate că problema noastră este aceea că ne-am amestecat și nu mai știm cine suntem, de unde suntem. Nu suntem nici de la țară, nici de la oraș. Ne-am pierdut rostul.*

— Aceasta este provocarea, să găsești rostul lucrurilor. Dacă ați văzut, la Curtișoara casele au un anumit tipar. Este o civilizație a lemnului. Lemnul este cald, este ca și lutul. Și chiar și piatra. Nu toată piatra e rece. Cineva s-ar putea întreba dacă a fost sau nu aceea casa lui Brâncuși. Ce relevanță are asta? Este vorba de o idee. De un concept. Noi acolo suntem. Civilizația urbană este, așa cum o văd eu, una a confortului. Cea rurală este una a supraviețuirii. Acolo oamenii au supraviețuit. Cred că diferența este ca aceea dintre o casă de lemn și un apartament undeva, într-un colț de lume. Cu cât crește gradul de confort, cu atât scade șansa de a învăța să supraviețuiești.

— *„Cunoaște-te pe tine însuți.” Brâncuși s-a cunoscut pe el. A știut de ce este în stare. Și s-a comportat ca un supraviețuitor.*

— Brâncuși a trecut de o barieră, de o linie de demarcație. Și a impus unei lumi întregi viziunea sa. Îți trebuie tărie de caracter să cobori la rădăcinile tale, adică să găsești răspunsuri la întrebările pe care Brâncuși te obligă să ți le pui. Este ca atunci când începi să citești o carte. Începi cu prefața, cu cuvântul înainte. N-ai să începi niciodată de la mijloc. Cred că dacă am avea în fiecare zi două minute de Brâncuși, poate măcar un aforism pe zi, asta ne-ar scoate din plămădeala asta a noastră, păcătoasă.

Am continuat peregrinarea prin Gorj, în căutarea urmelor lăsate aici de Constantin Brâncuși și am ajuns la Hobița, în curtea casei acestuia, unde împreună cu Ionuț Viorel Bordeiași, managerul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj am încercat o altă definire a omului special al Gorjului, al României și al lumii.

— Brâncuși este, la urma urmei, exponentul ideal al fiecăruia dintre noi. Este o poveste, este un element fundamental pentru arta românească și pentru arta internațională. Întreaga sa sevă se trage din aceste locuri. Dacă cineva vreodată se va întreba de unde provine elementul care a condus la constituirea modelului *Coloanei fără de sfârșit*, i-l vom aminti pe Brâncuși spunând despre șurubul de teasc. Adică, încrustăturile pe care le vedem și pe stâlpul tradițional l-au făcut să gândească și să creeze acest model de artă contemporană. Dacă ne vom gândi la *Masa tăcerii*, cu siguranță ne vom aminti, văzând tinda casei, la acea icoană a mesei tradiționale. Acea masă rotundă cu scăunele mici pe lângă ea, cu capul familiei stând pe pragul casei și, bineînțeles, tihna mesei pe care o putem simți văzând opera din parcul din Târgu Jiu. Dacă ne vom gândi la *Poarta sărutului*, cu siguranță vom vedea poarta de la intrarea acestei curți, poartă falnică gorjenească, sprijinită pe piloni de lemn frumos ornamentați și, în mod clar vom realiza și ne vom da seama de unde Constantin Brâncuși și-a tras seva și-a adus, așa cum spunea el, esența lucrurilor în realitate artistică.

— Cât de mult ne ridicăm astăzi noi, românii, spre înălțimea lui Brâncuși?

— În realitate, noi, românii, am rămas în urmă față de Brâncuși. Noi nu l-am înțeles pe Brâncuși nici când era copil - chiar membrii familiei spuneau că e un pic dus, cioplește toată ziua acolo niște lemne -, nu l-am înțeles pe Brâncuși nici când a devenit ucenic la Paris, nu l-am înțeles pe Brâncuși nici când a venit în România să creeze la rugămintea familiei Tătărăscu, ansamblul monumental Calea Eroilor. Și, cu atât mai rău și mai grav, nu l-am înțeles pe Brâncuși nici atunci când a vrut să doneze statului român operele sale. Când am respins acea donație, spunând că reprezintă o imagine a burgheziei occidentale în dezacord total cu principiile socialismului și comunismului din România acelor timpuri. A ajunge la o astfel de înțelegere astăzi este un parcurs destul de complicat. De aceea se întâmplă de foarte multe ori ca evenimentele închinate lui Constantin Brâncuși să aibă câteodată și o anumită doză de suprarealism. Înțelegem în modul cel mai simplu cu putință că unul ca Brâncuși nu este ceva foarte ușor de înțeles. Opera sa este de o profunzime aproape inimaginabilă. Brâncuși, așa cum spuneam, a încercat să scoată în evidență esența existenței. Nouă, astăzi, care ne ducem ușor de la materialism la supra-materialism, cu siguranță o să ne fie foarte greu să îl înțelegem pe Brâncuși în esența, în universalitatea sa.

— Cât de mult a rămas Brâncuși român în lucrările sale, lucrând în afara țării?

— Fiecare lucrare a lui Brâncuși are filon de sevă de aici, din cultura tradițională. El, în simplitatea țăranului român, a înțeles esența lucrurilor. Și asta, cu o îndărătnicie, aș putea să spun de neimaginat, a ținut neapărat toată viața să o facă cunoscută întregii lumi. Brâncuși rămâne un român prin excelență în creația și în arta sa, pentru că în tot ceea ce a creat, el a luat modele din cultura tradițională. Așa cum am afirmat și mai adineauri, *Masa tăcerii* are ca model masa de prânz sau de cină pe care țăranul român o lua cu toată familia în tinda casei. *Coloana infinitului* are ca model stâlpul casei sau șurubul de teasc. *Portalul* are ca

model poarta tradițională. *Zborul* sau *Pasărea măiastră* are ca model ideea, dorința fiecărui copil de la țară când vedea că zboară o pasăre pe sus, dorința aceea de a putea și el să zboare. Ori Brâncuși a găsit de cuviință să transfigureze toate aceste realități și să le ridice la nivel de artă. Deci Brâncuși rămâne un român prin excelență în ființa sa, în existența sa și mai ales în arta sa.

— *Statul român, Gorjul, Peștișaniul, Târgu Jiu fac suficient de mult pentru acest simbol al lor și al nostru, al românilor?*

— Niciodată nu putem spune că facem de ajuns. Într-adevăr, instituțiile de cultură, prin oamenii dedicați pe care îi au, încearcă. Aceste încercări trebuie să fie dublate în același timp de sprijin material și financiar. Acest sprijin, așa cum bine știm, în cultură a fost și este cam greu de găsit. În ultima perioadă s-au făcut eforturi însemnate și de către instituțiile de cultură și de către autoritățile locale de aici, din Peștișani și din Târgu Jiu, și de către autoritățile naționale. Un pas important, un pas demn de menționat, este integrarea *Ansamblului Monumental Calea Eroilor* în Patrimoniul Mondial UNESCO. Acest act ne obligă de aici încolo să respectăm opera brâncușiană, ne obligă de aici încolo să ne raliem condițiilor pe care acest for internațional UNESCO le pune pentru protejarea și pentru promovarea acestor opere, care sunt integrate în patrimoniul său. Și, odată cu acestea, la pachet, importanța numelui lui Brâncuși aici, în zonă - în Hobița, în Peștișani, în Gorj -, dar și în România, cu siguranță o să capete valențe mult mai însemnate decât până acum.

(continuare în numărul următor)

Tia van KALKEN

Expoziția lui Constantin Brâncuși la muzeul „T' Hart" din Amsterdam

Am așteptat mult timp să reușesc să vizitez expoziția lui Brâncuși. Am avut noroc, deoarece muzeul care găzduia expoziția din Paris era în renovare, iar toate exponatele au venit pentru a doua oară în Olanda, după cincizeci de ani. Nu puteam să ratez această ocazie. De îndată ce am aflat că expoziția ajungea la Amsterdam, prima mea grijă a fost să-mi notez data în agendă și să merg împreună cu prietena mea Gerdien, care a studiat arta în Olanda.

De fiecare dată când merg cu ea la muzeu, îmi place foarte mult să discutăm despre artă. Ea are o cultură vastă în domeniu și o istorie familială impresionantă, demnă de a fi consemnată în cărți despre artă. Tatăl său a fost un renumit arhitect olandez, care a construit multe clădiri ce găzduiesc astăzi muzee celebre în Olanda. Ca și copil, Gerdien a fost dusă de tatăl ei la expoziții și deschideri renumite.

Planificăm din timp vizita, ne întâlnim în Kampen, unde lăsăm mașina ei și plecăm împreună spre Amsterdam cu a mea, fiind atenți la mediul înconjurător și la consumul de combustibil. Parchez în marea parcare de sub Biblioteca Centrală și mergem pe jos până la muzeu. Este răcoare, dar plimbarea ne face bine. Facem o pauză la prima braserie deschisă lângă Schreierstoren, luăm câte un ceai și ne încălzim, în timp ce afară plouă torențial.

Pe drum prin oraș, soarele își arată fața printre nori, iar eu ador să fac fotografii ale norilor, care sunt foarte expresivi. Clădirile secolului al XVI-lea, al XVII-lea și al XVIII-lea din Amsterdamul vechi, cu coșurile lor și norii care par să se ridice din ele, sunt fascinante. Ajunse la muzeu, facem fotografii cu posterul de la intrare.

M-am îmbrăcat cu grijă, cum fac de fiecare dată când merg la muzeu, ca și cum m-aș întâlni personal cu artistul. De data aceasta, însă, a fost mult mai special, pentru că sculptorul expus este un român pe care îl admir enorm. Filozofia lui Brâncuși merită studiată în cărți obligatorii despre artă. Din păcate, în muzeu nu am găsit nimic scris despre profunzimea filozofică din spatele talentului său. Totuși, am descoperit ceva ce nu am mai văzut în nicio carte de artă, nici în România, nici în Olanda: sprijinurile originale ale sculpturilor, integrate în operele sale, care dau o altă dimensiune și profunzime lucrărilor. Coloanele infinite ale operei sale creează impresia unui templu, iar în ele regăsesc esența tradițiilor românești: emoție, sentiment, dor, ardoare.

Privesc fotografia de la intrarea expoziției, în care Brâncuși apare alături de sculpturile sale dragi, pe care eu le-aș numi „copiii” lui. Descopăr fascinanta lui pasiune pentru fotografie: în perioada războiului nu a mai lucrat sculpturi, dar și-a fotografiat și filmat operele pentru a le imortaliza. Astfel, putem înțelege ce l-a fascinat, ce i-a încântat sufletul și ce a dorit să ne arate din personalitatea lui.

Ideea de a vedea 31 de opere de Brâncuși într-un loc mi se pare strălucită, plus fotografii și filme făcute de el. Știm puține despre filmele și pasiunea lui pentru fotografie; asta nu am învățat în școală, cu toate că mi se pare important dacă vrei să descoperi omul supertalentat de la care s-a născut sculptura modernă. „Nu te uita după formule obscure sau mister în arta mea. Este pură bucurie ceea ce îți ofer eu. Privește sculpturile mele până le vezi (…)”, spune Constantin Brâncuși.

A început studiul artistic la Școala de Arte și Meserii din Craiova și a avut posibilitatea să obțină o bursă pentru a studia la Școala de Arte Frumoase din București. El nu a uitat niciodată arta tradițională românească, mai ales cea a formelor realizate în lemn. În 1904 se mută în Franța, neavând timp să trăiască rigorile regimului comunist din țară, lucru care l-a ajutat să își dezvolte la maximum potențialul artistic.

Se afiliază artiștilor români din Paris, orașul care, în ceea ce privește arta în integritatea formei ei, era renumit în lume ca cel mai bun centru cultural. O perioadă scurtă a fost asistentul lui Auguste Rodin (1840–1917), care a recunoscut în el marele său talent. Aceasta a durat doar o lună, apoi Brâncuși a decis să lucreze singur, spunând: „Nimic nu crește în umbra unui copac mare”.

Brâncuși călătorea mult și învăța din experiențele sale din America, Olanda, Egipt și Germania, interesat de artă, sculptură, tradiții și obiceiuri. În 1922 a avut o relație scurtă cu Eileen Lane, americanca care i-a fost muză și care a inspirat sculptura ce îi poartă numele și multe portrete abstracte. Brâncuși a simțit întotdeauna o conexiune puternică cu lumea plantelor și animalelor, influențată de copilăria petrecută în satul Hobița, din județul Gorj.

Lumea acvatică și avicolă a fost o altă sursă de inspirație. Despre sculptura „din interior și din afară”, din 1939, spunea: „Când vezi un pește, te gândești la dimensiunea lui, la mișcarea lui, la sclipirile trupului prin apă. Eu am încercat să modelez doar asta. Dacă aș fi făcut înotătoarele, ochii sau solzii, aș fi pierdut esența mișcării.” O sclipire a spiritului, a esenței pure – asta reprezintă operele sale.

În atelierul său din Paris, Brâncuși era însoțit de câinele său iubit, Polaire, o femelă Samoyed. Prietenii îl întrebau adesea despre ea, iar John Golding scria în *Viziunea modernității* (1994): „Ea îl acompania peste tot, chiar și la cinematograf. Nu ar fi acceptat hrană de la nimeni altcineva. În felul ei era o celebritate pariziană.”

Brâncuși iubea păsările și spunea lui Claire Gieles Guilbert în *Propos de Prisme des Arts* (1957): „Fiind copil, am visat întotdeauna să zbor deasupra pomilor și printre nori. Am păstrat nostalgia acelui vis 45 de ani, creând păsări. Nu este pasărea ce vreau să exprim, ci harul ei, a prinde aripi, mișcarea.”

Una dintre creațiile sale, o focă mecanică, putea fi pusă în mișcare pentru a uimi vizitatorii, rotindu-se încet pe suportul de lemn, simulând gheața plutitoare. În atelierul său din Paris,

Constantin Brâncuși era adesea înconjurat de prieteni și artiști care îi împărtășeau viziunea asupra artei și vieții. Cei mai buni prieteni ai săi au fost Tristan Tzara și Erik Satie. În cercul lui de cunoștințe apropiate se numărau Edward Steichen, Man Ray, Lee Miller, Marcel Duchamp, Amedeo Modigliani, Fernand Léger, Marcel Mihailovici, Isamu Noguchi, Henri-Pierre Roché și Nancy Cunard.

Brâncuși își împărtășea gândurile și filozofia artistică cu aceștia. Îi plăcea să-și prezinte operele desfăcându-le și explicându-le fiecare detaliu, creând o atmosferă unică, în care arta devenea un dialog viu între creator și privitor. Despre viața lui spunea: „Viața mea este o înșiruire de miracole”.

Până la el, cunoștința universală despre România era: Dracula, Ceaușescu și folclorul românesc. Dan Petrovici, în 1961, face această imagine să fie greșită printr-un desen animat în care conturează România cu o gaură neagră în mijlocul ei. „Trebuia să învățăm engleza la școală pentru cine? Nu puteam sub nicio formă să traversăm granița”, zice el. Însă oamenii sub dictatură au fost creativi: artiștii, scriitorii și oamenii politici. Uită-te la Martha Bibescu – cea mai bună ambasadoare a României până în ziua de astăzi.

Pentru România de atunci, Brâncuși nu reprezenta nimic; el a devenit un artist de succes doar în Franța și în America. Asta întărește zicala românească că nimeni nu este artist în țara lui.

În 1926, Brâncuși organizează o expoziție în America și își trimite operele acolo. La vamă însă începe beleaua. Opera *Prometeu* este considerată introducere frauduloasă în țară a metalelor deosebite și este confiscată, neacceptându-i-se intrarea. Se deschide un proces care durează doi ani. Arta lui, fiind considerată non-artă, este taxată ca obiect industrial, deoarece nu era un obiect recognoscibil și nu putea fi clasificat.

Avocații lui Brâncuși susțin în instanță că sculptura lui și toate operele din pachetul trimis în America sunt artă autentică, chiar dacă sunt abstracte, iar recunoașterea lor în Europa trebuie acceptată și în America. Sculptorul susține că lucrările sale sunt „essence” sau „spirit”, nu reproduceri exacte ale realității, demonstrând că arta nu trebuie să fie oglinda realității, ci a ideilor, emoțiilor și esențelor.

Judecătorul J. Waite de la Curtea Vamală de Justiție a SUA este convins de avocații lui Brâncuși, Charles J. Lane, M. J. Speiser și Thomas M. Lane, și recunoaște că lucrarea sa este autentică, chiar dacă nu este figurativă, creând un precedent legal pentru recunoașterea sculpturii abstracte ca formă de artă legitimă. Astfel, Brâncuși devine simbolul modernismului și al artei abstracte, un artist internațional renumit.

Vizitând expoziția cu muzica lui Satie – *Gymnopédies* (1888) – în urechi, experiența capătă o formă multisenzorială, auditivă și vizuală, potrivită perfect cu ceea ce vedeam.

Valeru CIUREA

Trifonul Viilor, un obicei renăscut (și) la Golești

În zona Olteniei sărbătoarea de la 1 februarie poartă mai multe denumiri însă cea mai cunoscută și folosită este aceea de *Trifonul*. În această zi se practicau o serie de ritualuri pentru protecţia viilor și a livezilor de pomi fructiferi. *Trifonul* este considerat mai mare peste câmpuri, stăpânul absolut al insectelor. Este o sărbătoare restrictivă la care nu participă decât bărbaţii. Preotul slujește la capul viei, făcând rugăciuni. Înainte de asta însă, preotul blesteamă gângăniile: *„(...) Vă blestem pe voi viermi, omizi, gândaci, şoareci şi purici, tot felul de muşte, molimi şi furnici, şi tot felul de jigănii ce se târăsc pe pământ şi păsări ce zboară şi aduc stricăciuni şi pagubă holdelor, viilor...”*

După aceste cuvinte preotul stropește pe deasupra viei cu busuiocul udat cu apă sfinţită şi binecuvântează via să aibă rod bogat. Cu apă sfințită erau stropiți și proprietarii viilor la marginea cărora se făcea slujba.

Câteva corzi de viță de vie erau tăiate ritualic iar din ele se confecționau prin împletire fie coronițe, fie un fel de cingători care, spuneau oamenii, îi fereau de dureri de cap, respectiv de șale.

Urma o petrecere câmpenească, organizată între plantațiile de vii, la care participau proprietarii de vii care se învecinau dar și invitați. Se începea cu dezgroparea sticlelor de vin îngropate special în vie pentru această sărbătoare, în locuri doar de proprietari știute.

Uneori, petrecerea continua în sat, la casa unuia dintre ei. Și pentru că era petrecere, nu lipseau nici lăutarii fără de care voia bună nu era deplină.

Sărbătorirea Sfântului Mucenic Trifon la 1 februarie 2026 nu și-ar fi putut găsi un loc mai bun decât Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești. Aflată la prima ediție aici, sărbătoarea *Trifonul Viilor* a strâns la un loc proprietari de plantații viticole, producători

de vin, specialiști în domeniul cultivării viței de vie și al vinificației dar și mulți iubitori ai acestei licori care dezleagă limbile, după cum se spune. Și da, s-au spus multe acolo despre vița de vie și despre vinuri în general, dar mai ales despre vinurile aduse spre degustare și înscrise într-un concurs născut ad-hoc, în Hanul „Casa Tanti Maria” din curtea muzeului, gospodărit cum se cuvine de doamna Maria Găncilă, femeia care a reușit să înscrie în lista produselor tradiționale românești nu mai puțin de douăzeci și unul de produse atestate ca *„Produs montan”,* o mențiune de calitate aprobată la nivel european, acordată de către Agenția Națională a Zonei *Montane*.

„Casa Tanti Maria” este unul dintre cei mai importanți ambasadori ai tradițiilor culinare românești. Domnul Iustin Dejanu, managerul Muzeului Viticulturii și Pomiculturii Golești ne-a dezvăluit că recent, Charlie Ottley, cunoscutul jurnalist și regizor englez specializat în realizarea de documentare de călătorie ce explorează frumusețea și diversitatea peisajelor naturale ale României, a realizat la Hanul „Casa Tanti Maria”, pentru Netflix, un episod din seria „Romanian Flavor” despre tradițiile culinare românești.

Organizată cu sprijinul Consiliilor Județene Argeș și Olt de către Muzeul Viticulturii și Pomiculturii Golești și Centrul Județean de Cultură și Artă Olt la inițiativa lui Valeru Ciurea, consultant artistic în cadrul Centrului Județean de Cultură și Artă Olt și Iustin Dejanu, managerul muzeului, sărbătoarea s-a transformat într-un adevărat eveniment cultural și spiritual la care au aderat – pe lângă participanți – entități media cu preocupări în viața satului: Radio România Antena Satelor (reprezentată de realizatorul Constantin Pașol) și Agro TV (reprezentat de Elena Picu), dar și alte ziare locale și regionale.

După slujba religioasă oficiată la capul viei de către preoții Laurențiu Bălășoiu, Cristian Dragomirescu și Cristinel Stanciu, toți cu parohii în Ștefănești, evenimentul a continuat cu un simpozion dedicat viei și vinului de-a lungul istoriei, cu discuții purtate cu specialiștii în creșterea și îngrijirea viței de vie dar și a secretelor unei vinificații bune și cu schimburi de informații între producătorii care au adus cu ei mostre din vinurile lor pentru degustare.

Urmare a experienței acumulate în cei 25 de ani de când particip an de an la această sărbătoare itinerantă prin județul Olt, una dintre sărbătorile importante odinioară în viața oamenilor de la sate, am mers la Golești cu câțiva reprezentanți de seamă ai Oltului, din zone viticole cunoscute și consacrate: Marian Șerban, Marius Gâlcă, Silviu Cristian Popa, Ionuț Pirciu

și Florinel Eugen Piperea din Ianca și Potelu; Laurențiu Dincă, Constantin Radu și Dumitru Irimia din Morunglav, Florian Mărghidanu, Bogdan Iulian Roșu, Daniel Eugen Dobre, Relu Aurel Mircea și Marin Vesela din Drăgănești Olt; Sergiu Ștefan Gorjan din Drăgășani, dar și Ionel Cococi, meșterul popular ceramist din Vădastra care a adus cu el și vinuri realizate de un alt împătimit al vinificației din Vădăstrița.

Ei sunt o parte dintre oamenii care au preluat și păstrează de acum sărbătoarea an de an și, chiar și atunci când nu i-am mai îndemnat noi, ei nu au întrerupt, au continuat, pentru că au văzut că este ceva frumos, care îi unește și care îi face să fie mândri cu soiurile lor de viță de vie și vinurile cu care intră în concurs cu siguranța celui care știe că se bazează pe calitățile certe ale acestora. Le-a plăcut și duc mai departe și pentru că acum nu mai pot să trăiască fără Trifon, fără Bobotăi[1] și alte obiceiuri tradiționale de peste an. Și fără vin, bineînțeles.

Marian Șerban, de la Potelu, spunea despre viile de nisip din zona lor: *„Viile noastre se mențin de sute de ani, avem fel și fel de soiuri de viță, nu am să le enumăr aici pe toate, puse de înaintașii noștri, cu sute de ani în urmă, la șanțuri care se săpau manual, la aproximativ doi metri, se punea joarda de viță și anual o astupau în timp ce ea creștea, o a astupau. Așa s-au format aceste vii care rezistă de sute de ani. Și presupunem că și de asta nu au fost atacate de boli, dar și datorită Sfântului Trifon, că noi l-am cam sărbătorit, și-am alungat bolile."* L-am întrebat pe Marian Șerban dacă viticultura are un viitor acolo, în zona lor, și mi-a răspuns cu tristețe: *„Nu prea. Numai de familie. Populația este oarecum îmbătrânită, și foarte puțin vor să mai muncească."* Ca să îi mai dau o doză de optimism i-am spus că dacă ar fi să glumesc, aș spune că are viitor, dovadă este vinul lui Cococi, care vine de la Vădastra și care are peste șapte mii de ani, vine din neolitic. Meșterul Cococi este cel care a reînviat ceramica neolitică de Vădastra, pe care o face cu deosebit succes din anul 2000, și care de curând a primit din partea Direcției pentru Cultură Olt titlul *„Valoare reprezentativă a culturii tradiționale din Oltenia"*. Așa că și-a făcut și etichetă pentru vinul lui. Dealtfel, toți oltenii au avut sticlele cu vin etichetate.

Concursul de vinuri organizat oarecum ad-hoc a fost până la urmă cel mai așteptat moment al evenimentului. Au fost înscrise în concurs 36 de mostre de vin din viile unor producători particulari din Olt (Potelu, Ianca, Morunglav, Vădastra, Vădăstrița), din Drăgășani și din Ștefănești – Argeș jurizate de somelierul Liviu Birceanu din Argeș și de dr.

ing. Sergiu Ștefan Gorjan din Drăgășani. La concurs, somelierul Liviu Birceanu a spus: *„Am văzut până acum câteva vinuri din soiuri –*

[1] Obicei practicat la Lăsatul de sec pentru postul Paștelui, care mai poartă numele de *Strigarea peste sat, Focurile, Ălimări* sau *Apelul*, în funcție de zona în care se practică.

Roșioară, Gălbioară și alte soiuri locale -, pe care până acum eu nu le-am întâlnit și chiar îmi doream să iau contact cu ele pentru că, așa cum s-a mai spus aici, riscăm să le pierdem, pentru că suprafața lor locală a ajuns să reprezinte undeva sub 1% din totalul viilor din România."

Toate premiile, pe categorii (vinuri albe, vinuri roșii și vinuri roze) au fost adjudecate de reprezentanții județului Olt, cu excepția unuia dintre premii (premiul II la vinuri roșii) care a fost câștigat de un reprezentant din Hârsești. Premiile au fost următoarele: la vinuri albe, premiul I a fost adjudecat de doi producători din Vădăstrița, Cosmin Sârbulescu și Mihai Geică, premiul al II-lea de către Nicole Cărămizaru din Morunglav iar premiul al III-lea de către Daniel Dobre din Drăgănești Olt.

La vinuri roșii, premiul I a fost câștigat de Marian Șerban din Potelu iar premiul al III-lea de Sergiu Ștefan Gorjan din Drăgășani. La categoria vinuri roze, premiul I a fost adjudecat de Marius Gâlcă din Ianca (din viile de la Părăsituri), premiul al II-lea de către Laurențiu Dincă din Morunglav și Ionel Cococi din Vădastra, iar locul al III-lea de către Daniel Truță din Morunglav.

Cârlogancă, Plăvaie, Berbecel, Albitură, Gălbioară, Roșioară, Iordană, Hormuz, Braghină, Băldoaie, Gordan, Parmac, Săină, O mie unu, (strugure asemănător cu zaibărul), Coarnă – albă și neagră, Sarcină, Berbecel, Gălbioară, Roșioară, Razachie, Othelo (sau otelă cum este cunoscut la noi), Negru de Drăgășani, Novac, Crăcană, Negru Vârtos, Băbească Neagră, Cioinic, Crâmpoșie, atâtea denumiri de soiuri de viță care singure sau în amestec dau vinuri de excepție.

Gheorghiță Boțârcă, producător de vin din viile de pe dealurile Boțârcanilor, din Argeș, care a adus câteva mostre de vin, un Burgund, o Fetească neagră, un dulce și o Fetească regală (dar în afara concursului – după cum a ținut să specifice), spunea că vinul nu se naște fără trudă multă, așa cum nici albinăritul sau tot ce ține de gospodăria țărănească nu este la îndemâna oricui. *„Când am auzit de ce doriți să faceți aici am venit cu mare drag! Și, poate, din serbarea de astăzi, ținând cont de locul acesta pe care înțeleg că îl botezăm astăzi, de la anul să facem o tradiție din asta. Părinții mei nu au avut soiuri. Singurul soi pe care neamul meu l-a avut, plantat de taica Gheorghe Boțârcă, a fost din Crâmpoșia adusă de Ion Mihalache și de familia marelui profesor Răducanu, un mare iubitor de podgorii și de vinuri care, alături de Virgil Madgearu a întemeiat Academia de Științe Economice din București. Este păcat că din vechile podgorii nu a mai rămas nimic, viile transformându-se în niște frumoase plantații de… salcâm."*

Chiar dacă există riscul real ca peste trei-patru decenii, din cauza costurilor ridicate ale întreținerii viilor, ale condițiilor climatice din ce în ce mai neprietenoase cu plantațiile de viță de vie și a lipsei forței de muncă, soiurile de viță de vie din zona de sud a județului, de la Ianca și Potelu, dar și viile personale ale oamenilor din celelalte zone cu potențial viticol să dispară, oamenii încă mai țin de viile lor, de renumele pe care îl aveau odată soiurile de viță de vie îngrijite de ei și vinurile pe care le produceau. Este de apreciat faptul că acești oameni păstrează tradițiile locului, conservându-le și demonstrând în felul acesta că țin în continuare și la aspectele spirituale ale vieții satului, ca parte integrantă a existenței lor.

Și, pentru că a fost sărbătoare, nu putea lipsi muzica bună pe care a interpretat-o Grupul Vocal „Bujorelul", din Drăgănești Olt, într-o formulă restrânsă, cu Florian Mărghidanu, Bogdan Iulian Roșu, Daniel Eugen Dobre, Relu Aurel Mircea și Marin Vesela, o mână de oameni dedicați și muzicii dar și viei și vinului.

Cu siguranță, începând din acest an, Goleștiul și Ștefăneștiul se alătură localităților în care obiceiul *Trifonul viilor*, închinat Sfântului Mucenic Trifon, va avea un viitor, așa cum sperăm că vor avea și viile cu soiurile noastre tradiționale dar atât de speciale.

Domnica Trop - Doina vindecătoare...

În după-amiaza unei zile reci de ianuarie 2026, când vânturile Mehedințiului șopteau elegii peste crestele munților, Domnica Trop, rapsodul autentic din Isverna, a plecat dintre noi, lăsând în urmă nu doar un salon gol de spital ci și un ecou nemuritor al glasului ei.

Decedată pe 19 ianuarie în spitalul județean din Drobeta-Turnu Severin, la venerabila vârstă de 87 de ani, ea nu a fost doar o păstrătoare a folclorului românesc, ci un adevărat șaman al sufletului uman, o vindecătoare care, prin doinele ei, a descătușat frici ancestrale și a restaurat echilibrul interior al atâtor inimi.

Moștenirea ei este o punte mistică între tradiție și știință, expirațiile prelungite ale doinelor ei fiind din punct de vedere medical un elixir parasimpatic ce aveau puterea de a calma furtunile interioare.

Mama Domnica Trop a fost un tezaur viu al identității dacice cu rădăcini adânci în solul Olteniei de sub munte.

Intuiția ei de femeie simplă, analfabetă dar profetică a fost în a „modi" sau „potrivi" cuvintele după firea omului.

„Eu mă puneam cu mâna la grumazu' omului, îi citeam firea apoi îi modeam cântecu'... Când terminam, uite așa i se încheoturau lacrimile în barbă... Eu dor nu te mint", îmi spunea ea...

Melodiile ei activau nervul vag, reducând cortizolul și eliberând endorfinele fericirii ca pe niște fluturi scăpați din colivia angoaselor.

Mama Domnica Trop a fost o terapeută ancestrală care prin catharsisul plânsului, vindeca traumele sufletești, transformând durerea în vindecare și regenerare.

Născută pe 22 iunie 1938 în comuna Isverna, județul Mehedinți într-o familie de țărani simpli, a învățat să cânte nu din cărți, ci din ritmul pășunilor sau dealului Carnetului unde își ducea caprele și oile la păscut.

A fost descoperită abia la 35 de ani, în 1973, de învățătorul Vasile Căpăstraru care a prezentat-o marilor soliști Maria Ciobanu și Ion Dolănescu, devenind astfel un fenomen al folclorului autentic.

Repertoriul ei specific zonei muntoase de confluență dintre Mehedinți și Caraș-

Severin, a inclus doine grele precum „Ursitoare, Ursitoare”, „Zorile”, „Mărie, Mărie”, „S-o legat, neică, legat” și multe, multe altele ce se regăsesc în portofoliul multor cântărețe populare. Premiată cu Trofeul Festivalului „Cântec nou în Mehedinți”, Premiul Special pentru Autenticitate la „Maria Tănase” (1973), Locul I la „Cântarea României” (1979) și Premiul Național „Ethos” (1999), Domnica Trop a fost desemnată Tezaur Uman Viu de către UNESCO, o recunoaștere a rolului ei în păstrarea patrimoniului imaterial românesc.

Neșcolită (a urmat de două ori succesiv clasa întâi apoi a plecat la capre, la conac), ea poseda o intuiție ezoterică, citind sufletele oamenilor ca pe niște pergamente străvechi, și „potrivind” cuvintele în doine care, cântate „la grumazul omului” – lângă gât, acel „angustus” al angoaselor și fricii de moarte – deveneau așa cum spuneam mai devreme, ritualuri de exorcizare emoțională.

Doinele Domnicăi Trop nu erau simple melodii; ele erau incantații terapeutice, țesute din melisme – acele inflexiuni sonore prelungite, expirații ca niște râuri curgătoare ce spălau malurile sufletului de noroiul traumelor.

Un profesor de istorie a văzut aici ecoul învățăturilor dacice, evocate de Platon în dialogul „Charmides”, lucrare unde Socrate relatează despre medicii traci ai lui Zalmoxis (zeul dac al imortalității), care tratau mai întâi sufletul cu „farmece” – „cuvinte potrivite” sau frumoase, logoi kaloi – înainte de a vindeca trupul.

„Nu poți trata ochii fără cap, capul fără trup, trupul fără suflet”, spunea Zalmoxis subliniind holismul vindecării.

Domnica Trop, inconștientă de aceste rădăcini antice, practica același ritual: simțind „firea omului”, ea modela doina ca pe un farmakon personalizat, cântând-o lângă gât – („angustus”, „angoasă”) sediul fricilor primordiale, locul unde sistemul nervos simpatic se activează prin inspir de panică, vinovăție și rușine. Expirațiile ei prelungite în melisme trezeau sistemul parasimpatic, acel gardian vagal al emoțiilor, transformând ascultătorul într-un templu al regenerării.

Această teorie este solidă și susținută de multiple studii.

Muzica relaxantă, precum doinele cu ritmuri lente și repetitive, activează rețeaua implicită a creierului (default mode network), și reduc activitatea amigdalei – centrul fricii – stimulând undele alfa și theta, asociate cu relaxarea profundă și meditația. Cercetări publicate în jurnale precum „Frontiers in Psychology” arată că ascultarea muzicii tradiționale reduce variabilitatea ritmului cardiac, favorizând dominanța parasimpatică.

Expirațiile prelungite în melisme activează nervul vag, principalul mediator al sistemului parasimpatic, scăzând ritmul cardiac și tensiunea arterială, după cum demonstrează studii de la Universitatea din Jyväskylä, Finlanda. Astfel că se reduce cortizolul – hormonul stresului – și se eliberează endorfine și dopamină, moleculele alchimice ale bucuriei, transformând angoasa în catharsis, în descărcare emoțională așa cum ne spunea domnul profesor Brad Iamandescu aflat în urmă cu câțiva ani la Drobeta Turnu Severin, autor a unei lucrări monumentale: „Muzicoterapia”.

Un studiu din „Journal of Music Therapy” confirmă că muzica tradițională induce plânsul eliberator, descărcând tensiuni emoționale acumulate, similar terapiei psihosomatice care ne spune că emoțiile reprimate somatizează în boli fizice.

Este o formă de terapie expresivă, doina devenind metaforă mistico-medicală: un bisturiu eteric ce taie nodurile fricii de moarte, eliberând sufletul ca pe un râu blocat de zăgazuri și permițând regenerarea celulară prin homeostazie emoțională.

Procesul de vindecare emoțională prin doinele izvorâte din sufletul ei onest și ingenuu, așa cum îl practica Domnica Trop, a fost o artă mistică susținută - iată! - de știință, o punte între tradiție și neurobiologie. Inspirul care activează sistemul simpatic – acel războinic interior ce pregătește corpul pentru luptă sau fugă, inundând sângele cu adrenalină și cortizol, hrănind frica, vinovăția și rușinea ca pe niște umbre ce înghit lumina. Și expirul prelung, acea eliberare lentă a aerului prin melismele doinei, care trezește sistemul parasimpatic, acel vindecător vagal ce reglează emoțiile, încetinind bătăile inimii ca pe un râu ce curge lin spre oceanul calmului. În tehnicile moderne

de control al atacurilor de panică și anxietate, această dinamică este replicată prin respirație diafragmatică: inhalări profunde urmate de expirații duble ca durată, care „hack-uiesc" nervul vag, reducând hiperactivarea amigdalei – fortăreața fricii din creier – și crescând variabilitatea ritmului cardiac (HRV), un marker al rezilienței emoționale.

Doinele mamei Domnica Trop au reflectat dinamica comunitară a satului românesc, acolo unde vindecarea sufletească era un ritual colectiv, contrabalansând izolarea munților cu conexiunea emoțională.

Doinele ei, ca niște râuri subterane ce irigă sufletele stafidite, au transformat izolarea satelor și cătunelor risipite prin munți în oaze de conexiune emoțională.

Ritualurile ei de „potrivire" a cuvintelor după firea omului au creat un țesut social mistic, jocul și plânsul indus de doinele incantații devenind ritual de purificare colectivă, un ritual ancestral ce elibera tensiuni sufletești acumulate ca niște zăgazuri ce se rup sub presiunea catharsisului. Influența ei a fost ca un foc sacru ce a aprins inimi înghețate, și a vindecat comunitatea prin fire invizibile de empatie, fiecare doină fiind far ce a ghidat sufletele pierdute spre țărmul regenerării.

Ea a fost păzitoarea sufletelor, o mamă cosmică ale cărei doine magistral interpretate au șoptit viață în urechile morții și au transformat frica ancestrală în îmbrățișarea eternă a vindecării.

Această femeie analfabetă, dar iluminată intuitiv, a interpretat sufletele ca pe niște hărți stelare, potrivind cuvintele asemenea unei constelații vindecătoare, amestec ezoteric de folclor și psihoterapie ancestrală. Glasul ei era ca un vânt cosmic a măturat norii anxietății, lăsând cerul interior senin; doina, pod arcuit peste abisul morții a devenit respirația eternității.

În lumea modernă, când stresul erodează ca un acid nevăzut, doinele ei ne vor aminti că sufletul este rădăcina trupului, iar cuvintele «modite" – farmecele dacice – pot regenera totul.

Moștenirea mamei Domnicăi Trop transcende moartea: ea va rămâne ca un far al vindecării, un tezaur viu în sufletele noastre.

Justina RADU

Tanti Mărioara de pe bancă

Memoria vie a unui sat în care nicio întâmplare nu trecea neobservată

Satul românesc are o memorie a lui, mai veche decât arhivele și mai vie decât cărțile. Nu e scrisă în registre, nici în cronici, ci în priviri, în vorbe aruncate peste gard, în pașii oamenilor care trec zilnic pe aceeași uliță. Acolo, în ritmul încet al vieții de sat, fiecare întâmplare lasă o urmă, iar fiecare urmă ajunge, mai devreme sau mai târziu, în conștiința comunității. Înainte de televiziuni, înainte de telefoane mobile și înainte ca lumea să încapă într-un ecran, satul românesc avea propriile lui centre de informare. Nu oficiale, nu scrise, dar extraordinare prin precizie și memorie. Erau oamenii care stăteau la poartă și priveau lumea trecând. Oameni care vedeau, ascultau, țineau minte și, fără să-și propună, deveneau cronicarii neoficiali ai satului.

De obicei erau femei. Femei simple, cu basma pe cap și cu ochiul limpede, care știau să citească viața din lucrurile mici: dintr-o portieră trântită noaptea, dintr-o căruță întoarsă mai devreme de la câmp, dintr-o ușă care nu s-a mai deschis de două zile. Ele nu scriau istorie, dar o păstrau. Știau cine a venit, cine a plecat, cine s-a împăcat, cine s-a certat, cine a pus cazanul de țuică și cine și-a lăsat mormântul în buruieni.

În fiecare sat exista o astfel de femeie. Uneori o chema Ileana, alteori Safta, alteori Maria. În lipsa lor, satul ar fi fost mai sărac nu doar în informații, ci și în memorie, în nuanțe, în acel fel discret de a ține comunitatea laolaltă.

La Poienărei, o astfel de femeie era tanti Mărioara.

Nu avea funcție, nu avea birou și nu avea program. Avea însă o bancă la poartă, un drum în față și o liniște în care se adunau toate poveștile satului.

Iar, dacă ai copilărit la Poienărei, nu ai cum să n-o cunoști pe tanti Mărioara.

Nu tanti Mărioara de la televizor.

Nu vreo vedetă de pe Facebook.

Tanti Mărioara de pe bancă.

Banca era la poartă.

Poarta era la drum.

Drumul era al satului.

Deci… practic tanti Mărioara era intersecția tuturor informațiilor.

Dacă satul Poienărei era o țară, apoi tanti Mărioara era Agerpres, ProTV și SRI la un loc.

Dar mai ales… era unică.

Nu exista știre în sat pe care să n-o știe.

Nici una.

— Tanti Mărioara, ce mai e prin sat?

Ea nici nu ridica bine capul din basma:

— Păi ce să fie… la Bănică s-au copt merele.

— La Ilie a mers cazanul de țuică toată noaptea.

— Și la Neluță i-au furat cireșele.

— Cine?

— D'ai lu' Vasile. I-am văzut io când săreau gardul.

Și noi rămâneam cu gura căscată.

Pentru că tanti Mărioara vedea tot.

Dacă voiai informații despre biserică… tot la ea mergeai.

— Tanti Mărioara, multă lume la slujbă azi?

— Nu prea… vreo douăzeci și ceva.

— Popa când a venit?

— La opt fără zece.

— Și când a plecat?

— Zece și douăzeci.

— De unde știi, bre?

— Păi am fost acolo.

Normal.

Tanti Mărioara era registrul parohial neoficial. Știa cine vine la slujbă… și cine vine doar la colivă.

Dar specialitatea ei era monitorizarea neamurilor venite de la oraș.

— Tanti Mărioara, a cui e, bre, mașina aia cu număr de București?

— A lu' Stănică… a venit fata cu ginerele.

— Când?

— Azi-noapte, la unșpe jumate.

— De unde știți?

— Păi am auzit portiera.

La capitolul sănătate era și mai precisă decât medicul.

— Tanti Mărioara, cică s-a lecuit Gheorghe de dureri de șale, așa-i?

— Da… a pus frunză de brusture cu rachiu.

— Și merge?

— Merge… da'cică acu' îl dor genunchii.

Dar ce urmărea cu adevărat era disciplina morală a satului.

— Ai văzut că mormântul lu' nea Sandu e plin de buruieni?

— Nu.

— Păi eu văd… de două săptămâni.

— Cine trebuia să-l îngrijească?

— Nepotu'… da' ăla vine rar.

Tanti Mărioara ținea evidența vieții și a morții.

Și la capitolul tradiții era profesor.

Corina DAȘOVEANU

Pagini de geniu - Cristian Săileanu

Cristian Săileanu trebuie citit, cunoscut și recunoscut drept cel mai important prozator contemporan din literatura română. Această idee mi-a apărut atunci când am terminat prima lui carte publicată în România, „Manual de'ntors acasă, de la Stalingrad". Pur și simplu m-a fascinat, m-a copleșit prin complexitatea personajelor, prin dinamica relațiilor dintre ele, prin originalitatea și tehnica narativă, prin suspansul care captivează atenția lectorului.

Iți dai seama că ai în fața ta un scriitor de geniu atunci când îți dorești să nu se termine cartea. Și pentru că, firește, ea se și termină la un moment dat, cauți cu frenezie o altă carte scrisă de același autor.

Iată de ce vi-l prezint și vi-l recomand pe Cristian Săileanu. El este ACEL autor.

Corina Dașoveanu : Cristian, ești colosalul meu prieten și scriitorul meu de prim rang. Voi încerca, prin întrebări, să dezvălui publicului marea ta personalitate literară și umană pe care, dintr-o imensă modestie, tu o ții ascunsă cumva.

Prima întrebare vizează, firește, începuturile tale, formația de filolog, relațiile din tinerețe cu personalități marcante ale literaturii române. Deci...

Corina Dașoveanu: Cum a fost tânărul Săileanu ca student la Litere, secția „engleză-principal" și cum ai pornit spre lumea teribilă a literaturii?

Cristian Săileanu: Am intrat la facultate pe „pile". Adică în primă fază… nu am intrat. Erau ani grei, când erau 10 concurenți pe loc, și mulți piloși. Îmi pregăteam valiza pentru armată, când a sunat telefonul: „Tovarășe Săileanu, s-au suplimentat 25 de locuri la facultatea de limba engleză. Ați fost admis. " Ce se întâmplase? Fata șefului de cadre din Comitetul Central, Puia Iovanovici, luase nota 7, și era cu 25 de locuri sub mine. Ca să intre ea, m-au băgat și pe mine… Nu numai atât, dar în noua grupă aveam și la curs, și la seminarii toți marii profesori ai vremii, și erau mulți și mari. Bușulenga, Levițchi, Dutescu, Săndulescu, numai somități…

C.D.: Știu că în perioada aceea le-ai cunoscut pe Zoe Dumitrescu Bușulenga și pe Henriette Yvonne Stahl. Povestește-ne, te rog, despre tine și domniile lor.

C.S.: Bușulenga mi-a fost profesoară de literatură universală. I se îmbulzeau ideile pe limbă. O ascultam cu gura căscată. A început cursul (minune mare) cu… Biblia… Așa s-a făcut că m-am dus și eu și am citit Cartea Sfântă. O dată, de două ori, de zece ori… Henriette mi-a fost… elevă. O învățam engleza. O femeie de o eleganță și de un rafinament extraordinar. La un moment dat am și tradus o carte împreună, „Justine" de Lawrence Durrell. Ar fi trebuit să împărțim banii în două: trei mii eu, trei mii ea. Cartea a apărut în 1968 în revista „Secolul XX", dar ciuntită, deci cu mai puțini bani (patru mii). Ea, săraca, îmi dăduse trei mii deja. A rămas ea doar cu o mie… Îi intram în casă de 5 ori pe săptămână, și, Doamne, ce clipe petreceam împreună…

C.D.: Tânăr fiind, ai avut o perioadă nefericită, comuniștii băgându-te la închisoare. Spune-ne despre motivele și urmările acestei detenții.

C.S.: Am intrat în mișcarea „Goma" ca musca în pidosnicul calului. Nu am vrut niciodată să fac disidență, mi-era prea frică.

Văzusem pe pielea tatălui meu câtă pușcărie politică se făcea dacă te opuneai comunismului. Dar de ce ți-e frică, de aia nu scapi. Am vrut să ajut un prieten disident, Nicolae Dascălu, și m-am trezit săltat de pe stradă și băgat „la șoricei", unde am stat 10 luni. Noroc cu Jimmy Carter, care m-a scos de la răcoare si m-a primit în SUA. Îi voi fi de-a pururi recunoscător, căci am trăit următorii 40 de ani într-o țară căreia dacă îi dai cu o mână, îți întoarce cu două… Să nu îi credeți pe cei ce înjură America. E o țară pe cinste. Gândiți-vă că am ieșit din România cu o copie xerografiată a diplomei mele de licență. Am fost primit (după un examen, e drept) să predau limba engleză americanilor la University of Houston. În ce țară s-ar mai fi întâmplat așa ceva?

C.D.: Cum a fost în America începutul, viața, profesia?

C.S.: Primul an de viață în SUA a fost cu mare sărăcie. Nu aveam pe nimeni, nu aveam bani, nu aveam cunoștințe. Nu știam să conduc mașina, habar n-aveam să folosesc un telefon public, nu știam că aveam dreptul la ajutoare guvernamentale… Îmi aduc aminte că i-am cumpărat o pereche de sneakers fiului meu, pe care el i-a rupt jucând fotbal cu o cutie de conserve în prima zi. Ne-am dus înapoi la magazin să cumpărăm alții, dar vânzătorul ne-a spus că ni-i înlocuiește…. Am rămas cu gura căscată… Veneam doar din comunism unde așa ceva nu exista. Vecin cu noi era un cuplu „arian". El, Jim, avea 1 metru 90 și era tâmplar. În nația ariană erau extremiști de dreapta, rasiști, anti-negri, anti-mexicani. Jim ieșea cu o bâtă de baseball în stradă și oprea și întorcea pe loc toate mașinile de mexicani, pe care ii numea „gunoaie". Nouă ne era frică de el, mai ales când lua 10-12 beri la bord… Dar într-o zi Jim a aflat că suntem refugiați politici dintr-o țară comunistă si ne-am trezit cu el și cu un prieten de-al lui cu un pat și cu o saltea pe care ni le-au montat în micul nostru apartament. De multe ori ne-a fost dat să simțim pe pielea noastră generozitatea americană… După ce am început slujba la University of Houston, slujbele au început să curgă. Așa s-a făcut că în toți cei 40 de ani de viață în SUA nu am fost decât profesor.

C.D.: Povestește-ne despre uriașul Dicționar de expresii româno-englez, despre miile de cuvinte, despre munca titanică la el, care continuă și acum.

C.S.: Dicționarul are 1900 de pagini. Am lucrat 10 ani la el, muncă migăloasă, de chinez. Este (nu pentru că zic eu) cel mai bun dicționar de expresii din istoria anglisticii române. Să nu îți închipui însă că m-aș fi îmbogățit din vânzarea lui. Nu am primit nimic, absolut nimic din încasări. Dar Dicționarul există și acum lucrez la partea spaniolă și sper ca într-o bună zi și la cea greacă…. Și, nu, nu m-a felicitat nimeni, nici o oficialitate română, pentru munca depusă.

C.D.: Știu că ești marele traducător al lui Sadoveanu și al lui Caragiale în limba engleză. Împărtășește-ne despre această pasiune și dedicare.

C.S.: Din Sadoveanu nu am tradus decât „Baltagul", „Hanu Ancuței" și încă vreo 12 nuvele. Drepturile de autor le are un moftangiu care nu vrea să plătească. Mare păcat, căci Sadoveanu, mare canalie în viață, dar un scriitor care îl bate la tur chiar și pe Balzac, și pe Victor Hugo, nu este cunoscut în afara granițelor României. Cu Caragiale e încă și mai rău. Am petrecut 7 ani din viață traducându-i piesele (cele patru: „Scrisoarea", „Noaptea", „Conu Leonida", „De-ale carnavalului"), plus 30-40 de schițe. Le-ai văzut undeva, pe vreun raft de bibliotecă, într-o librărie? Pe corifeii literaturii române nu îi interesează Caragiale. Ei se publică unul pe altul… Iar eu nu mai am timp să mă apuc de alte traduceri, mă apropii de 80 de ani.

C.D.: Lumea literaturii române este îmbogățită de scrierile tale. Care este primul roman scris?

C.S.: Am scris până când am obosit scriind… Am început cu ce e mai bun dintre scriierile mele, „Parcul cu scorpioni". Apoi am mai adăugat, în română și în engleză, 16-17 romane și nuvele de tot felul. De publicat mi le-am publicat în regie proprie, din buzunarul meu, căci numai scriitor să nu fii în România actuală. „Letopisețul lui Zamolxe", „Un an în King City H.S.", „America, mon amour"… Și cele cinci romane despre castrati (în ambele limbi).

C.D.: Cum a luat naștere culegerea de nuvele „Povestirile bătrânului cu barbă albă"?

C.S.: Există in literatura americană un volum al lui Sherwood Anderson, „Winesburg Ohio", format din nuvele care se întretaie și ale căror personaje apar și dispar în cursul cărții. Eu locuiesc acum în Corfu, într-un sat numit Aghios Ioannis, și m-am făcut stăpân peste sat și peste locuitorii săi. Am încercat să prind caracterul grecesc, viața grecilor…

C.D.: Excepționalul roman „Manual de'ntors acasă, de la Stalingrad» este în mare parte autobiografic. Ce ne povestești despre el?

C.S.: Romanul este… „autobiografic" adică descrie întoarcerea… tatii acasă de la Stalingrad. Da, pe jos. Prin zăpadă, printre pâlcuri de ruși și de nemți, după ce a rupt frontul la Stalingrad. Era un tată cu mari lipsuri, dar o forță a naturii, un Ghilgameș… Aș vrea și eu să fiu măcar pe sfert ca el.

C.D.: Ce romane ai încă în manuscris?

C.S.: Aș vrea ca într-o zi să pot publica istoria băjeniei mele în SUA, cum acea binecuvântată țară m-a ridicat din șanț și m-a pus în fruntea bucatelor. Apoi aș mai vrea să public „Un an în King City H.S.". Poate cineva își va face milă și îmi va publica și cele 5 romane despre castrati… Am publicat un roman polițist numit „Ultimul glonț al descălecătorilor". E o carte care nu se lasă din mână. Dar mă mângâi cu ideea că dacă ei nu le publică, eu măcar le-am scris…

C.D.: În paginile revistei COOLTARTIS public în foileton minunatul roman despre Zalmoxis. Ce ne povestești despre acesta?

C.S.: Spuneam mai sus că am citit Biblia de multe ori. Nicăieri nu am găsit în acea carte nici măcar o vorbă despre traci, daci, geți… despre noi. Alții sunt poporul ales, iar noi suntem ne-aleșii… Și atunci m-am sumețit și am scris un letopiseț despre viața lui Zamolxe. Eu cred că într-o zi cineva va descoperi aceasta carte și o va face cunoscută publicului român… Căci eu cred că meritäm să existäm și în viața, și pe hârtie.

C.D.: O carte de excepție, publicată în limba română este „Parcul cu scorpioni". Ce te-a inspirat și cum a fost scris?

C.S.: Am trăit primii 20 de ani într-o faună de neimaginat. Ni s-a băgat în casă o familie de pitecantropi, ni s-au poluat străzile cu deșeurile comuniste care furau din biserici, din buzunare, de la muncă, se băteau ca sălbaticii, violau, se înjunghiau, își dădeau cu bâtele în cap… Și mi-am zis: asta trebuie pus pe hârtie, că altfel se uită, și copiii și nepoții noștri vor crede poate că noi nici măcar nu am existat. Este poate cea mai bună carte a mea, deși nu le-aș da deoparte nici pe celelalte…

C.D.: Am să divulg acum un lucru pe care îl știe foarte puțină lume: faptul că de mult, mult timp tu oferi anual Premiul Cristian Săileanu unui luptător anticomunist (o sumă considerabilă în euro). Cum a luat naștere acest generos premiu?

C.S.: Am o pensie americană, nu e uriașă, dar este îndestulătoare. Nu am rate la casă, la mașină, nu îmi cumpăr haine, mașinile mele au 23 de ani… Iar românii sunt nevoiași. Îmi aduc aminte că în copilărie, morți de foame, eu și fratele meu ne întrebam: cum de nu vede nimeni că murim de foame? Cum de nu sare nimeni să ne ajute? Acum e rândul meu să îi ajut pe alții, să fac ce nu au făcut alții.

C.D.: Un alt gest altruist al tău este crearea unei tabere de vară pentru prietenii scriitori, pictori, istorici în insula Corfu, acolo unde „bojdeuca" ta, așa cum îți place să îi spui, îi găzduiește cu dragoste. Ce ne spui despre aceste minunate întâlniri?

C.S.: Spun că sunteți toți minunați. Aveți talent cu carul, bună creștere, dragoste, veselie… Când îmi călcați pragul, îmi luminați viața…

C.D.: Cristian, tare mult mi-aș dori ca editurile din România să îți publice tot ce ai încă în manuscris, precum și traducerile operelor lui Sadoveanu și ale lui Caragiale.

C.S.: Parcă numai ție…

C.D.: Un cuvânt pentru cititorii români?

C.S.: Citiți, frați și surori români! Citiți, citiți, și iar citiți… Știți și voi că Lenin a spus: „Învățați, învățați, învățați". Dar nu știți când a spus-o. Ei bine, vă spun eu. Când a văzut carnetul de note al lui Stalin.

Cristian Săileanu este indubitabil, dragi prieteni, unul dintre scriitorii de referință ai literaturii române. Vă invit să îi citiți romanele și, cu siguranță, va deveni scriitorul vostru de inimă.

Valeru CIUREA

Lecția de la Frumoasa

Comuna Frumoasa, una dintre cele mai importante așezări din Ciucul de Mijloc, este situată în partea de sud-vest a județului Harghita, în Transilvania. Este o localitate care aparține zonei etnografice a Scaunelor Secuiești, cu un profund caracter rural și tradițional. Aici, în urmă cu 13 ani, la inițiativa lui Robert András, conducătorul composesoratului din localitate a luat naștere un festival a cărui denumire te duce cu gândul la gastronomie și la distracție. Numai că la Festivalul Cârnaților de la Nicolești nu este vorba despre distracție ci despre implicarea fiecărui membru al comunității în mai binele acesteia. Este vorba despre muncă, despre mândria fiecărui participant de a face ca localitatea lui, consătenii lui să prospere. Nu unul sau altul, ci toți deopotrivă. În cele patru sate ale comunei (Frumoasa, Nicolești, Bârzava și Făgețel) trăiesc 3.633 de locuitori (Frumoasa – 1.841, Nicolești – 1.106, Bârzava – 621, Făgețel – 114). Majoritatea populației (3.466) este de naționalitate maghiară, există un număr mai mic de români (86 de persoane), romi (63) și alte naționalități.[1]

Din istoricul localității aflăm că *„La mijlocul secolului al XVII-lea, în satul secuiesc s-a stabilit o importantă populație armenească. Locuitorii armeni au contribuit la înflorirea comerțului și au impulsionat dezvoltarea industriei. Fațadele caselor rezidențiale și comerciale caracteristice, construite de armeni, inclusiv clădirea primăriei, în starea lor renovată în care se află astăzi, constituie podoabele centrului Frumoasa. Amintirile activității lor au fost adăpostite în casa memorială înființată de Fundația Sfânta Treime a Armenilor de limba maghiară. Unul dintre elementele definitorii ale centrului comunei este Biserica Armeano-Catolică, construită între anii 1762 și 1785, în cinstea Sfintei Treimi, iar pietrele funerare aflate în țintirimul ei amintesc de fosta comunitate armenească."*

Pentru că secuii au avut un rol important în apărarea granițelor, administrația locală și Asociația Szépvízért, au înființat la Frumoasa (cu sprijinul guvernului maghiar), Centrul Memorial al Grănicerilor Secui, un muzeu unic la nivelul Transilvaniei, perfect organizat după toate regulile muzeologiei, care oferă informații pentru turiști dar și un loc în care copiii și tinerii din zonă învață despre trecutul lor.

Chiar dacă – așa cum am menționat mai sus – numărul românilor este extrem de mic în raport cu secuii, există acolo o comuniune specială. Am întâlnit oameni deosebiți, profund implicați, prietenoși, pe care îi unește munca în agricultură, la creșterea animalelor, la prelucrarea lemnului și serviciile necesare într-o comunitate.

Pentru mine, ajuns acolo din Oltenia grație unei oportunități oferite de Claudia Pocșoară (căreia îi mulțumesc și pentru aceasta dar și pentru întâlnirea cu un alt luptător cu morile de vânt, Tiberiu Ștef), a fost ceva aproape de necrezut: case mari, frumoase, îngrijite, magazine, restaurant și o cafenea demne de a sta în mijlocul unui oraș cu pretenții, străzi asfaltate și trotuare, Casă de Cultură și Cămin Cultural (cu activitate și încălzite!), un muzeu al grănicerilor (care merită neapărat vizitat),

[1] Conform recensământului din anul 2011. *(Informații preluate de pe site-ul https://szepviz.eu/63.html)*

o casă tradițională organizată ca un muzeu al tradițiilor (îngrijită de Ștefan Lacatuș), mai multe monumente și troițe, o biserică armeano-catolică (construită între 1762 și 1785, la care am ascultat un minunat concert de orgă) și, peste toate acestea, o fabrică de prelucrare a laptelui (care produce brânzeturi și caşcaval de foarte bună calitate și într-o bogată gamă sortimentală) - o investiţie care procesează zilnic 3.000 de litri de lapte provenit de la animalele membrilor composesoratului și ale cărei baze au fost puse în anul 2011 de 107 crescători de animale din comuna Frumoasa şi cele două sate aparţinătoare, Bârzava și Nicoleşti, obiectivul fiind realizat din contribuţiile composesoratelor şi bisericilor din cele trei localităţi, ale Consiliului Local, dar şi ale membrilor Asociaţiei Crescătorilor de Bovine din zonă -, dar și o fabrică de prelucrare a cărnii, Zoo end Com (cu o capacitate de prelucrare de peste 360 de tone anual).

La Nicolești, împătimiții de gastronomie se întâlnesc toamna la Târgul Verzei, iar iarna la Festivalul Cârnaților din Nicoleşti.

Într-unul din rarele momente în care Robert András putea fi abordat fără a-l reține din organizarea activităților și coordonarea voluntarilor, am vrut să aflu de la el povestea acestui festival.

— Robert András, de ce un festival al cârnaților aici, la Nicolești?

— În grupul de prieteni pe care îi am - și îi avem -, foarte mulți se pricep la cârnați, la măcelărie. Aici, la noi - cum cred că în toată ţara -, la fiecare casă se taie porc, se face pomana porcului și se fac foarte, foarte mulți cârnați. Este ceva care ne reprezintă.

— Ce înseamnă Festivalul cârnaților pentru tine și pentru comunitatea din Nicolești, din Frumoasa și nu numai?

— Eu sunt unul dintre cei 120 de voluntari pe care îi avem în Nicoleşti și cu care, iată, am ajuns la cea de-a 13-a ediție a festivalului cârnaților.

— Ai pronunțat un cuvânt important: voluntariat. Ce înseamnă voluntariat aici, la Nicolești?

— Da, eu sunt foarte mândru de chestia aceasta, pentru că peste 10% din localnicii satelor noastre fac muncă voluntară anuală pentru binele și în folosul comunității. Noi avem două festivaluri și avem foarte multe evenimente la care participă.

— Cum lucrează acești voluntari?

— Momentan avem șase grupuri de voluntari. Îi avem pe cei tineri, avem măcelarii, avem pompierii voluntari, avem paza și protecția, avem composesoratul, echipa composesoratului, și avem cluburi de vârstnici. Oricine vrea să facă voluntariat își găsește unde să adere, dacă dorește.

— Festivalul Cârnaților este interesant și din acest punct de vedere, al colaborării dintre echipe.

— Voluntarii îi avem diferențiați pe culori. În decursul acestor patru zile de festival, băbuțele noastre gătesc - cum ați văzut - , tinerii în albastru vin și pun pe masă pentru invitați tot ce trebuie, iar măcelarii, bineînțeles, pregătesc și servesc mâncărurile.

— Spunne ceva despre composesorat. Trebuie să știm că aceste composesorate au fost comunități de obști sătești care puteau fi întâlnite în toată Europa, funcționând practic după principii aproape identice. De când funcționează composesoratul aici și cum a fost el inițiat?

— Obștile și composesoratele în România au luat ființă cu legea 1 din 2000, prin care au fost parțial retrocedate terenuri cărora li se spunea indivize, preponderent păduri și pășuri. Fiecare sat montan în România are ori obște, ori composesorat. Și sate din alte zone au, dar preponderent sunt în zona montană. Este o formă asociativă, sunt asociați înregistrați la tribunal și acum depinde de posibilitățile

fiecărei obști sau fiecărui composesorat cât pot să dea către comunitate. Pentru noi, pilonul principal este comunitatea.

— Cum se desfășoară lucrurile în composesoratul vostru?

— Modul nostru de a gândi și a lucra este reprezentat de trei piloni: cel economic, cel social și cel de mediu. Pentru noi, cel mai important este cel social, nu cel economic, dar ai nevoie și de cel economic ca să poți să îl susții pe cel social. Iar legislația din România este foarte severă pe cel de mediu.

— Câți membri are composesoratul vostru?

— Composesoratul nostru nu este considerat un composesorat mare în zonă, este mai degrabă mic spre mijlociu. Noi avem 470 de membri, care în total dețin undeva la 2.052 de iugăre[2].

— Sunt doar proprietari privați, sau și primării?

— În cazul nostru doar biserica locală are și ea niște iugăre în composesorat.

— Îmi povesteai când am venit aici ceva legat de alegerile la composesorat, și mi s-a părut foarte interesant.

— Și la noi, alegerile sunt din 4 în 4 ani, că este formă asociativă. Aici este o problemă, că lumea, membrii composesori sunt puțini cei care au mai rămas acasă. Eu cunosc composesorate unde nici 5% din membri nu sunt din sat, și acolo este foarte greu să faci o adunare generală. În cazul nostru, noi avem undeva în jur de 60% care sunt din comună și restul sunt de mai departe. Așa că noi încă putem să avem un cuvorum ca să putem să mergem înainte.

— Să revenim la Festivalul Cârnaților. Înțeleg că sunt mai multe echipe formate din oameni care vin hotărâți nu neapărat să câștige premiile, cât să fie prezenți acolo.

— Avem 33 de echipe, din care 8 echipe venite din Ungaria, una din Slovacia, echipe și din zonă, din România… Este un loc unde se întâlnesc. Noi, aici nu condiționăm pe nimeni, fiecare vine cu ce dorește să ofere și celorlalți, și publicului. Nu venim noi să spunem că n-au voie să aducă nimic înăuntru. Dar, pe partea de igienă, e foarte important ca produsele de bază - carnea, slănina -, să vină dintr-o direcție controlată. De aceea avem firma din sat, Zoo end com, și de la ei cumpărăm carnea. Anul acesta, toată carnea din care s-au făcut cânații ne-au dat-o gratis, ca sponsorizare. Cele 33 de echipe au primit câte 10 kg de aluat – 7 kg de carne tocată și 3 kg de slănină – din care ei au relizat cârnații, fiecare echipă după rețetă proprie. Fiecare echipă trebuie să vândă către vizitatori, printr-un sistem de jetoane, pentru că la noi totul este fiscalizat. Când vin vizitatorii, avem o casă de marcat de unde ei cumpără jetoane. Un jeton costă 5 lei și cu aceste jetoane merg la echipe, vin la noi la organizatori și cumpără ceea ce dorec să consume. Fiecare echipă trebuie să dea înapoi organizatorilor 60 de jetoane. Sistemul este gândit în așa fel încât dacă ei vând tot ce primesc, pot să facă undeva între 100 și 120 de jetoane și atunci, cumva este răsplătită și munca lor, prin faptul că trebuie să dea doar 60 de jetoane către composesorat, nu mai mult.

Ar mai fi de notat și un alt fapt care denotă seriozitatea și respectul organizatorilor și concurenților pentru oameni, pentru muncă și pentru animalele care le asigură traiul și care nu le lasă loc și timp pentru petreceri.[3] Începând cu respectarea programului propus (ora 10,00) și terminând cu ora de închidere a evenimentului (ora 16,00). În tot acest timp au avut loc atâtea evenimente încât nimeni nu a avut timp să se plictisească. La ora 10,00 fix (conform programului) a început pregătirea și tăierea demonstrativă a doi porci, de către două echipe distincte, animalele sacrificate fiind donate de către Fabrica de prelucrare a cărnii Zoo end Com (pentru a garanta igiena și siguranța alimentară). Spun demonstrativă pentru că una dintre echipe a făcut tranșarea începând cu spinarea porcului iar cealaltă începând cu burta, astfel încât privitorii să vadă care sunt avantajele și dezavantajele fiecărui stil de tranșare. De menționat că toată carnea rezultată din tranșare

[2] Veche unitate de măsură pentru suprafețe agrare, utilizată preponderent în Transilvania, echivalentă cu aproximativ 0,5775 hectare (5.775 metri pătrați). Așadar, suprafața deținută de composesorat, 2.052 iugăre × 0,5755 ha, însumează aproape 1.200 ha.

[3] Să nu uităm că la ora la care acolo, la Nicolești s-a încheiat festivalul, la noi, în Oltenia, evenimentele de acest gen abia că încep.

a fost vândută doritorilor, pe baza jetoanelor achiziționate de la composesorat.

A început apoi împărțirea cărnii către cele 33 de echipe care au făcut cârnații pentru concurs, în total 330 de kilograme.

La fiecare stand (numerotat) se puteau găsi toate bunătățile gastronomice ale zonei: zeci de tipuri de cârnați, cărnuri pregătite în toate modurile posibile, jumări apetisante, untură pe pâine, caşcavaluri și brânzeturi diverse, pâine și produse de patiserie și, desigur, nelipsita palincă, absolut toate făcute în gospodăriile proprii. Au fost însă și alte atracții: un concurs adresat tăietorilor de lemne și cârnatul de 150 de metri fript pe un dispozitiv care face deliciul privitorilor care abia așteaptă momentul în care vor putea gusta câțiva (sau mai mulți!) centimetri din apetisantul cârnat.

Și cum orice concurs are un juriu, membrii celui de la Nicolești au fost personalități recunoscute internațional în domeniu: Benedek Árpád (Ambasador Gastronomic

al Municipiului Gheorgheni, Căpitan-Șef al Ordinului Focului Deschis din Nordul Ținutului Secuiesc), Pálffy Csaba (din Odorheiul Secuiesc, membru al Ordinului Maghiar al Mesei Albe din Transilvania și al Ordinului Focului Deschis), Dr. Miskucza Mária (din Ungaria, inginer specialist în industria cărnii, fost Șef al Departamentului Alimentar al Companiei Bálint Analitika Kft), Dékany Attila (din Ungaria, proprietar al Deka Union, furnizor de cârnați pentru mai multe lanțuri internaționale de hipermarketuri) și Hajduk Zoltán (din Ungaria, Ambasador Gastronomic al Ordinului Maghiar al Mesei Albe din Transilvania, deținător de record Guinness la prepararea cârnaților).

Locul 1 a fost câștigat de echipa Krajcáros din Miercurea Ciuc, locul 2 de echipa Harmopan din Miercurea Ciuc, locul 3 de Echipa din Kétegyháza din Ungaria. Cel mai bun cârnat a fost declarat cel făcut de echipa Fesszeg din Bârzava, Harghita.

În cadrul festivalului a a mai avut loc un concurs inedit în care cel care ghicea greutatea unei pulpe întregi de porc (un fel de Jamón cum au spaniolii) o putea lua acasă gratis. Aceasta a fost câștigată de două persoane care au ghicit la fel, cel mai aproape de greutatea reală. Cei doi au fost întrebați dacă vor să mai ghicească încă o dată, pentru departajare, sau să împartă pulpa de porc și au ales să împartă. Personal, mi-a părut rău că nu a câștigat unul dintre concurenți, care declarase la înscriere că în cazul în care o va câștiga, o va dona Căminului de copii din localitate.

Nu pot încheia acest articol fără a spune ceva și despre troița ridicată în memoria lui Cekany Ferenc, *„Regele cârnaților, care s-a născut la Oradea, și-a petrecut viața și activitatea la Gyula și care s-a simțit acasă la Ciceu/Miclăușeni (Csíkszentmiklós)”* după cum stă scris pe plăcuța amplasată de sculptorul local Szakacs Gyula, din Nicolești, autorul acesteia (care a făcut parte și din echipa de măcelari).

Da, la Frumoasa și Nicolești, în ținutul secuilor, am primit o lecție despre cum ar trebui să fie orice comunitate din România care să se poată întreține cu resurse financiare, materiale și umane proprii, despre muncă, despre pasiune, dăruire, altruism și prietenie. Iar Robert András, liderul composesoratului din Nicolești este, cu certitudine, un exemplu demn de urmat.

Cristian SĂILEANU

Letopisețu vieții, al pildelor şi al miracolelor lui Zamolxe

mărturisite cu deamănuntu de învăţăceii săi, Xaralambos, Radagaiso, Vitigis, şi Branduza şi însemnate mai gios de către scribu cel smerit, Cristian Săileanu

(continuare)

9. Zamolxis predică despre rudenie

În a cincea dzi den prier, apropiindu'ne noi de Zegetusa, şi recunoscându'ne străjerii de pre zidurile cetăţuilor pre lângă cari treceam, o mare gluată s'a strâns în aşteptarea Marelui Legiuitor. Ierau uamenii veniţi den tuate aşezările den giuru cetăţii regeşti, şi amu stăteau tăifăsuind în fiece cotlon al dromurilor. Când am intrat noi patru în cetate, fumeile au început să jelească de bucurie iar bărbaţii cei bărboşi şi fioroşi au căzut în genu. A văzut Trimisu Ceresc că agora cea mare a polisului nu va hi destul de căpătuare pentru toţi ce vroiau să'l ausculte, şi i'a chemat pre toţi în afara murilor, la pualele unei coline pădurite între cetăţi. Acolia le'a dat poruncă să se'aşeze pre iarbă, copiii şi muierile în faţă, iar bărbaţii mai la spate. Iar pre toţi tarabostii i'a aşezat Învăţătoru Ceresc la dreapta şi la stânga Sa. Ci regele nostru, Toxaris, numit Cel Drept şi Bun, care deuna şi cu mare bucurie ne tumpinase, ausculta dintr'un jilţ înalt, încungiurat de marii preoţi polistai, urzitorii de cetăţi. Şi iereau iei toţi înşiraţi tot de'a rându, cineş dupe cinstea sa.

Luase Zamolxis în acea dzi făţişarea unui răzbelnic uriaş, tânăr, lat în umeri, şi cu un cap mai nalt decât cel mai nalt dintre căpeteniile trace.

Şi cum s'a ridicat în piciuare s'a făcut o mare linişte. Şi i'a privit Iel cu asprime pre pileaţi. Atunce le'a dat lor prin kefalu lor cel sec, de şi'au zmuls cu mare grabă căciulile ţuguiate de pre creştete.

Şi de abia pre urmă a început Zamolxis a vorovi, şi într'acesta chip a grăit.

– Iubiţii mei fraţi traci, să hie familia vuastră cel mai scump odor pre care să îl strângeţi la sân. Acolia să fiţi cu toţii neosteniţi în hărnicia vuastră, mai mult ca pre orice alt ogor.

Vouă vă grăiesc dentâiu, muieri trace. Căci voi, chiar mai mult decât bărbaţii voştri, staţi la themelia familiei vuastre. Şi pre umerii voştri se ridică etnia nuastră tracă. Se pomeneşte între geţi, şi pre bună direptate, că bărbatu duce greu, dar muierea iaste themeiu. Pot bărbaţii voştri să clădească den themelii o casă mai mare ca tuată Zegetusa, dar până când o muiere, neatinsă şi nesilită, nu sfinţeşte casa prin purtarea ei şi cu nimbu ei ceresc, veţi avea duar un acoperiş deasupra kefaliului, dar rudenie nu veţi avea.

Când agiunge bărbatu vostru acasă, hie de la muncă, hie de la răzbel, să nu'l împungeţi cu glosa, să nu'l cicăliţi, să nu'l bâzâiţi ca o muscă beată, ci să'i subrâdeţi şi să'l mângâiaţi. Căci dzic bărbaţii, mai în glumă, mai în serios, că dacă limba femeii ar hi mai scurtă, zilele

bărbatului ar hi mai lungi. Şi ast fel, a doua dzi, aducându'şi amente iel de căldura cu care a fost primit, să alerge cătră casa şi muierea sa cu plăcere de oriunde l'ar hi împins viaţa. Că destul i'a hi fost că den răsărita suarelui pânā'n chindie a dat piept cu urşii munţilor sau cu sciţii cei sălbateci veniţi în pradă.

Tu, muiere măritatā, să ai grijă să'ţi primeşti bărbatu cu capillum curat şi împletit în codiţe ca pre vremea când ierai ficiuarā. Vă aduceţi aminte ce trebuie să facă o muiere nainte de a se cununa? a întrebat Zamolxis.

– Păi, I'au răspuns sapte voci, trebuie sa se'mbăieze, ca să intre curată în patul soţului iei, nu cu ascunzişurile subţiorilor puţind a dihor.

– Apoi, această curăţenie nu iaste duar pentru nuaptea nunţii, a spus Trimisu Ceresc. Se cade ca în tuate zilele anului să hii curată şi îmbăiatā chiar de'ar hi să spargi cu toporu ghiaţa fontanii în miez de iarnă ca să scoţi un ciubăr de apă.

Amintiţi'vă vechea vorbă tracă, cum că apa şi muierea nu trebuie să aibă nice un miros. Ci dacă vrei şi vrei cu tot diandinsu să miroşi a ceva, să porţi asupra ta un stuţ de busuioc.

Tot ţie îţ grăiesc, muiere măritatā. Să te ţii de soţu tău cum se ţine o ramură de trunchiu unui copac. Şi fără cât muartea să vă despartă, nimirea şi nemică altceva. Şi să hie rudenia vuastră ca cele două feţe ale aceleiaşi monede.

Niceodată să nu murdăreşti cu altu aşternutu căsătoriei tale. Căci dacă te culci cu un alt bărbat iaste ca şi când i'ai reteza piciuarele soţului tău de la genu, sau ca şi când i'ai zmulge cu ghiarele kardia den piept. Multe greşeli îi pociu io cere unui soţ să îţ ierte, dar nice io, nice tuate zânele apelor şi ale pădurilor la un loc, nu îi putem cere unui soţ să treacă piste o ast fel de necurăţenie.

Sfântă să hie muierea univirā, cea care a cunoscut duar un bărbat tuată viaţa iei, şi în kefali ospăţului să hie aşezată.

Iar dacă îi găseşti cususruri omului de lângă tine, acelea să hie ştiute duar de tine şi de iel. Şi nimirea den sat, au sor'ta, au mumă'ta, să nu ştie prin clevetealā ce se prijeluieşte sub acoperişu casei tale. Căci adevăratā iaste dzicala tracă că în uala acoperită nimirea nu ştie ce fierbe.

Când ficioru tău aduce în casă o muiere tânără, să nu o năpăstuieşti şi să nu o asupreşti, ci să o ţii sub aripa ta ca pre o fiică de'a ta, cu dragoste şi tocmală, amintindu'ţi că viaţa fumeii în această lume e mult mai grea decât cea a bărbatului. Aşe cum te vei purta tu cu nora ta, aşe se va purta suacra fiicei tale cu fiica ta. Şi dacă tu şi nora ta vă veţi avea ca pisica cu câinele, cum va putia ficioru tău să aleagă între mamă şi muiere, şi cum să'i mai hie drag să se întuarne acasă?

Vouă, tinerilor cu ochi aprinşi, mă întorc amu la voi şi vă dzic. Să ştiţi că Dumnedzău a pus în voi o flacără care arde mai tare decât suarele de pre cer. Iar această flacără, care iaste şi ia sfântă, iaste chemarea hemei vuastre cătră o muiere. Să nu vă hie ruşine de ia, dar sfială vă sfătuiesc să vă fie, cum v'ar hi sfială de orice altă flacără. Căci dacă ieşti gata să iei în cârcă povara unei familii, să creşti copii, să le stai alături la pat când bolesc, să ieşi nuaptea den casă cu toporu în mână ca să alungi urşii cari au venit să'ţi fure oile, bine de bine. Iară de nu, să ştii că, dacă ţi'e dragă slobozenia, să nu atingi mâna unei muieri. Căci mâna unei muieri e ca o piedică pentru lupi. Iar corpu unei muieri iaste ca un nisip mişcător. Duar un mădular să pui năuntru şi nemică şi nimirea nu te mai scuate de'acolo, nice dacă te trag zece admissarii cu zece frânghii de cânepă împletită. Căci, pre bună direptate a menit Dumnedzău că fapta prin care se înnemureşte speţa uamenilor să hie nu numai un lucru bun şi plăcut, dar şi un lucru sfânt.

Să auscultaţi cu sfinţenie poruncile părinţilor voştri, şi pre ciale ale rudeniilor cu păru alb. Când intraţi într'o casă, sărutaţi mâna bătrânilor familiei, iar când vă aşezaţi la masă, prima bucată de azimă să hie pentru cei cu capillum şi barba albă. Învăţaţi cu multă sârguinţă belaginile şi cântaţi'le, sânguri sau cu prietenii voştri. Iubiţi şcuala şi respectaţi'vă dascălii. Căci nemică nu e mai rău decât neştiinţa, muma prostiei, iar sămânţa pre care dascălii voştri o seamănă azi în minţile vuastre va da ruade dupe ruade pentru restu vieţii. Să

vă închinaţi dascălilor voştri cum vă închinaţi părinţilor, căci dacă părinţii v'au dat viaţa, dascălii cei cu juarda în mână vă învaţă cum să vi'o trăiţi cu rost şi cu folos.

Şi să fugiţi de necunuaştere, şi să râdeţi de ea, căci duar den necunuaştere se naşte ploconirea faţă cu lucruri şi fapte rele.

Iar voi, fete de traci, frumuseţea frumuseţelor, să ştiţi că cu cât mai des împărţiţi den farmecele şi trupurile vuastre, cu atât mai mici şi mai sleite vor hi porţiile. Căci puţini vor hi flăcăii cari vor dori să'şi ia la casa lor o tânără de care se şuşoteşte că de ia a întins tot satu, şi la care să zâmbrească a râde cu gura până la urechi orice flăcău care trece pre drum pre lângă iei, iar lui să îi crape faţa de ruşine si să'i plângă sufletu'n piept. Căci am învătat de la Radagaiso că bine şi cinstit iaste ca stăpânu ulciorului să bea primul den iel. Ascultaţi'l pre Vitigis, a arătat Zamolxis cătră cântăreţul tracilor, şi viezurele a şi ceput să ciupească pandourisu şi să se vaite a cânta,

Fată de pileat,
Vîno pe'nserat

Ba, bădica, ba
Nu te'oi asculta
Că me'i înşela
Si nu me'i lua

Giur pre mândru suare
Ce fârşit nu are
Că eu vreau să'mi fii
Mamă de copii.

Vouă, bărbaţilor traci, vouă, cari sunteţi pizma şi spaima întregii lumi, la voi mă întorn şi vouă vă cuvântez amu. Aşe cum Dumnedzău domneşte piste noi toţi, aşe să domniţi şi voi asupra familiilor vuastre – cu înţelepciune şi cu răbdare.

Vă voi spune adzi un adevăr pre care oricare muiere îl ştie prin chiar hiirea iei – nemică altceva pre lume nu iaste mai bun şi mai frumos decât casa vuastră şi copiii voştri. Şi om pre deantregu nu vei hi până când în casa ta nu se vor naşte cel puţin o fată şi un ficior.

Să mai ştiţi şi că tare neghiuabă dzicală iaste aceia care dzice când încă n'a deşertat sacu muierea, hie ce'o fi, până şi fur de drumu mare, fără cât băiat să fie. Căci împărat deadevăratelea în casa ta nu vei hi până când nu ţi'a făcut muierea o fetică. Iar părintele cu un copil numai, e ca omu cu un sângur ochi.

Cestea hiind dzise, să nu aduceţi în casa vuastră niceodată mai mult de o muiere.

Să nu hi nice robu, nice tiranu muierii tale.

Să nu te laşi nice într'armat, nice dezarmat de nicio muiere.

Nu'ţi aduce în casă nice o muiere pre care să crezi că o să o ridici tu la tine, nice una care să te tragă în gios ca să cobori tu la ia.

Să nu ridici niceodată, câte dzile oi avea, nice nuiaua, nice mâna, nice chiar vocea asupra muierii tale. Cel ce îşi loveşte muierea, pre sine însuşi se loveşte, şi un om de nemică iaste.

Ci a făcut Dumnedzău lucrurile în perechi, fără de care nemică nu ar avea rost – lumina nu are nice o noimă fără întuneric, viaţa nu se puate fără de muarte, tinereţea nu iaste de înţeles fără bătrâneţe, nice măcarî sus nu se puate fără gios. Tot ast fel, frumosu nu există fără urât, şi nemică nu puate hi mic, dacă nu vieţuieşte ceva care, alături de iel, iaste mare. Aşe şi cu un bărbat care n'ar avea nice o noimă dacă n'ar exista lângă iel o muiere.

Dacă îţ certi muierea, ceart'o cu răbdare şi duar dupe ce au purces copiii den casă. O muiere iubituare e ca o cupă de alabastru – să o fereşti de tuate necazurile şi pericolele cu grijă şi gingăşie.

Hii înţelept – dacă vezi două muieri în zavistie, treci drumu şi du'te în treaba ta făcând pre surdu şi privind în pământ.

Iubeşte'ţi muierea chiar şi când a bătrânit şi nu'ţi mai iaste de mare folos la aşternut. Iubeşte'o pentru copiii pre cari ţi i'a dat şi pentru bucuria care ţi'a adus'o când iera tânără. Nu uita că dimpreună purtaţi giugu căsătoriei, şi că umăr la umăr trageţi la caru vieţii.

Cu mâna pre irimă vă spun că în faţa lui Dumnedzău omu care îşi lasă muierea nu e bine privit, că un om care îşi leapădă muierea de la iel dupe mulţi ani de trai deavaloma izbeşte o

palmă pre faţa lui Dumnedzău. Căci căsătoria nu iaste un petec, adzi să'l coşi şi mâine să'l descoşi.

Dar dacă nu mai poţi şi nu mai poţi trăi cu ea cu nice un chip, du'te unde vezi cu ochii, dar niceodată pentru o altă muiere şi nice atât pentru o muiere mai tânără.

Căci cine te va crede când te vei plânge că pleci den casa ta de rău muierii tale a cărei sângură vină este că s'a bătrânit?

Copiii tăi să nu ţi'i ţii în prieteşug, ci să'i ţii în frâu cu mână bărbătească, dar cu direptate. Nu năzui la democraţie în familie, ci condu'ţi'i pre ai tăi cum conduci un admissariu năbădăios, care nu va ausculta de căpăstru decât dacă simte o mână de călăreţ puternic şi pinteni ascuţiţi.

Dzic tracii că mai lesne iaste de păzit un sac cu pureci decât o fată îndrăgostită. Dar io vă spun că în vorba asta nu pohtiesc şi nu pohtiesc să cred. Lăsaţi aşadar, voi, bărbaţi traci, ulcica cu vin deoparte, şi ieşiţi den casă ca să obliciţi cu ochii voştri pre unde vă umblă fetele. Dacă iaste o vorbă în care cred iaste aceea care dzice, Asinei umblăreţe pune'i funie gruasă. Căci fetele tinere într'acesta chip giudecă, Puarta iaste descuiată, ruaba iaste plecată la piaţă, mama la idolniţă, şi io's îmbrăcată duar într'o cămeşuţă, cu nimica pre dedesubt. Unde n'ar trimite zmeu vreun băiet… Ci de'ar trimite, oi dzice şi io ce'i dzice orice fată unui voinic, Fă'te tu a mă trage, şi mie mi'or scăpăra piciuarele plângând.

Copilu tău să crească direpţ de mic, aşe cum pomu se sădeşte direpţ când e subţire ca degetu tău mijlociu. Un pom care creşte de la început strâmb nu'l vei mai îndrepta nice dacă înhami cinci boi să tragă de el, iar un tânăr care are năravuri gârbovite nu mai scapă de ele până la fârşitu dzilelor lui.

Volnicia nu e menită pentru copii, aşe cum culorile nu sunt menite pentru orbi, sau muzica pentru surzi.

Taie, décii, unghiile copiilor, dar nu îi bega cu nasu în propria lor scârnăvie.

Pedepseşte, dar nu fă de ocară. Căci mai repede se uită decem beţe la spatele împricinatului decât o vorbă josituare. Şi de o mie de ori mai repede se tămăduieşte şezutu unui copil pleznit cu juarda, decât rana den psihiu lui scurmată de o vorbă veninuasă.

Cu copiii tăi foloseşte palma sau biciu duar arareori. Căci cine a mai audzit un livadar să'şi batâ fructele cu biciu ca să se cuacă mai repede? Sau cine îşi biciuieşte giuninca ca să îi dea mai mult lacte?

Iartă'ţi ficioru sau fiica dacă vin plecaţi în faţa ta şi îşi marturisesc greşelile. Iartă'i şi când, den teamăt sau den ruşine, îşi amistuiesc greşelile de tine. Nu însă dacă, odată ieşite la iveală păcatele lor, şi le neagă, sau dacă, precum nişte catâri, se încurmezişează schimbării în bine.

Du'ţi viaţa ast fel încât la muartea ta să nu le laşi copiilor tăi alte datorii decât ciale ale recunoştinţei.

Şi iată un nou canon pre care vi'l dau vouă.

În fiecare an, fără de greş, în dziua a cincea a lunii lui prier să ţineţi drept sfântă sărbătuare o dzi numită "Pacea Familiei". În acea dzi, soţu şi soţia să stea drepţi în mijlocu întregii rudenii, încungiuraţi de feţii, feciuarele, fraţii, şi surorile lor. Iar soţii să'şi dea mâna, să se privească în ochi şi să giure că îşi iartă păcatele făcute unu altuia cu voie şi fără de voie de'a lungu anului.

Au purces toţi acasă cugetând şi murmurând, iar noi ne'am odihnit o nihta, şi pre urmă am purces de iznuavă să cercetăm cum ierau păstrate canuanele lui Zamolxis prin satele de la puala Munţilor Haemus.

10. Vitigis pomeneşte predica lui Xaralambos despre pomu recunoscător

Când venea vorba de predicat, io predicam duar dacă ambulam sângur şi n'aveam de'ales. Dar dacă ieram alături cu altu dintre apostoli, îi lăsam, ori pre iel, ori pre Învăţătoru Ceresc, să cuvânteze. Dentâiu pentru că io am o voce de broscoi. Pre urmă pentru că încă n'am dibăcit io de tot limba tracă, măcarî că iaste sorâ bună a latinii. Scriu io mai bine decât cuvântez, pentru că, scriind, am timp să mă gândesc şi răzgândesc la ce pohtiesc să aştern pe pieile de

oaie.

Ba chiar de vreo două ori, când predicam, m'am poticnit în căutare de cuvinte, şi au strigat nerăbdători tracii cari stăteau în fund şi mă auscultau,

– Lasă'l pre Vitigis, grecule! Dă'te la o parte, şi lasă'l pre Vitigis!

Mă grăbesc să scriu aicia ca să se ştie clar că io ranchiună nu'i port viezurelui pentru atâta lucru. Îmi place şi mie să'l auscult, chiar când pomeneşte păţanii născocite de mine, mai ales atunce. Aşe că de ce să mă supăr pre un om pre care îl iubesc ca pre un frate?

Când am agiuns, décii, hăt, departe, la hipansi, închipuisem io o păţanie cu care să'i învăţ pre traci să'şi îngrijească livada. Dar când mi'a făcut semn Zamolxis să mă ridic şi să încep să cuvântez, io i'am dat cu cotu lui Vitigis şi i'am făcut semn cu ochiu.

Atât a aşteptat Viezurele. A serit în piciuare, şi'a gâdilat lăuta, şi a strigat,

– A fost odată! Şi i'au răspuns toţi,

– Ca niceodată!

– A fost odată ca niceodată un ficior, care, sătul de stat la cuada giunincii, şi hiervându'i hema la vreme de primavară, a purces prin Tracia să'şi cunuască tiera şi etnia. Şi a mers iel ce'a mers, dzi de vară până'n sară, până când, trecând iel pre lângă o livadă, a văzut un măr care, uitat de stăpân, agiunsese ca vai de capu lui.

– Cum te cheamă, ficiorule? l'a întrebat măru.

– Eptala mă cheamă, a răspuns iel.

– Ajută'mă, Eptala, s'a jeluit măru. Ajută'mă, că, uite, m'au încălicat şi m'au strâns de medulare ierburile ciale rele, şi'mi beau tuată apa de pluaie, iar uscăciunile dintre ramuri îmi seacă putiaria.

S'a oprit Eptala pre loc, şi, într'o clipală a ochiului, şi'a scos de la brâu cuţitu fără de care nu pleacă la drum nice un trac. A început iel prin a săciui tuate uscăturile mase den anii trecuţi. A scurtat pre urmă crengile cari ierau ca un hăţiş, de se încurcau una pre alta şi nu lăsau lumina suarelui să treacă printre ele. Omidă cu omidă a stropşit iel cu chiar mânule lui. Când a mântuit, aretau ramurile mărului ca o cupă rotundă, cu tri braţe cari se nălţau spre cer. S'a lăsat pre urmă ficioru în genu şi s'a silit cu nevoinţă, săpând cu cuţitu în pământ. A săpat şi a zmuls la ierburi. Le'a zmuls cu rădăcina cu tot, şi le'a aruncat deoparte. Pre urmă, a afânat pământu în giuru trunchiului şi a dat fuga până la riu de unde s'a întors de cinci ori cu căciula plină de apă, de'a mas pomu ca un flecău ferchezuit în zi de horă.

I'a mulţumit măru ficiorului, care a purces în drumu lui. A colindat iel prin Ţara Tracilor multă vreme, a cunoscut multă lume, şi a văzut multe minunăţii. Dar când a dat frigu, s'a înbunat ficioru nostru s'o ia îndărăptu spre casă.

Vezi însă că remăsese Eptala, băiet de altfel can sărăcuţ, fără un ban în pungă şi fără nemică de'ale gurii în traistă. Se făcuse de seară, nu se oblicea nice o luminâ de la vreo casă în giur, ci iel de'abia îşi mai târa piciuarele, iar maţele îi ghiorţăiau de fuame. Dar când iera el mai muşcat de flămânziciune, a audzit o voce care'l chema,

– Eptala! Eptala!

A privit Eptala în giur, dar nu oblicea pre nimirea.

– Măi să fie! De fuame oi audzi io voci? s'a gândit flăcău.

– Aici sunt, Eptala! a dzis vocea den nou.

Şi când s'a uitat Eptala mai bine, şi'a venit în căciulă că agiunsese de iznuavă la livada pre lângă care trecuse la plecarea de'acasă. Ci vocea venea chiar de la măru pre care'l grijise iel cu multe septimane în urmă. Şi iera măru amu plin de mere mari şi grele, cari luceau roşu în lumina apusului de suare.

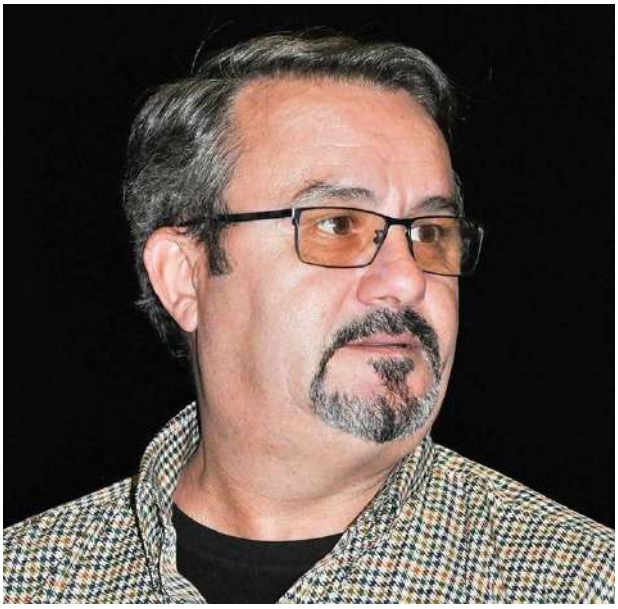
– Vino şi ia nişte puame den ramurile mele, l'a invitat măru.

Şi a mâncat Eptala, şi a mâncat, până când şi'a pus pântecu la cale. Atâtea mere a mâncat, de'ar hi putut stropşi un puric cu unghia pre burtă. Iar măru privea în gios la iel şi subrâdea.

– Şi'am încălicat pe'o şa! a dzis Vitigis. Iar tuată adunarea i'a răspuns,

– Şi v'am spus povestea'aşa!

(continuare în numărul viitor)

Nicolaie DINCĂ

CÂINII

Noaptea își așternuse deja pâcla groasă și cernită peste sat, cotropindu-l cu întuneric și amuțindu-i glasurile. Din când în când, se mai auzeau tânguirile câinilor care zgâriau cu zgomotele lor liniștea rurală, ici și colo, în diferite zone ale așezării iar ecourile lătratului răzbătea în tot satul. Arar, dinspre biserică se auzea vaietul prelung și sfâșietor al unei cucuvele. Era o noapte răcoroasă de sfârșit de septembrie, una din acele nopți în care toamna începe să-și facă simțite pretențiile.

Drumul comunal era luminat foarte slab pentru că pe stâlpii de iluminat public abia pâlpâiau leșinate niște becuri obosite, galbene, amplasate la câte o jumătate de kilometru distanță între ele. În atare condiții, privite de la distanță, luminile acelea rare păreau niște fantasme sfioase care pluteau deasupra drumului.

Satul se dusese la culcare și de la această oră încolo numai oamenii mânați dindărăt de urgențele medicale, de problemele de serviciu, de necesitățile fiziologice strigente și de mâncărimile amoroase ale inimii și ale vintrelor mai solicitau prezența elementului uman afară din case ori pe drumurile publice.

Întâmplarea a făcut ca sub un astfel de amărât de bec spânzurat pe marginea drumului să se întâlnească două dintre oficialitățile de vază ale satului, purtătoare de uniformă, și știți și voi că numai întâmplarea este responsabilă de apariția unor evenimete. Rar se întâmplă să ți se realizeze dezideratele întocmai după cum le programezi tu.

Cum se apropiau din sens opus, unul către celălalt, cu căpățânile între urechi, pline de gânduri proprii și personale, când s-au întâlnit, a fost cât pe ce să se ciocnească între ei și asta le-a oferit ocazia de a se remarca reciproc:

— Ooo, să trăiești, părinte!

— Să trăiești, domnule șef de post! Doamne ajută!

— Dar unde te grăbești așa, părințele, de parcă te cheamă cu druga? Parcă îți sfârâie călcâiele pe asfalt. Ce atâta grabă? Moare cineva? Sau te frige sub sutană Ucigă-l toaca și te ia târâș după el?

— Nu râde, comandante, că nu e de râs! Mă duc la o enoriașă. Pentru împărtășanie. Probleme care nu suferă amânare, fiule. Cu trupul murdar te mai poți duce dincolo, dar cu sufletul e altceva. Trebuie să te asiguri că a fost curățat de păcatele lumești când îl trimiți spre Porțile Raiului. Iar asta este treaba mea fiule. De-asta mă și grăbesc, pentru că în probleme ca aceasta la care mă duc eu chiar orice minut contează. Biata femeie, cine știe câte o avea pe suflet! Treaba mea este să-i curăț sufletul de păcate prin harul Domnului. Eu sunt doar trimisul Lui, slujitorul Lui, dar toată puterea este la mare mila Lui. Dar matale, unde te trage ața la ora asta târzie? Ce îndemni așa de parcă a luat foc satul? Ce focuri ard și matale fugi să le stingi?

— Ei, părinte, nu știi cum e la noi – când e ordin, cu plăcere. Am de patrulat prin zonă pe la Nătărăi că am niște cazuri de furt de păsări pe acolo, pe la marginea satului. E o vulpe pe care trebuie s-o prind și s-o scarmăn bine. Să se sature de jumuleală. Au început oamenii să se plângă și eu cam știu care se ocupă cu astfel de găinării. Trebuie să merg să supraveghez cu atenție zona. Trebuie să-mi cadă în plasă. Nu se poate alfel. Dar și când i-oi prinde, fir-ar mămulica lor a dracului, de nu s-or sătura de ciordit păsări să nu-mi spui mie pe nume. Na!

— Ei, păi atunci, spor la treabă și succes pe

unde te duci, comandante, și să dea Dumnezeu s-o prinzi pe curva aia roșcată de vulpe. Dacă te apuci de scărmănat la ea, s-o scarmeni oțâră și din partea mea. Să-i meargă fulgii...

— Așa fac, părințele. Și matale să ai succes, să scoți păcatele din biata femeie și să-i cureți sufletul de ele. Să nu rămână nici măcar unu. Și mai vorbim noi.

Pe urmă s-au despărțit și au plecat fiecare în drumul lui, spre a-și îndeplini lucrarea pentru care plecaseră de acasă în inima nopții. Păi te pui cu serviciul?!

* * *

A doua zi, până în orele prânzului șeful de post ședea la biroul lui din clădirea postului de poliție, cu nasul băgat în niște hârtii, pe care le tot vrășuia și le răsucea pe toate părțile, semn că gândurile lui numai la acele hârtii nu-i erau. Ceva lăuntric îl tulbura tare. Din când în când rămânea cu privirile agățate undeva, departe, într-un punct fix și da mărunt din cap de sus în jos, cum dau cârlanii la ciutura cu apă, semn că în sufletul și în mintea lui se zvârcoleau mari semne de întrebare și o grămadă de frământări.

Câteva ciocănituri în ușa de la intrare l-au scos din starea aceea nenorocită și, mulțumit că scapă din angoasă, a răspuns aproape mecanic:

— Da! Poftiți, intrați!

În birou a intrat preotul satului cu figura oarecum răvășită. A afișat un zâmbet de circumstanță, transformat într-un rictus, într-o schimonoseală ciudată, însă un ochi avizat ar fi observat că privirile părintelui erau triste.

— Să trăiești, comandante! Pot să iau loc?

— Să trăiești, părinte. Cum să nu. Ia loc, te rog!

— Mulțumesc! a răspuns preotul și s-a așezat față în față cu șeful de post.

— Ei, ce-i părințele, ți s-a întâmplat ceva? Care e problema? Că la mine nu vine nimeni, decât dacă are probleme. Hi! Doamne ferește! Te pomenești că ți s-a întâmplat ceva, ți s-a furat ceva, sau poate ai pierdut ceva și ai nevoie de serviciile mele profesionale. Spune repede, nu mă mai fierbe!

Din tonul și din glasul polițistului se evaporau efluvii de ironie amestecate cu o formă reținută de mânie. Se înroșise progresiv la față iar mustața și glasul începuseră să-i tremure. Incontrolabile, degetele polițistului băteau darabanaua pe birou și în aer începuse să se simtă o tensiune amenințătoare.

Preotul, cu ochi de gadină bătrână, observase escaladarea stărilor polițistului, dar avea la el mijloacele necesare pentru a-i opri exaltarea. A băgat o mână în interiorul sutanei, de unde a scos o cravată de polițist, frumos împăturită, pe care a pus-o tacticos pe birou în fața comandantului:

— Comandante, știi că eu mă trezesc cu noaptea în cap, ca să-mi potrivesc animalele din gospodărie până să se trezească preoteasa. Că altfel se trezesc lighioanele, guiță, zbiară sau cântă, fiecare pe vorba lor și îmi trezesc nevasta. Și trebuie s-o las să doarmă, săraca de ea, mai ales dacă e obosită sau neodihnită. E sperioasă sărmana, și, când sunt eu plecat pe la vreun caz urgent noaptea, nu se odihnește de loc până nu mă vede venit acasă. Și tu știi că azi noapte am fost plecat la cazul ăla de care ți-am spus când ne-am întâlnit. Și ea... singură acasă... neodihnită... nemângâiată...

— Așa, părinte.

— Ei, și când am ieșit în bătătură, ce crezi, chiar în fața prispei am găsit cravata asta. Ce părere ai despre halimaua asta? A cui crezi că ar putea fi cravata asta? Te întreb ca profesionist. Cum putea să ajungă cravata unui polițist în curtea mea? Deși știu că alt polițist în sat nu mai e, văd că matale ai cravata la gât, deci a cui ar putea fi cravata și ce caută la mine în curte? Cine a adus-o acolo, că doar nu cred că a venit singură? Hm!? A adus-o cumva Bunul Dumnezeu?

— Nu știu, părinte. Poate au adus-o câinii.

— Câinii?!... Câinii, zici?... Păi câinii au mâini ca să ia cravata de la un polițist și s-o aducă la mine în bătătură, noaptea când nu sunt eu acasă? Când nevastă-mea e singură și știe că sunt plecat cu serviciul? De unde știau câinii că nu sunt eu acasă?

Glasul părintelui începuse să-și acutizeze notele și era străbătut, la rândul lui, de un tremolo, mâinile îi fremătau și o grămadă de fiori îi treceau prin tot corpul, făcându-l să tresară spasmodic, deși se abținea să-și exteriorizeze trăirile pe cât îi era cu putință.

— Câinii, ai?... Câinii?!... Așa crezi, domnule șef de post? a întrebat apăsat preotul.

— Da, părinte, câinii! Câinii sunt în stare de orice. Mai ales când pleacă după cățele noaptea. Nu am altă explicație profesională. De pildă, altfel cum să-mi explic de ce dis-de-dimineață, când am ieșit în curtea locuinței de la postul de poliție, am găsit acest patrafir pe jos, prin curte? Bine că nevastă-mea dormea, că era obosită, săraca de ea. Dacă se trezea ea înaintea mea probabil că ea ar fi găsit acest obiect. Ia uite, părinte!

Și șeful de post a scos de sub birou una bucată patrafir frumos împăturit.

— Al cui crezi că e acest obiect, părințele, și cum crezi că a ajuns în curtea mea? Ce altă explicație logică ar fi, decât aceea că a fost adus acolo de către câini. Că doar nu ai venit dumneata pe la mine în lipsa mea, nu?

— Doamne ferește, fiule, cum să fac una ca asta?

— După cum nici eu nu am fost la locuința dumitale noaptea, în lipsa dumitale.

— Doamne ferește, fiule, dar cine a zis una ca asta?

— Așa mă gândeam și eu, părințele. Așadar, nu mai rămâne decât să credem că singurii care au pus lucrurile noastre unde nu trebuie au fost câinii.

— Sigur așa s-a întâmplat și trebuie să avem grijă mai bine de lucrurile noastre și să împiedicăm câinii să le mai ia și să le ducă pe unde au chef, a răspuns repezit preotul.

— Așa trebuie să facem, fir-ar ei ai dracului de câini, a adăugat grăbit polițistul.

— Câini nenorociți, ai dreptate, comandante ! Fir-ar ai dracului!... Doamne, iartă-mă!

— Bun, părințele! Atunci rămâne cum am stabilit. Pe viitor, trebuie să avem grijă de câini și să nu ne mai facă probleme.

— Așa facem, comandante. Să trăiești și Doamne ajută, să auzim numai de bine!

Și-au strâns mâinile rapid, de parcă ar fi avut jar în palme, și popa a plecat din post, având patrafirul în buzunarul sutanei și afișând un zâmbet tâmpit pe chip:

— Ai dreacu' de câini!

Rămas singur în biroul postului de poliție, șeful de post a rostit și el ca un ecou, cu același soi de zâmbet pe moacă:

— Ai dreacu' de câini!

George DAVID

Drumul II și-un sfert

Proză scurtă din volumul *La Străini. Viețile secrete* (ediție ne varietur), Editura Tritonic, București, 2020

(Monologul lui Fane – zidar alcoolic)

Haide, bă Tache, să nu ne-ntrecem cu romu', uite, ăsta-i ultimu' pă seara asta, promiți? Poate tu mâine n-ai nici o treabă, ca dă obicei, da' eu merg la osteneală, bă Tache. Pă șantier, bă Tache. Ce știi tu dă șantier, bă Tache? Tu cu aerele tale, dă zici c-ai fi vun valutist, ori vun ștab, sau vun pictor ceva.

Apropo dă pictor, ți-am zis-o p-aia cu molima dă pictură dân Străini? Nu ți-am zis-o? Bă, e dă panarama panaramelor! Nu știu cum dă nu ți-am zis dă ea pân-acu', da' e tare dă tot!

Așa, hai noroc și altu-n loc, cum zice consumatoru'. Deci, cum spuneam, despre epidemia dă pictură.

După ce-am făcut eu monumentu' ăla pentru dom' Profesor la marginea Străiniului, unii oameni dup-acolo au început să se uite la mine cu alți ochi, aproape dă parc-aș fi fost unu' d-al lor. Aproape, că dă tot nici vorbă, între ăia n-ai cum să intri, bă Tache, tot pă dinafară rămîi orice-ai face. Participi, da' nu intri, cum ar zice cineva. Și mă mai întâlneam cu ei, ori pân Străini când aveam eu treburi p-acolo, ori pân Oraș când veneau ei încoace. Și la-ntâlniri dân astea știi cum e, vorbește omu' dă toate și uite-așa nici nu-ți dai seama când trece timpu'.

Ei, uite, dacă pui cap la cap amănunte dân sporovăieli d-astea îți iese uneori câte-o poveste dă te crucești. Și-asta am și făcut eu cu flecuștețele-adunate dă ici-dă colo despre-ntâmplarea asta a străinenilor.

Cică la un moment dat, nu se știe cum și dă unde, a-nceput să umble zvonu' pân Străini cum că peisaju' ăla al lu' dom' Profesor nu era așa, doar dă dragu' d-a fi, el dă fapt avea un rost ascuns. Foarte ascuns, dân motive ușor dă-nțeles: tablou' ăla, despre care dom' Profesor zicea că se scufundă-n el și intră-n altă lume, nu era dăloc vo sminteală d-a moșului, ci chiar era un fel dă poartă misterioasă ceva, o chestie care ducea-ntr-o lume mai bună și mai frumoasă. Și care era lumea-aia mai bună și mai frumoasă pă vremea-aia? Vestu', tată, ai ghicit, pentru asta mai meriți un rom mic.

Ce crezi tu, bă Tache, despre zvonu' ăsta? Că-i dă cacao? O fi poate pentru tine, da' pentru ăia dân Străini n-a fost. Bă, oameni cu școală, bă, oameni dă oraș – chiar dacă Străiniu' fusese sat până nu dămult. Oameni care-aveau liceu în orașu' ăla al lor, și-aveau și bibliotecă. Oameni care-aveau aparat dă radio și televizor acasă – chiar dacă nu mergea dăcât două ore pă zi-n caz că nu se-oprea curentu'. Da' așa se-ntâmplă mereu, să știi, cu cât o prostie e mai gogonată, cu atât mai tare o ia lumea dă bună.

Și-uite-așa, dă la un zvon firav și cam îndoielnic șoptit pă la colțuri, s-a ajuns dăstul dă repede la o chestie bătută-n cuie, beton: pân peisaju' ăla, hotărât lucru, dom' Profesor o ștergea-n Vest ori dă câte ori avea el chef, el, șmecheru' ăla bătrîn, și se bucura dă unu' singur dă toate-alea fără să spună nimănui. Unii doar ziceau c-au auzit asta dân sursă sigură, da' alții dezvăluiau așa, ca p-o mare taină, că-l văzuseră ei cu ochii lor pă moșu' cum număra fișicuri dă mărci sau mânca tobleroane pă furiș ori la baie scotea palmolivu' dân buzunar când se spăla pă mâini și pă ochi.

Și-atunci, ce s-au gîndit ei, străinenii ăștia? Dacă ăla poate, înseamnă c-am putea și noi, numa' să-avem tablou' potrivit. Și-așa a-nceput nebunia, fratele meu. Ziceai c-a dat strechea-n ei, toți străinenii, cu mic, cu mare, umblau după câte cineva care-ar fi putut să le picteze și lor un tablou c-un drum acolo, sperând că și lor li s-o deschide vo poartă.

Primii care-au mușcat la asta au dat fuga la Oraș și i-au arvunit pă pârâții dup-acolo care ziceau că-s pictori. Numai că, dân cauza mulțimii dă comenzi care trebuiau date gata-n timpu' cel mai scurt, pârâții n-au mai putut lua și-alte angajamente. În plus, în scurtă vreme nu

s-au mai găsit nici vopsele, nici la librărie, nici la fondu' plastic, nici în altă parte.

Da' crezi că-ăia rămași cu buza umflată s-au lăsat așa, cu una-cu două? Nu, bă Tache, nu-s ei ăia, au căutat *alternative*, dacă mă-nțelegi tu. Adică i-au pus pă copiii lor dup-acasă, care făcuseră ceva desen pă la școală, să picteze tablouri cu drumuri dă toate felurile, mai mult pă hârtie și pă cartoane, că ăia n-apucaseră încă să lucreze pă pânză. Care nu s-au descurcat cu copiii au căutat pă la vecini. Iar unde nu mai aveau creioane sau acuarele, foloseau vopsele dă var, dă ouă dă Paști ori dân alea dă dat pă garduri, ce mai, tot ce putea băga un pic dă culoare.

Și-așa se face că-n scurtă vreme se-nființase o ditamai piață dă desfacere-n materie dă peisaje, bă Tache. Apăruse chiar și-un consultant dă mare renume, profesoru' dă tehnologie dă la liceu, care, cunoscând și ceva geografie, îi ajuta pă clienți să facă alegerea cea mai bună pentru ei: vrei s-ajungi în Germania? Atunci tablou' tău ar trebui să aibă aia și-aia. Vrei Franța? Nici o problemă, trebuie doar să bagi aia și cealaltă-n tablou. Vrei s-ajungi la oraș sau la sat, la munte sau la mare ori pă vun râu anume, vrei vara sau toamna, ori poate iarna sau primăvara? Avem resurse, uite ce-ar trebui să pui acolo ca să iasă după visu' matale. Că asta era toată marfa, bă Tache, vise.

Da' piața aia, cu vopsele, cu zugravi, cu pânze, cu-nchipuiri, cu experți ca ăla dă tehnologie, cerea și bani, numai că bani dă unde? Și-atunci s-au apucat străinenii să dea chitanțe dă mână, pân care se-obligau să plătească sumele datorate, calculate-n valută. Valuta dân locu-n care-aveau s-ajungă ei când o fi să fie. Asta te scutea și dă ilicit, în caz că se interesau organele cumva dă soarta ta. Așa se face că profu' dă tehnologie ajunsese mare bogătaș în Străini, avea și mărci, și dolari, și franci, și coroane, avea chiar și yeni. Numa' ruble n-avea, că ăia dân Străini să n-audă dă Est. Avea dă toate, da' numa' pă chitanțe.

Și-n piața aia să știi, bă Tache, că nu erau puțini clienți. Ba chiar am auzit că toată lumea era băgată-n treabă-ntr-un fel sau altu'. Unii erau chiar s-o pățească urât dă tot, cum a fost secretaru' dă partid cu propaganda, care, furat și el dă povestea cu Vestu', și-a cam uitat dă-ndatoririle lui dă activist și-n cele dân urmă-a fost exclus dân partid și-a rămas pă drumuri, ba i s-au născocit și niște bube-n cap dă era s-ajungă și-n pârnaie. Alții însă-au tras foloase dân greu, și nu numai tehnologu' nostru, ci până și preotu' dă la biserica aia veche, adusă pă tălpici dân Răsărit când s-a mutat satu'. Ăsta a pus pă catapeteasmă, chiar sub icoana cu Iisus dân dreapta ușilor împărătești, un peisaj copiat frumos după drumu' lu' dom' Profesor și lângă el o cutie pentru danii. Și curgeau banii și chitanțele dă mână cu nemiluita-n cutia popii.

Da' cel mai tare-a fost că unii, gospodari dân fire, s-au gândit: bă, dac-o fi s-ajungem p-acolo pân Vest, noi cu ce-om trăi? N-ar fi bine s-avem noi câte unele d-ale noastre, măcar pentru-nceput, până ne punem pă picioare? Și-atunci au făcut tablouașe și pentru găinile dân curte, și pentru godaci ori pentru câte vo oaie sau vacă. Costică-ăsta al meu n-a vrut să sufle niciodată vo vorbuliță pă chestia-asta, da' mi-a zis cineva că și-ai lui făcuseră tablou pentru câine, un peisaj cu turnu' nu-știu-care dân Paris! Îți dai tu seama, bă Tache? Coteț dă orătănii cu peisaje pentru fiecare locatară? Sau dă câine cu vedere dân Paris?

Și-uite-așa, molima cuprinsese tot Străiniu', umblau oamenii prinși ca dă arșița gripei, toți cu tablourile-n casă și-n ogradă și-n gând. Numai că, uite, picturile lor nu erau bune dă nimic, n-apucase nimeni s-ajungă-n Vest, nici măcar vo găină. Și-atunci, căutând soluții, au ajuns la primăria aia mică, la dom' Profesor, pă care l-au tot cercetat mai cu binișorul, mai cu asprime, cum să facă să meargă chestia, cum să li se deschidă și lor poarta spre lumea pă care-o tot visau. Numai că moșu' le-a zis clar dă la bun început că-s nebuni, c-au priceput ei aiurea, c-așa ceva nu există, că pă el nu-l privește și că nu se bagă-n treaba aia-n nici un fel. Dac-au văzut așa, l-au rugat măcar să le-mprumute peisaju' lui, să-ncerce să le molipsească cumva și p-ale lor.

Și-n punctu' ăsta treaba se-ncâlcește. Unii zic că dom' Profesor a fost de-acord, le-a-mprumutat tablou' lui, și-au făcut cu el procesiuni pă câmp, cu preotu-n frunte, care spusese stăpânirii că face slujbe dă ploaie. Și că atunci, pă timpul procesiunilor, a fost când ar fi dispărut peisaju' lu' dom' Profesor, nu se știe cum.

Alții zic că drumu' ăla al moșului nu mai exista dămult dăcât în mintea lui, iar procesiunile s-au făcut doar cu o-nchipuire dă tablou. D-aia nici n-au dat rezultat.

Hai, bă Tache, zi s-aducă nota dă-ntristare și să plecăm și noi.

Puiu RĂDUCAN

Rădăcini și Posade

Cu ceva timp în urmă, cineva plecat între timp dintre noi, făcea o propagandă „nelalocul ei" internetului(O făcea în necunoștință de cauză–nu știa nici măcar „să dea drumul" unui calculator). Nu i-am dat niciodată dreptate, ba, îi spuneam că acesta este ca o viață de unde îți poți lua ce-ți trebuie, ce îți lipsește.

De partea internetului fiind, iată ce am citit recent: „Undeva, în arealul actualului oraș Drăgănești Olt, din județul Olt, au fost descoperite, prin săpături arheologice, diferite obiecte de ceramică și arme, dar și o măgură de pământ în care, populațiile neolitice își construiau locuințe. Și vorbim despre o perioadă de 6 000—10.000 de ani..."

Citind acestea și cunoscând și alte cazuri, gândul m-a dus la Posada. Posada, nicidecum o localitate ci mai degrabă o formă de relief, este locul de naștere al țării noastre. Deci, noi ne-am născut ca țară, dar nu știm unde! Fără să se bazeze pe descoperiri, să le zicem osoase, forțând un patriotism local, istoricii de sub întregul Arc Carpatic, de la Orșova – (Mehedinți), Gorj, Vâlcea, Argeș, Prahova, Buzău, au dat naștere la vreo (peste) 25 de Posade.

Lăsând-o mai moale cu aceste descoperiri umane și… trecându-le timpului, „le-a distrus timpul", toți istoricii au trecut iute peste acest factor.

Ori, iată ce ne spun descoperirile de la Dragănești Olt!

A se vedea și descoperirile din satul Bugiulești, sat vecin satului meu natal, Țepești, unde, prin anii 1960, academicianul Plopșor a descoperit rămășițe umane vechi de peste două milioane de ani. Acestea au fost legalizate și prezentate prin Conferința, Congresul Mondial de la Bratislava și au devenit obiect de studiu la două universități din America. Deci, oseminte cu vechime de peste zeci de mii de ani, chiar milioane, s-au descoperit, dar de la „Bătălia de la Posada", NU!

La Mânăstirea Corbii de Piatră, județul Argeș, s-a descoperit, în urma prăbușirii unui deal, o mânăstire foarte, foarte veche, unică-n felul ei, pentru că are două altare și o scriere veche pe tavan pe care nimeni nu încearcă să o descifreze. Mai jos de acest locaș, la câțiva metri, se află, „implantat" în zidul de pământ, un picior de om gigant. Nimeni n-a făcut cercetări privind vechimea acestuia, dar sigur, este mai vechi decât Bătălia de la Posada.

Bătrânii satului meu, au transmis „din gură-n gură" că în satul Țepești, pe dealul Cearaca, Vlad Țepeș (1431- 1476), la cca 100 de ani de la Posada, ar fi avut o tabără unde „nelegiuitorii" erau trași în țeapă.

Mulți contemporani de-ai mei nu au acceptat acest fapt, dar în urmă cu câțiva ani, prietenul și consăteanul meu, ing. Nicu Petre, mi-a spus că pe dealul Cearaca au avut loc niște surpări de teren și că s-au găsit rămășițe umane așezate dezordonat. Nici autoritățile, nici cei îndreptățiți nu au făcut nimic să afle vechimea acelor oase.

„Zona Bugiulești - Tetoiu, care include și Dealul Cearaca și Valea Grăunceanu, a scos la iveală fosile de vertebrate și urme de activitate umană datând din Villafranchian (începutul Cuaternarului), adică acum aproximativ 1,95-2 milioane de ani.

Descoperirile au propus la început, existența unei specii umane denumite „Homo Olteniensis" de către arheologul C. S. Nicolaescu-Plopșor, în anii '60. Deși teoriile inițiale au fost rafinate, cercetările recente, (inclusiv analize 3 D ale fosilelor, cum ar fi craniul de hienă), confirmă importanța, de nivel mondial, a sitului pentru studiul evoluției homininilor."

Așadar, de cca. două milioane de ani avem rămășițe osoase, dar de la Posada, ba!

Arhiepiscopia Râmnicului

Prima mitropolie domnească, Mitropolia Ungro-Vlahiei, a fost înființată în anu 1359, în timpul domnitorului Nicolae Alexandru Badarab (1352-1364), de către Patriarhia Ecumenică de Constantinopol. Aceasta, l-a avut ca prim mitropolit, pe Sfântul Iachint de Vicina (1359 -1372), prăznuit pe 28 octombrie. Reședința a fost mai întâi la Câmpulung, apoi la Curtea de Argeș, Târgoviște (din 1517) și București (din 1668).

Mitropolia Severinului

A doua mitropolie românească, Mitropolia Severinului, a fost înființată în anul 1370, la cererea domnitorului Vlaicu-Vodă al Țării Românești (1364-1377), tot de către Patriarhia Ecumenică de la Constantinopol, cu încuviințarea mitropolitului Iachint al Ungro-Vlahiei (1364-1376), patriarhul Filotei al Constantinopolului (1364-1376) a aprobat ca Antim Critopol (1370-1381), juristul Patriarhie Ecumenice, să fie hirotonisit mitropolit al unei părți din Ungro-Vlahia. Astfel, a început organizarea bisericească în dreapta Oltului.

Nou-înființata mitropolie era numită Mitropolia Ungro-Vlahiei de către Severin, iar titularul acesteia era numit mitropolit al Severinului sau al părții Ungro-Vlahiei cea de Severin. În niciun document nu se precizează clar locul sau întinderea acestei nou-înființate mitropolii, dar din apelativele amintite se deduce clar faptul că această nouă mitropolie se afla în regiunea Olteniei de azi, iar reședința mitropolitană se afla în orașul Severin, pe malul Dunării.

În anul 1375, din pricina invaziei ungurilor, reședința mitropolitană a fost mutată la Strehaia. Mai târziu, când în această regiune s-a așternut pacea, s-a simțit nevoia firească a reînființării episcopiei din dreapta Oltului, lucru împlinit în anul 1503.

Episcopia Râmnicului Noul-Severin

Pentru îndreptarea vieții bisericești din Țara Românească, voievodul Radu cel Mare (1495-1508) l-a adus pe Sfântul Ierarh Nifon, fostul patriarh al Constantinopolului.

În anul 1503, într-un sinod întrunit la Târgoviște, Sfântul Nifon a luat mai multe hotărâri privind organizarea bisericească, a înființat două episcopii și a hirotonisit doi episcopi. Una dintre cele două episcopii a fost Episcopia Râmnicului, care se întindea pe teritoriul fostei Mitropolii a Severinului, precum reiese din documentele ulterioare și din cronica lui Gheorghe Șincai, publicată în 1811.

Noua episcopie, numită și Noul Severin, și-a stabilit reședința în orașul Râmnic, la Biserica Sfântul Nicolae, ctitorită de voievodul Dan I (1384-1386), fratele lui Mircea cel Bătrân.

*Din timpul acelei prigoane maghiare, vezi și cazul Carol Robert de Anjou, la schitul Iezer, de pe râul Cheia-Vâlcea, la vreo 500 m mai jos de acest schit, este o troiță pe care scrie că este locul unde au fost uciși sute de călugări, foarte „aproape” de Bătălia de la Posada.

Am întrebat-o pe măicuța stareță dacă s-au descoperit rămășițe de oase umane în acel loc și mi-a spus că nu se știe ceva despre acest lucru.

Mi-a mai spus că la lucrările de consolidare a fundației schitului au fost descoperite oase de oameni, așezate dezordonat. Întrebată ce au făcut cu acele oase, mi-a spus că le-a pus într-un sac și le-a așezat în cimitirul de deasupra, dar că nu s-au făcut analize privind vechimea lor. Constatăm că acea prigoană maghiară a fost reală.

*La bisericuța veche de la Mânăstirea Turnu-Vâlcea, pe o piatră solidă din fundație, în colțul spre acele grote unde se spune că au viețuit primii pustnici ai acestei mănăstiri, este o scriere foarte veche. Stând de vorbă cu fostul stareț al acestei mănăstiri, acesta mi-a spus că „pe vremuri”, în locul unde erau înmormântați „martiri”, pe acel loc se construia o biserică, iar altarul era chiar deasupra mormântului. Această bisericuță este identică cu cea din curtea schitului Iezer, deci ca „obiceiuri” ale vremilor, ar corespunde.

Toate acestea converg spre concluzia, în primul rând, că noi nu am venit de nicăieri, noi aici ne-am născut.

Din aceste aspecte mai putem trage concluzia că adevărata Posadă, act de naștere al țării noastre se va afla, concret, în momentul când se descoperă rămășițe umane. Fără așa ceva, rămânem cu atâtea Posade, dar fără certificat de naștere.

Felicitări, toate felicitările, celor care se luptă, oameni și instituții, să ne descopere „certificatul de naștere” al țării noastre!

Vivi Viorel PINTEA

BUFONUL

(schiță-basm)

Într-o dimineață senină împăratul s-a trezit desfătat de razele generoase ale soarelui... Păsărelele voioase își făceau ritualul de dimineață, zburlindu-se scuturător sau plesnind din aripi, înviorându-se cu cântatul lor fermecător și mai ales cu ciripitul necesar, continuu și inconfundabil. Ele își ciripeau fiecare în limba lor, mă rog... în limba lor păsărească, și ciripeau, ciripeau: ciric-ciric sau altfel... oricum ciripeau bine. Împăratul le considera decorative, iar lor le plăcea această gândire, scăpându-le cel puțin de o grijă în plus, el da poruncă să li se dea uneori grăunțe la fereastra sa, dar aducea pe furiș și câte o pisică la festin.

Împăratul, întinzându-și mădularele confortabil în văzul curtenilor apropiați, se bucura de viață, socotind că toate i se cuvin și toți slujitorii săi i se supun. Și, slavă Domnului, avea destui slujitori: paharnicul, silențiarul, sfetnicul, paznicul, bucătarul, spălătoreasa, ostașul, arhitectul, negustorul și alții între care ultimul... bufonul, fără a mai pune la socoteală... poporul care oricum era în mintea lui un fel de turmă... domestică. Bufonul era necesar să-l facă să râdă pe împărat atunci când era trist sau când era... vesel. El costa cel mai puțin... îl lăuda, de voie de nevoie, pe stăpân, se măscărea și se alinta ori plângea după caz, era un fel de jucărie vie, care era... de râs. Toată curtea râdea de bufon și-l batjocorea pentru rolul său neserios. Îmbuibații stăpânului primeau cele necesare traiului și vătraiului, făcând plecăciuni și aducând laude haioase, pe care și bufonul le aducea, dar pentru care era plătit în scârbă. Când însă stăpânul da vreun banchet, bufonul intra în scenă printre cântăreți să bucure curtea, că de nu făcea haz curtenilor... capul i-ar fi stat în locul picioarelor. Tot bufonul era cel care - neluat în seamă - aducea cuvintele ascunse ale stăpânului către metrese. El ascundea lucruri care puteau fi secrete periculoase doar ca să-și salveze pielea și striga către toți lucruri de nimic care păreau importante. Bufonul le spunea tuturor, când avea, fel de fel de lucruri pe care nu le făcuse niciodată, iar ceea ce făcuse nu le spunea nimănui, ținându-le ascunse ca nu cumva vorbind în somn să se trădeze, într-un cuvânt era un netot de tot.

De bufon însă stăpânul n-avea teamă, pentru că el era lăudacul său obligatoriu, un fel de cârpă veselă a palatului, un nimeni pentru alții și un nimic pentru el.

Într-o zi însă, când împăratul s-a îmbolnăvit, doctorii se învârteau în jurul lui cu un ochi la stăpân și cu altul la stăpână, care avea un plan de rezervă afiliat la sufletul desfătat al unui fin de-al măriei sale... în caz că stăpânul ar fi pățit ceva... dă Doamne!... doamna stăpânului ar fi folosit imediat investiția ei amoroasă cu finul.. ca să-l facă împărat. Dintre toți, bufonul cel marginalizat, râsul tuturor, care știa „toate”, a rămas lângă stăpân să-l aline și-n cele din urmă, dându-i să bea în secret o sticluță cu aghiazmă, l-a vindecat de toate cele. Uimiți, doctorii au sărit imediat să explice cum au vindecat pe Măria-Sa și cât de riscant a fost... la un pas de moarte. Doctorii luminați, oamenii de încredere ai stăpânului, se ocupaseră din timp și de locul de veci al luminatului, așezat în timpul vieții cel mai în față decât toți decedații împărătești. Nu se cuvenea altfel decât așa,

ziceau ei respectuoși. Împăratul încrezător în ei le-a dăruit mulți bani și foloase. Dar stăpânul ridicându-se a năruit multe planuri iar curând au început ospețele... L-a pus pe bufon să-l veselească și, oricât a încercat acesta, nu i-a intrat în voie, fiind cât p'aci să-și piardă capul. Numai gingășia atrăgătoare a unui moț de ciucure roșiatic al bufonului l-a salvat

— Ai nasturii auriți ca mine?...a răcnit împăratul, și pantofi cu catarame și schele...și schele... aproape că s-a înecat și apoi, după ce a luat o gură de vin, a continuat... Nasturii tăi mici sunt din argint? Și pantalonii din mătase? Cămașa ta e de porfir? Și scheletul tău învelit în grăsime nefolositoare nu are voie de aceste frumuseți. Cine ți-a dat ție voie să fii așa? Eu te-am făcut bufon pe tine și nu invers!

Bufonul ar fi vrut să-i spună: Măria ta, dar toate acestea sunt false, nici mătase, nici aur sau porfir, ci simple copii pe care Maria Ta mi le-ați poruncit!

Dar, temător, își ținu gura, mai gândi totuși: „Meserie grea e să fii bufon, nu-și permite cred oricine... poate numai stăpânul, că el își poate permite orice,că e... împărat."

Bufonul a ascultat și cu un râs sardonic s-a retras într-un colț al curții, făcându-se că nu înțelege. S-a încheiat curând și ospățul mai puțin reușit ca altă dată, dar cum împăratul nu avea ureche muzicală totul fusese... perfect. Au venit apoi niște vești rele, bani puțini, visteria goală, rivalii stăpânului puternici, mulți trădători... zile grele. Stăpânul, nervos, tuna și fulgera fără noimă și contra celor care îl slujeau încă cu credință, dar degeaba, cum deschideau gura vreunul el le-o închidea, dând totuși crezare fățarnicilor mai meșteri la vorbire vicleană și mai îndrăzneți în ticluiri. Lor stăpânul le-a dat bani din visterie, ei spunând că prin lucrările lor trainice vor scoate la vedere ceea ce nu se vede și vor glăsui în limba specială a duhurilor lumești, iar împăratul privea visător la vorbele lor. Bufonul nu-i credea și, simțindu-le minciunile, îi imita în gesturi, ridiculizându-i, tot-tot va vedea și stăpânul, dar...nimic.

Ca să ascundă slăbirea puterii sale stăpânitoare, împăratul a gândit că un banchet strălucitor i-ar impresiona pe toți, prieteni sau rivali. Zis și făcut. El a dat ordin vistiernicului să scoată bani mulți din visterie și a poruncit o mare distracție invitând prieteni și rivali de la apus și din împărăția sa cuprinzătoare, de acolo

de unde este dată ora exactă, așa cum spune el și nu cum o arată soarele. Lume luminată a venit pe drumuri de nesaț la această petrecere, împărăteasa aranjată mai înainte... cu alese podoabe fine și întreaga curte se aplecau și strigau: „Trăiască împăratul!...”

Bufonul care era puțin bolnav și sta cuminte, așteptând să fie chemat să-și joace rolul... dar alții, zeloși de câștiguri, sărutau mâna stăpânului obținând mari avantaje.

Deodată împăratul s-a încruntat și a răcnit:

— Unde este incapabilul bufon? Nenorocitul! Este depășit și învechit la palat, să se arate sau să fie spânzurat!

Atunci, bufonul, lăudându-l, cu lacrimi în ochi, a început să facă tumbe și plecăciuni în fața stăpânului care nu l-a slăbit din priviri, urmărindu-l și abia așteptând să greșească ceva... Dar bufonul era iscusit. În cele din urmă, cu un gest de lehamite, stăpânul îl goni, ușurându-l în favoarea muzicanților și dansatoarelor de la curte. În tot acest timp stăpâna moțăia ba de la băutură, ba de la râs, ba de mulțumită că poate stăpânul crapă - așa gândea în mintea ei. În fine, banchetul se sfârși și invitații plecară, cu gânduri diferite, acasă. Cei răi, nemulțumiți că nu le-a ieșit nici un plan, prietenii obișnuiți, cu darurile, servitorii, obosiți de lucrul lor, împăratul îngâmfat de puterea sa, stăpâna nemulțumită de timpul pierdut... iar bufonul vesel c-a scăpat cu viață. Banchetul însă n-a schimbat cu nimic, proasta ocârmuire a stăpânului, ba dimpotrivă. Visteria țării a scăzut mult, slujitorii mari au început să cârtească, iar împăratul să-și facă socoteli greșite.

Odată, fiind întristat, bufonul s-a apropiat sfios și i-a zis:

— Luminăția ta, eu sunt bufonul dumneavoastră, dacă porunciți eu pot să vă înveselesc și să vă spun vorbe de Duh!

Stăpânulm tentat să-i dea o șansă, s-a sucit în suflet și l-a mustrat aspru... La scurt timp i-au venit vești proaste despre prietenii pe care îi finanțase cum c-au trecut de partea dușmanilor. Cei care l-au sfătuit pe bani mulți s-au dovedit jefuitori și infideli, până când și mulțimea rudelor s-au depărtat încet de stăpân căutând să ia și la plecare câte ceva...

La fel, vistiernicul, paharnicul, ostașul, arhitectul și alți oameni de vază... spunând: ce să-l mai ascultăm pe împărat? Este sărac și demn de uitare... mai bine îl părăsim și urmărim ce se întâmplă. Alții însă, în frunte cu stăpâna urzeau planuri. Cu nasul ei covoiat și cu ochii reci și albăstrui fixând un condamnat fie cât de înalt, această femeie devenise în fapt... împărat.

Numai bufonul rămăsese lângă măria sa, el încerca să-l bucure cu ghidușenii și să-l scoată din amărăciune, dar fără laude false ci prin cântări și vorbe înțelepte, aproape sfinte.

„Deșertăciunea deșertăciunilor sunt toate Măria ta!”, striga cântător și ridicând mâna cu degetul arătător întins spre cel,... el, bufonul, a rostit aceste vorbe mărețe. Ca dintr-un vis cu privirea uimitoare tulburată, împăratul a făcut o grimasă și a murit încremenit căzând pe pardoseala de marmură cu care era pardosit palatul. Crezând că-l mai poate salva, bufonul s-a repezit să-l ridice și striga disperat după ajutor... dar cine să-l audă. La piciorul mesei, însă, a văzut uimit o sticluță foarte mică din care încă se mai zărea urma de otravă, poate? Gândea bufonul... pe ea erau doi de „i”...sau doi roman? Sau două linii? nu știa ce să creadă. Și chiar povestitorul n-a putut înțelege ce ar mai putea scrie despre acest fapt... rămânând profund încurcat în presupunerile sale... Iar cât despre noi, cititorii, ce să mai spunem...

Într-un târziu el auzi zgomot de pași și se ascunse repede după o draperie brodată. De acolo auzi glasul finului ce părea a o consola pe stăpână, zicând: „Ce să-i faci, un prăpădit neghiob, bine c-am scăpat de el, ai văzut cât stres ne da... ducă-se, în fine... de astăzi eu împreună cu tine vom fi stăpâni. Să vină ciocli cimitirului să-l prepare pentru împărăția veșnică”...

Cortina căzuse, împăratul murise, bufonul ca de obicei știa și auzise multe lucruri dar... reușise să supraviețuiască... iar carul vieții mergea înainte... uimindu-ne de trufia și prostia omenească față de cele cuviincioase și sfinte.

Și-am încălecat pe-o stea care a căzut din bolta cerului sclipind... în balta din curtea mea!

Ioan IVAȘCU

Masa 7

Intru cu ea de braț pe ușa restaurantului. În dreapta noastră, e repartizarea meselor. Nu am avut niciun chef să vin.

M-a obligat Camelia. Ne căutăm numele în lista aceea lungă. Dibuim că suntem la masa 7, cu niște colegi de-ai ei. Și de-ai mirelui.

– Fii mai sociabil! îmi aruncă iubita mea soție, în timp ce mă bate ușor peste spate.

E îmbrăcată într-o rochie înflorată, albastră. Părul îi este proaspăt coafat, iar ochii albaștri îi strălucesc pe fața albă și fină.

Facem doi pași și acolo ne așteaptă un chelner cu câte un pahar de șampanie, pe care îl iau cu o mișcare rapidă. Ea mă copiază întrutotul. Închinăm în sănătatea mirilor.

Camelia e cu gura până la urechi.

– Vino! mă îndeamnă cu vocea ei subțire.

Ne facem apariția în scenă. Cu toți ochii ațintiți asupra noastră. Broboane de sudoare îmi curg pe frunte și pe spate. Paharul de șampanie îmi tremură în mână. U*nde o fi afurisita de masă 7?* Cu ochi ca de vultur, o găsesc și mă duc glonț spre ea cu consoarta la braț. Nu văd nimic în jur. Doar numărul acela. Și colegii ei care rânjesc. Se bucură.

– Salut, Camelia! zic ei în cor.

– Salut. Vi-l prezint pe Sergiu, soțul meu! începe conversația scumpa și sociabila mea nevastă.

Întind mâna, pe rând spre cei trei bărbați de la masa 7, pup, cu aplecarea capului, mâinile celor trei doamne și le șoptesc:

– Încântat de cunoștință!

Chermeza e abia la început. Durează până pe la vreo două. Palmele îmi sunt ude. Sacoul mă strânge. Ca și cravata.

Trag ușor scaunul din dreapta mea. Cami se așază, cu tot cu faldurii rochiei ei albastre.

– Te iubesc! Îi susur eu în ureche.

Mă așez și eu pe scaunul rezervat pentru mine.

Ea stă lângă o colegă pe care am mai văzut-o o dată pe stradă, o blondă care lucrează în același birou cu ea și care ne anunță pe un ton marțial:

– Urmează dansul mirilor! Ați ajuns la timp!

Rânjește și ea. Ca toți mesenii.

Orchestra face ultimele repetiții pentru marele dans.

– Dansul mirilor! ne anunță cu o voce groasă un staroste îmbrăcat într-o ie albă, cu modele albastre.

Mă uit înspre masa de unde vin cei doi. El, într-un costum negru, cu cravată roșie. Ea, în rochie albă, cu spatele ușor dezgolit.

Pentru o secundă, privirile noastre se intersectează. Buricele degetelor mă furnică. Inima galopează.

– Nu se poate! zic eu cu voce tare.

Camelia se întoarce spre mine, cu zâmbetul larg și mă apostrofează:

– Să nu zici că-ți place!

Îi răspund cu același zâmbet. Picioarele mi se mișcă necontrolat. Privirea mi se plimbă

în sus și-n jos pe spatele dezgolit al miresei.

– Maria! îi rostesc numele.

Spatele ei gol, într-o dimineață la mare. Arcuit. La fel ca acum. Și mâinile mele. Mângâiată de razele soarelui, era zeița mea. Iar eu eram zeul tânăr cu plete.

Aș vrea să mă ridic de la masă, să o iau în brațe și să fug cu ea. A plecat brusc. Cu un bilețel roz lăsat pe noptieră. Și cu multe bănuieli.

Fălcile mi se încleștează. Îi caut privirea.

– Și acum aplauze, pentru Vasile și Maria, aud vocea groasă a starostelui.

Cameliei și colegilor ei le sclipesc ochii. Eu desfac sticla de whisky. Îmi torn un pahar și îl vărs rapid pe gâtul care mi descleștează instantaneu.

– Maria, vreau să-ți vorbesc! murmur ca un somnambul.

Maria se desprinde din brațele mirelui și vine spre mine. Vasile stă cu privirea pierdută în mijlocul ringului de dans. Mâinile ei se încolăcesc în jurul meu. Ochii mei o devorează. Același trup, același spate.

– Unde ai fost? o întreb.

Totul în jur este șters, ca un fundal de fotografie veche. Părul ei șaten și ochii albaștri. Ca în seara în care a plecat. Parcă a fost ieri. Port încă în trup mirosul trupului ei ca pe un etern suvenir. Îmi zvâcnesc tâmplele de la atâta apropiere.

– Te-am căutat, îmi șoptește ea la ureche.

Aburul de pe ringul de dans îmi acoperă ochii. Nu o mai văd nici pe ea. Se înalță cu trupul în rochie albă. Cu spatele ei dezgolit, și-mi șoptește:

– Spre alte sfere, spre alte ere!

Un zgâlțâit puternic mă face să tremur. Mă trece un val de frig. O mână e pe umărul meu.

– Ce faci, omule? Trezește-te! E dansul mirilor! rostește Camelia.

– Trebuie să-i vorbesc, susur din vârful buzelor, în timp ce ridic greu capul de pe masă și ochii mi se deschid fără să vreau.

Corina DAȘOVEANU

MANEAUA,
amanta națională

Spațiul din jurul nostru este animat de o cultură mereu în transformare, care absoarbe și asimilează firesc atât tendințe noi, adaptate modernismului, cât și elemente ale altor culturi. Transformarea aceasta nu este întotdeauna lăudabilă, ea poate fi un proces ce ține de subcultură, de trenduri și gusturi îndoielnice care devin, în cele din urmă și din păcate, curente de masă.

Așa s-a întâmplat și cu maneaua, la origine acesta desemnând un cântec de dragoste turcesc, cu o istorie lungă. În decursul timpului au existat diverse tipuri de manele: instrumentale (interpretate de fanfara sultanului), culte (în care și-a exersat talentul și Dimitrie Cantemir) și, tipul cel mai răspândit, cântecul de lume (de care s-a ocupat și Anton Pann).

Maneaua în sine, la început, era o specie rafinată a artei muzicale tradiționale turcești. Astăzi însă, cel puțin în zona românească, se observă o atomizare a stilurilor, o încăierare între cuvinte și melodie, un soi de formă fără fond, o lipsă de noimă, texte nesărate și șocante, fără repere valorice. În România, manelele actuale exacerbează partea de vulgaritate, de kitsch, culminând cu trivialitatea și incoerența versurilor. Acestea nu pot fi înlăturate decât atunci când cultura grupului consumator ar atinge un anumit nivel intelectual, ceea este aproape imposibil în contextul actual al societății marcate de mediocritate și mercantilism.

Manelele au existat în România încă din secolul al XVIII-lea, dar calitatea a ceea ce se ascultă astăzi și vulgaritatea textului nu vin decât să demonstreze calitatea muzicanților și a oratorilor contemporani, precum și a auditorului.

Manelele fac parte dintr-un sistem cultural actual – folclorul urban. Folclorul în sine este o componentă a culturii universale și din timpurile arhaice până la societatea postindustrială, el a fost prezent în cultura tuturor categoriilor socio-profesionale, indiferent de vârstă, sex, etnie, în mediile rural și urban. Totuși, folclorul urban s-a regăsit doar ocazional prins în cercetările specialiștilor români. Legenda urbană, cântecul de mahala, bancul, romanța sunt componente ale folclorului urban și ele definesc societatea la un anumit moment în timp, viziunea acesteia despre viață. În prezent, din păcate, dacă este să ne raportăm la cele mai uzitate componente ale folclorului urban românesc, ajungem la concluzia că ne caracterizează doar manelele și bancul.

Momentul apariției manelelor este perioada când în România se încheiase, în linii generale, un proces social complex de transformare a săteanului în orășean. Brutala intervenție a comunismului asupra satului românesc s-a lăsat cu urmări triste atât pe ulițele părăsite de tineretul sătesc, cât și în proaspetele redimensionate orașe muncitorești. Cartierele mărginașe ale orașelor și bazarurile au început să se tânguie pe ritmuri pe care oamenii le confundau cu o anume muzică populară. „Azur”, „Generic” sau „Albatros” sunt doar trei dintre trupele care serveau noului public ceea ce-și dorea. Iar hiturile zilei erau „Se mărită Mona mea”, „Prințișorul” sau „Of, viața mea!”.

Maneaua reprezintă probabil un gen de

protest cultural pentru anumite grupuri din populația urbană cu nivel de cultură relativ redus, care se simt marginalizate din lipsa banilor și, poate, a educației.

Definiția din DEX a manelei (manea = cântec de dragoste de origine orientală) este deja depășită și anacronică, pentru că temele actuale abordate în aceste texte sunt: parai, Merțan, să moară dușmanii mei, gagica perversă și leșinată după bani, au, mama mea, mafiot la Palermo, Abu-Dhabi, interlop cu Ferrari etc.

Maneaua a luat o amploare pe care un fenomen subcultural nu o putea înregistra în absența unor canale media permisive, prea permisive. Succesul acestui tip de muzică și-a găsit diverse justificări, mulți atribuindu-l sângelui nostru latin năvalnic, singular în Balcani. O altă justificare ar fi și împrumuturile culturale rapide, făcute fără discernământ și gust din cultura altor țări, imediat după 1989, românii manifestând o receptivitate uriașă față de tot ceea ce era „de peste graniță", dar nereușind decât o asimilare de suprafață a culturii străine.

Argumentul „nivelului de educație al ascultătorilor", deși folosit de mulți, nu rezistă. În cazul în care studiem evoluția manelei din acest unghi de vedere, remarcăm că au început să apară ascultători ai acestui gen de muzică și din rândul elitelor intelectuale. Ceea ce nu le-a scăpat maneliștilor, care au punctat prompt. De exemplu, Costi Ioniță promitea că se lasă de meserie, dacă întâlnește un român care după trei-patru beri vrea să asculte „Sepultura".

Huiduite și caracterizate cu furie, de multe ori ca o formă subculturală, manelele au ascultătorii lor. Or fi mulți, or fi puțini? Cert este că maneaua a depășit granițele de clasă socială, de etnie, de IQ, invocate de unii.

Adrian (ex-Copilul) Minune a povestit că este des chemat în anumite cercuri frecventate de oameni care nu fac parte oficial dintre ascultătorii săi declarați. Pentru aceștia maneaua este ca o amantă: o iubesc cu patimă, pe ascuns, însă nu o scot în lume, de rușine.

Deci să nu ne mirăm că astfel, nu știu cum, în străfundul sufletului românesc s-a înfipt maneaua, devenită noua doină a românilor.

Maneaua... cea știută mai bine decât imnul național!

Nela ENE

Recviem

Ascultă cum plouă iubite
în cupele nopții fierbinte
fruntea pe umărul meu aplecată
dulce povară îmi pare
cheamă-te mai aproape de mine
fii steaua mea căzătoare…
predă-te ploii ca altădată
când doar eu ți-eram zare
luna tăioasă pe lacătul porții
îmbrașișează tandru felinare…
închide ochii și spune-mi
tot ce știi mai frumos
cât încă e vara înaltă
promit să te cred:

„singurătatea e o victorie
care nu se împarte cu nimeni„

dincolo de lacăt și poartă
plouă până la os...

Pe cheiul secolului

Timpul pe pământ s-a scurtat
curând nu va mai fi îndeajuns
pentru noi cei din doi în doi
savanții renumiți au calculat
dincolo de îngrijorătorul răspuns
dimineața te îmbracă rapid
în cămașa de forță a zilei
nici vorbă de răscolit frunzișul zorilor
cât să ascunzi de micșorata clipă
atingerea îngerilor de după abis...

ai o mie de întâlniri și te-așteaptă
tot atâtea impecabile măști
în clădirile de sticlă și zgârie nori
cu plantele acelea fără mireasmă
o lume de plastic te-așteaptă să-i arăți
cea mai buna variantă a ta
fără zâmbet
sub mască nici măcar
nu mai e necesar

și vine seara poate aștepți ca și mine
tramvaiul desenat cu imagini din parc
și ploaia îmbrățișează felinarele
aburul îmbrățișării lor
te atinge te doare te predă înserarii
pentru că nu mai știi cine ești
ai uitat cuvintele care unesc
vindecă - zidesc - înalță - iubesc

plouă și aștept același tramvai

„vrei sa ne-ntâlnim pe cheiul secolului”?

Partea mea de vină

Până la urmă
dintre toate femeile care te-au iubit
când te salvai în tranșeele săpate-n carnea lor
și-n sângele lor îți scriai memorii
ai ales să fii dezertorul din linia-ntâi
semnând doar în vestă sentința cuminte
cu ultimul cartuș purtător de victorii
„ești frumoasă ca un tratat de pace”

și ne-am iubit - dincolo de cuvinte
dincolo de orice-nchipuire - amarnic durut
până la locul unde cascade învolburate
despărțeau muntele strigătelor înăbușite
țâșneau din carnea noastră jivine
și se târau prin trupul nopții de lut

până la urmă orice soldat
are o singură mamă
o singură iubită
și o singură inimă
în singura viață de dat…

Dragostea mea

ce mai faci? cum mai ești?
ce dor te dă cu tâmpla de stele -
mai strălucești?
în oraș precum știi îmbulzeală -
ca la o licitație de noroc
vânzătorii de iluzii se zbat
la trenul de-o noapte să-și cumpere loc
eu cea de ieri - urc pe eșafodul iernii
la ultima strigare:
„ți-am adus un borcan cu dulceață de cireșe amare”

trecători-visători între noapte și zi -
tu încă te mai temi de apus?
„cumpără-mi un munte și o blană de urs”
eu cea de azi - mai înoptez uneori în curcubee
când fug de-acasă și m-ascund în Calea Lactee
vino azi - mâine nu sunt și nici altădată
„hai să ne prefacem în pământ de flori și iarbă înaltă”

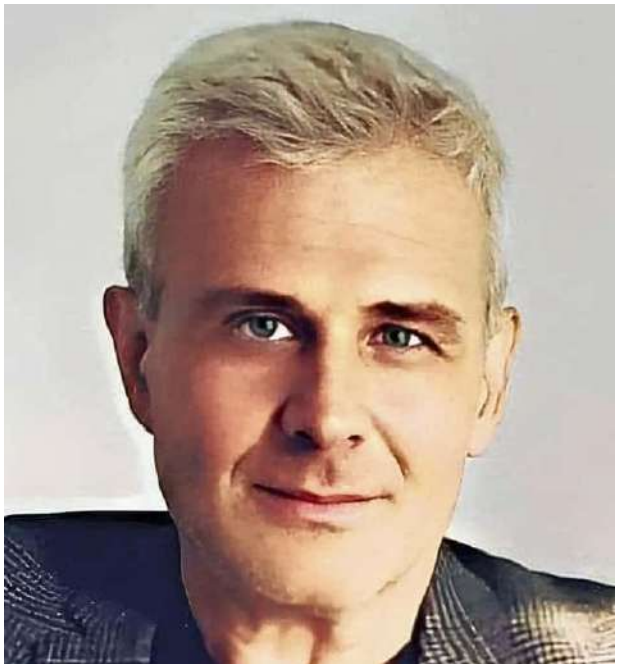
dragostea mea…
m-am vindecat de întrebări
nu mai știu nimic depre risipiri… așteptări
am astăzi răspunsul
la cea mai frumoasă întrebare din lume:
„dragostea mea - ce pot să fac pentru tine”?

Dintre toți oamenii de pe pamant

când a avut de împărtășit lumea
cu cele două Taine
miracolul Nașterii și măreția Invierii
Dumnezeu și-a amintit de poeți...

ei erau de departe cei mai bogați
aveau câmpii întinse de cuvinte
și râuri de sentimente pe care
le adunau în păstrăvării enigmatice
semnându-le cu nume de cărți
aveau mări necuprinse pe care navigau
cu tone de inspirație la bord
către un țărm misterios unde ancorau
secunda în care se simțeau nemuritori...
unii dintre ei își cumpăraseră chiar munți
tocmiseră-n mare secret viscole și zapezi
pentru nopțile de trudă în care flamânde
haite de lupi le dădeau târcoale
făceau alpinism pe cele mai alunecoase
și greu de urcat creste:
Vârful Blaga...Vârful Nichita...Vârful Eminescu

Dintre toți oamenii de pe pământ
a stat Dumnezeu și s-a tot gândit
poeții erau cei mai frumoși cei mai nebuni
nu-ntelegea totuși cum de-ajunseseră
atât de nepermis de bogați
și peste toate - cu impozitul neplătit
de-atunci în altarul fiecărei arderi a lor
întocmai ca la Sfânta Liturghie
Dumnezeu le rupe părticele de suflet
și vă-mpărtășește în loc de anafură
P o e z i e...

Laurențiu BELIZAN

amnezi
valurile erau mustangi
muşcând zăbala ochilor.
ai început să vorbeşti într-o limbă ciudată,
secundele treceau
scormonindu-ne trupul ca nişte larve.

timpului i se făcu sete.
din purgatoriul minţii tale
se iese doar prin apnee.

eram surferi în inima unui val
şi iubirea era blândă ca un lup care doarme,
efect secundar al unei false amintiri.

toate cuvintele fac implozie,
se adună într-un spot.
lumina creşte în cercuri,
pleoapele se mişcă-n buiestru,

curând lupul se va trezi…

underground
undeva, sus pe metereze,
un călugăr ţine soarele între degete
modelând din argilă un tigru.
sub pământ, soldaţii necunoscuţi din galerie
încep să se mişte.
le e frig,
au mai îmbătrânit cu o iarnă,
le bat inimile ca nişte clopote îngheţate,
trupurile încolţindu-le-n armuri.

de unde atâta bogăţie în arborele paranoia?
toţi tiranii lumii şi-au luat supuşi-n mormânt,
ibovnice, soții cu faţa cernită,
corăbii întregi prinse de o banchiză a nopţii,
oraşe scufundate într-un potop laic.

cel mai mare tiran e timpul,
simţi?...
ne trage pe toţi de păr,
ne frânge oasele,
ambalându-le-n cutii,
ne împătureşte precum cămăşile.
doar coiful tău de Oblio se încăpăţânează
să înmugurească într-un zigurat,
ca o coroană de rege aztec.

Janus
avea branhii în locul ochilor,
jur-împrejurul curgea în ele.
lua durerea şi o folosea –
mărturisesc asta cu un soi de infirmitate…
trebuia doar să pună catargul
şi camera începea să plutească deasupra Amazonului.
indigenii defrişau o palmă din selvă,
pământul rodea doar trei ani,

apoi plecau şi cântecele se auzeau până la noi.
îmi spunea că, uite,
de aceea e nevoie de mai multe iubiri.

nu-i păsa că animalele s-au zbătut
înainte de a fi mâncate,
şi cel mai frumos vers este *să fie lumină*.
energia statică a rochiei
putea iniţia combustia spontană
a celui care îi zărea bruioanele frunţii.
Proust a scris despre Odette atâtea pagini,
dar tot nu-mi dau seama cum arăta.
un străin care a văzut-o
i-ar face un portret robot impecabil.
şi totul face implozie –
toate bucăţile acelea mici
în care organizăm trecutul, ca să-l putem depăşi,
se depun în oase, pe artere,
devin inele saturniene ale inimii,
ca într-un ritual de iniţiere întru viitor.

liziera dintre linii
şina de cale ferată ar putea fi perna
care te aruncă în ziua când ai pus moneda
la capătul celălalt al traversei înmuiată în ulei ars.
pajura semăna cu un desen al lui Copernic,
metalul cald pierduse filigranul,
cercul siluit de locomotivă –
ued al zilei.

păpuşile de plastic din vis
şi matriţa piesei găsită într-o floare de mină
stau în aerul tare de sub biută.

băiatul cu uniformă albastră şi beretă
are mâna stângă încleştată pe kalashnikov,
umbra lizierei îi taie faţa-n fire de iarbă,
salcâmii subţiri scrâşnesc prin firele vestonului.

o drezină ar fi fost mai bună,
ar fi spintecat altfel dogoarea.
seria armei nu trebuia uitată,
putea fi numărul de telefon
al *călăuzei* care stă la picnic cu transfugii.

făceau dragoste între vagoane
şi i-au văzut.
din ochi ieşea plasma, salcâmii o străpungeau.
lumea se strângea cu zgomot de ţiplă
şi gust de marţipan.

dacă soarele s-ar învârti
ca spiţele unei roţi ruptă din osie,
ai trece de ziua aceea
ca şi cum n-ar fi fost.

Valică MIHULEAC

Linia orizontului

Eram copil
atunci când am aflat
de la Tata
că linia orizontului
nu e capătul lumii.
Inima a pornit
să îmi bată mai tare
şi-un neastâmpăr a crescut năvalnic în mine
de a vedea ce-i dincolo...

Acum,
când stau întins în iarbă
şi privesc bolta albastră
aşezată pe coama dealurilor,
mi-e dor să mai cred
că ceea ce pot cuprinde cu ochii
e lumea întreagă.

Bat în adânc

Bat
în adâncul trupului meu
o toacă
şi-un clopot
pe rând,
ascultând fiecare
muzica celuilalt,
în ritmuri mereu diferite,
mereu,
până când
trupul meu se face
lemn şi bronz
şi pământ
şi apoi
pulbere de lumină
cântând în univers.

Te voi aştepta

Te voi aştepta în tăcere,
cu trupul primenit,
îmbrăcat în hainele cele mai bune.
Voi număra zilele,
minutele, secundele, clipele...
În cadenţe mari,
tot mai mari,
va bate
inima
mea.

Tot mai aproape

Cândva
credeam că te afli
departe
şi-aruncam cu privirea spre zări,
încordându-mi auzul să prind un răspuns,
avântându-mă-n tării
pe aripa gândului sprinten...

Oare de ce acum,
când ochii mi-s mai orbi
şi sunetul
slab urechea-l mai prinde
iar aripii gândului
zboru-n tării îi e greu,
te simt mai aproape,
tot mai aproape,
însoţind domol
ritmul inimii mele?

Toate treceau

Toate treceau
doar noi stăteam
prinşi de mâini
cu ochii întorşi înăuntru
ascultându-ne inimile.

Toate treceau
doar noi stăteam
prinşi de inimi
cu mâinile întoarse-năuntru
ascultându-ne ochii.

Toate treceau
doar noi stăteam
prinşi de ochi
cu inimile întoarse-năuntru
ascultându-ne mâinile.

Toate treceau...

Şi erai acolo

O vreme
am mers împreună,
cu inima scufundată
în palma Ta aspră şi caldă.
Pe urmă
m-am desprins
şi-am luat-o într-o parte,
prin desişuri cu ochi de foc
şi parfum de nesomn.
Şi-am crezut că toate sunt ale mele
şi le-am cunoscut
şi le-am trăit
şi le-am îndesat în mine însumi...,
până când inima mea
a strigat cu glas mare!!!

Şi-atunci m-am oprit
şi-atunci m-am întors
şi-atunci Te-am căutat.

Şi erai acolo.

Voi, stele

Voi,
stele ale nopţii,
ce răsăriţi de veacuri
pe bolta fermecată,
arătaţi-mi o spărtură

prin care să-mi strecor privirea
dincolo,
în partea-ntunecată,
ca să văd chipul
Celui
ce la-nceput,
din bobi de nefăcut,
aprins-a soarele şi slobozit-a timpul!

Palida lumină mişcătoare,
în care ochii mei înlăcrimaţi se prind,
e, poate, un ecou
din Slava Veşniciei Sale,
peste genuni de nepătruns
plutind.

Ar trebui să schimb

Ar trebui
să schimb atât de mult,
încât n-ar mai rămâne
nimic,
nimic din ce sunt.

Poate doar o verticală
înclinată puţin într-o parte
şi-o orizontală
prinsă undeva mai sus,
în dreptul inimii,
legănându-se uşor în vânt,
pe care ar flutura
diafană
pânza albă
în care am fost înfăşurat
atunci când lumea
m-a primit
în braţele ei.

Plasa de siguranţă

Păşesc timid
pe frânghia
întinsă peste prăpastia
deschisă larg
sub viaţă.

Nu cunosc tehnici de circ
pentru a-mi asigura echilibrul.
Desfac doar braţele
în formă de cruce,
încredinţat
că Tu
stai întins dedesubt,
ca o tainică
plasă de siguranţă.

Nesfârşita oglindire

Atunci
ne-am privit în ochi,
adânc, prelung, dureros,
retină în retină,
imagine contra imagine,
oglindă în faţa oglinzii.

Şi-n acea nesfârşită oglindire
a ochilor noştri larg deschişi,
în infinitul căreia
raza luminii
se micşora tot mai mult,
au apărut
două rânduri de lacrimi,
care s-au amestecat.

Lentile de cuvinte

Port
încă de la naştere
şi poate chiar puţin mai dinainte
lentile de cuvinte.

Prin ele
privesc totul, tot ce mă cuprinde,
nu am o altă cale, nu ştiu alt fel anume
în care aş putea da nume
la soare, la stele.

Dac-aş fi fost croit pe-un alt tipar,
în loc de cuvinte şi vorbe-ameţitoare
m-aş fi uitat la stele, la soare
cu-nfiorarea pielii, cu-atingerea mâinii,
cu bătăile inimii,
rar, rar, rar.

Petre Ion STOICA

Aproape imperativ

Trebuie să mă trezesc
Încă îmi place să alerg pe trecerea de pietoni
Către nicăieri, dar nu-mi pasă.
Fug și încălzesc
Imediat samovarul cu iluzii, cu plecări în țări
Care nu există, nu contează.
Trebuie să mă trezesc
Am de asistat o livadă azi să înflorească
Prima oară.
Trebuie să mă trezesc
Umblu cu capul peticit cu o mulțime
De proiecte.
Trebuie să mă trezesc!

Monologul unui dezamăgit

Noapte bună lume,.dormi fără mine,
Sunt de planton
Pe un front pe care crește lanul de neliniști angro
Și pe care se mai tăvălește luna, așa
Pe neve.
În calitate de corespondent de pace trimis de către
Congregația poeților șchiopi,
Scriu voluntar
Despre tot ce scapă de sub controlul milițiilor
Scribilor totalitari.
Noapte bună lume, dormi fără mine,
Am eșuat
Tocmai când trimiteam felicitări destinului care
Mi se părea că joacă cinstit.
Noapte bună!

Cu pereți transparenți

Străzile pe care le cunosc
Sunt cele care, probabil nici nu mai există
Pe undeva.
Știu,
Timpul este un buldozer rece-rece și mai mereu
Nemâncat.
Străzile pe care le cunosc
Sunt precum cifrele cenepeului nostru,
Unice.
Străzile pe care le cunosc
Sunt cele pe care nu trece mama, ea trecând
Doar pe uliți,
Uliți ca niște vase de sânge, cu pereți transparenți
Și atât de subțiri.

Deșert de așteptări

Scriu pentru că
Vreau să mă desprind de locurile comune,
De atât se poate,
De limitele impuse de către alții,
De revendicări cu iz sindical.
Scriu pentru că

Este singurul mod prin care inspir măcar o gură
Din oxigenul îngerilor.
Scriu pentru că
Doar așa pot să mă strâmb în fața morții
Și s-o păcălesc.
Scriu pentru că
Astăzi a nins întâia oară adevărat
Într-un deșert de așteptări.
Scriu.

Încă un cer

Tu trebuie s-o naști
Nu te mai codi, nu mai prelungi transa asta.
Jarul țigării a ajuns pe singurul covor în care
Pașii tăi
Sunt ca niște prapuri întinși către ceasul numit
De taină,
În care, iată
Tu trebuie s-o naști
Chiar dacă va trebui să plătești odată și-odată.
Afară,
Păsările așteaptă vestea că s-a mai ridicat un cer
Pe care visează să zboare, Poezia.

Minunea de Dumincă

E Dumincă
Pace în gneral pentru cei vlăguiți de povara
Cenușiului de până- aici
Stau date de perete ușile bisericii
Din care ies pe șest sfinții
Și fug la chioșcul din colț de unde, ca niște
Copii mari ce sunt
Își cumpără caramele, alviță și dropsuri.
Lumea tânără
Aleargă călărind trotinete nărăvașe, prin orașul
Plin de prejudecăți și gropi.
E Duminică
Poezia aceasta nu știu cine mi-a scris-o,
Dar îmi place!

Declarație de sine

Eu am îmbătrânit doar pentru voi,
Cusurgii, cârcotași,
Cei care vă înspământă greșeala, copiii și muzica.
Pentru voi,
Cei care credeți că anul are un singur anotimp,
Nostalgia.
Pentru voi,
Cei care credeți că este un păcat să admiri
Coapsele unei femei,
Parantezele acelea cu sclipiri de fosfor, de iad,
De rai,
Prin care trec navele noastre de război și pace,
Întotdeauna!

Pentru singura patrie

Mai caut
Cuiul în care să îmi pun pentru totdeauna
Umbra
Să–i spun hotărât:
De azi înainte, mă voi descurca singur,
Doamnă.
Mai caut
Coperțile cărților pe care nu le-am scris.
Între ele să așez cenușa
Celor pe care consider că le-am ratat definitiv.
Mai caut
Încleștarea- aceea cât trei războaie mondiale
În care
Voiam să mor, singura patrie pentru care chiar
Merită să mori, dragostea.

Teo CABEL

Povești din tren

I
Îți închipui că poți citi
poveștile din tren?
câte trenuri atâtea volume
copii pierduți
copii regăsiți
iubiri pierdute
iubiri regăsite
părinți pierduți
părinți regăsiți
femeia aceasta de vârstă apropiată de cincizeci
are un parfum discret de alcool
dacă mergi mai mult cu trenul o știi
dacă mergi rar vei crede povestea ei...
ca tipa din buzău care
te întâmpină cu un zâmbet amar
are o lumină aparte
îmbrățișează trecătorii cu toată indiferența lor
câmpurile sunt negre
dealurile sunt goale
trenul merge la București
cu povești de sărbătoare
povești de Crăciun
moșule
pe unde ești?
mergi la cei care au mult loc
în inima lor
și nu îi caută nimeni
a trecut cel care pune obiecte
la vânzare și pleacă
se întoarce după un timp
dacă te uiți atent
la prețuri
scrie
o pâine
un iaurt
o plăcintă
o cafea
din mizil se urcă alte povești din
ploiești altele
în gara de nord cele mai multe rămân în tren
și trenul le plimbă pe urmă dintr-o gară în alta
dar
cine să le mai citească?

II
Trenul trece prin pădure
am impresia că a învârtit cineva un glob
pământesc
ca la ora de geografie

nu știu care este ordinea în care se succed
imagini, gânduri, amintiri
orașul din care am plecat
rămâne în urmă
rămân în urmă case, câmpuri, dealuri
macii de pe terasament
se țin ceva timp de tren dar
rămân în urmă.
gândurile mele nu rămân în urmă
merg cu mine
odată cu ele sentimente le însoțesc
de aceea se zice ca are omul
sufletul greu?
toate odată
în acelaşi timp
vântul bate cu putere
copacii nu simt nevoia să fie îmbrățișați
sau da

III
Trenul oprește în câmp
mulți maci
unul mai aparte
roșu aprins
sentiment ciudat
să te uiţi la un mac
și în minte să se transforme într-o gură
frumoasă
senzuală
îți acoperă gura
ochii
fața
o secundă gândurile
semnalul de plecare
trimite macul la locul lui
pe bancheta de alături
două prietene
ai vazut macul?
avea culoarea rujului tău.
da?
zice ea și se uită la mine

IV
Călătoria cu trenul se face în două moduri
unul interregio cu citire laconică a poeziei
titlul, stația de plecare
pauza după prima strofă, Mizil
pauza după a doua strofă Ploiești
capăt de linie
București.
Al doilea ca un regio
citești vers cu vers
nu te mai interesează pauzele dintre strofe
abia ai timp să meditezi din stație în stație
de ce ești în tren
de ce urmează să sărbătorești ziua poeziei
cu patru litri de fortrans
ca în cântecul acela
„Oficial îmi merge bine...”

Adrian IONA

* * *

Acum citesc
(e un fel de-a spune)
...de fapt mă interesează
mai mult spațiile dintre cuvinte

și punctele – da!
punctele ce-mi pun piedică
...adică mă împiedică
să mă gîndesc
numai la ce ascund cuvintele

poate avea dreptate Pessoa
cînd spunea că „orice punct
e chiar centrul infinitului”

asta însemnînd că și eul
ca punct imaginar
ar putea fi centrul acelor confuzii
ce-mi contrapunctează viața –
de care devin vag conștient atunci
cînd ne-trăind doar citesc

sau – mă rog!
atunci cînd erect și eretic
în numele unei rațiuni
fără vreo necesitate
(sau a unei necesități
fără vreo rațiune)
trec printre cuvinte

de fapt e
„un fel de rătăcire tristă”
...în timp ce eu citesc
ca și cum aș trăi o altă viață
în contratimp –
sau poate nu

* * *

Cu fiecare nouă întrebare
încerc să cunosc
(prin cuprindere)
ce m-ar putea face
mie însumi cunoscut

dacă undeva în mine
mai subzistă
acel ceva care uneori
îmi dă senzația
că exist în contratimp
cu trăirile
și implicit muririle mele

dacă nu cumva
între mine și altul din mine
s-au stins
toate ne-liniștile acestei vieți
...în care de atîta falsă lumină
uneori „mi-e întuneric”

în care întorcînd cuvintele
prin ele însele
am tot sperat să cunosc
ce m-ar putea face
mie însumi cunoscut

și asta – desigur
înaintea clipei
după care nu voi mai ști
dacă în mine
sau în afara mea
mi-a mai rămas
ceva de trăit
ceva de murit

* * *

În mintea mea
nu pare să fie cine știe ce
...doar amintiri
mai mult sau mai puțin
inventate
despre relația mea
cu lucrurile –
și cu mine ca lucru

cu toate astea – uneori
„plin de fermitate rectală”
încerc să împrumut
cîte ceva din realitatea
descrisă în cărți

realitate
despre care se spune că ar fi
nu doar o „pierdere desfătătoare”
...sau o contra-viață
care în virtutea celor etern virtuale
nu are decît prezent

totuși – ideal ar fi
să accept evidența
și totodată să lupt împotriva ei
...deși „falic vorbind”
(cum bine zice pohetul)
totul a fost prescris

chiar și contra-viața
(cu ana-poeticele ei întru-chipări)
mi-ar putea da – în timp
(sau în pofida lui)
o altă formă pe dinăuntru

* * *

În timp
sau în pofida lui
am înțeles
(nu de tot și pînă la capăt)
că nu pot vorbi despre
confuzie întîmplătoare

atunci cînd am senzația
că sînt un altul –
iar altul nu este
decît iluzia mea
despre mine

de fapt
aș putea spune că asta
de întîmplă
(poate nu întîmplător)
pentru că ceea ce numesc eu
realitate
este – mai curînd
consecința
unei „imuabile diferențe”

care – nu știu de ce
mă duce cu gîndul la
„indiferența devenirii”
...și la faptul că ea
doar contrazice
nu neagă imuabilul

iar asta – desigur
dă naștere
chiar „acelei confuzii
care se numește viață”

* * *

În vis – numai în vis
memoria și imaginația
par totuna

în realitate – sau în iluzia ei
ele sînt mai curînd
una prelungirea celeilalte

de aceea
odată ieșit din vis
mi-e greu să accept
că sînt – sau devin
eu însumi doar în măsura
în care îmi amintesc –
nu în virtutea
celor ne-imaginate încă

mi-e greu să cred
că amintindu-mi
aș putea să anticipez
...și precum în vis
să surprind
de unde anume
vine/devine
ne-liniștea ca o vină

ne-liniștea
care mă cuprinde atunci
cînd privindu-mi privirea
simt dintr-odată nevoia
să fiu un altul –
dar și în altă parte

* * *

Privesc în gol
(peretele alb și gol)
în timp ce plictiseala
capătă consistența
deșertului la amiază

într-adevăr
aș putea spune
că plictiseala
e mai curînd un gol
pentru o tot mai confuză
conștiență

aș putea spune
că nu are nimic
dintr-o reverie
sau
din acea senzație
de „scufundare în sus”
...la care mă aștept
atunci – mai ales atunci
cînd ne-gîndindu-mă la nimic
privesc în gol –
peretele alb și gol

* * *

Sînt clipe – stranii clipe
cînd pentru mine a simți
înseamnă mai curînd a-mi aminti
ce-am simțit –
sau am crezut că simt

și asta
pentru că mai mereu
între cauza invizibilă
(a ceea ce simt)
și efectul ei vizibil
(a ce-mi amintesc)
presimt
„un posibil fără limite”

presimt
o „secretă ambiguitate”
în numele căreia încerc să dau
„formă și nume”
actelor mele
mai mult sau mai puțin
gratuite

fără să bănuiesc
mirabila preschimbare
ce se petrece în mine

fără să bănuiesc
că de fapt sînt consecința
acelor acte

adică
ceea ce devin
la capătul tuturor trăirilor
și implicit muririlor mele

* * *

Și din cînd în cînd
simt nevoia să scriu despre mine
...despre singurătatea
dintre două negații –

ce-ar putea dura toată viața
numai că
privindu-mi privirea
mi-am dat seama
că ar trebui să scriu
despre mine
ca și cum aș scrie
despre altcineva
decît mine

un altcineva
definit – poate
mai bine
(prin apropiere
ori depărtare)
de lucrurile
printre care acum
„singur și inactual”
încerc să trec

totuși – fără să uit
că numai
prin ceea ce scriu
sînt eu/al meu/pentru mine

* * *

Și în timp ce trăiesc ca-și-cum
eul – ca măsură a tuturor lucrurilor
face jocul cuvintelor
parcă prea multe acum
cînd în mine durerea devine
intensă durată

de aceea
cu disperată speranță
încerc să alcătuiesc
din ce n-a fost să fie
„forme-gînduri”
care să cuprindă
toată durerea în ele

și asta
în pofida îndoielii care mă împiedică
(de cîte ori durerea devine
suferință pentru suflet)
să fac din acele „forme-gînduri”
o altfel de viață
pe care să o trăiesc compensator
sau numai consolator
cîtă vreme întîmplarea vieții
rămîne un eșec
ne-asumat la timp

* * *

Trăim doar
din cînd în cînd

trăim doar atunci
cînd nu sîntem conștienți
că trăim

în rest
fiecare – în felul său
există în măsura
în care își re-amintește

cu toate astea
(sau în pofida lor)
eu cred
în coincidența opuselor
...chiar dacă uneori confund
presimțirea cu înțelegerea

eu cred –
pentru că nu vreau să trăiesc
„viața umbrei/în umbra vieții”
...lipsit de acea sincronie
care m-ar putea ajuta
să înțeleg –
nu doar să presimt

m-ar putea ajuta
să sper – nu doar să disper
din prea multă speranță

Luminița ZAHARIA

într-**un circ**

trăim într-un circ și nu știm

rolul meu e fifi-naripatul
sub pământ în zbatere eternă
tu ești libelulul inert din borcan
el udătorul iremediabil de pernă

uite, trapezista frumoasă
a rămas oarbă și se riscă pe sine
uite, dresorul de tigri
crede sincer că felinele au buline

cupola ni se pare cer fără stele
fiindcă stelele sunt, nu-i așa, prea departe
de noi galaxii de victorii depline
doar un click ne desparte

e trist circul ăsta, e trist
clovnul are depresii de fond
de cînd ghicitoarea în palmă i-a spus
că în altă viață era un james bond

circari sau spectatori, totuna
împărțim aceeași arenă rotundă
că și columb, nu-i așa... viitorul
e un cadou-surpriză, și cu fundă

trăim într-un circ și nu știm
ne strîmbăm aplaudăm și murim

ai iubit vreodată

ai iubit vreodată
pînă cînd a răsărit soarele
și ciocîrliile s-au reunit într-un suflet
să cînte appassionata?
ai iubit vreodată
pînă cînd mîinile tale
au sculptat în trupul dorit
poarta sărutului și celelalte stele?
pînă cînd poveștile s-au rescris după gîndul tău
înflorit
pînă cînd toate lucrurile au scăpat gravitației
toate cuvintele semanticii sterpe?
ai sedus-o și tu pe Euterpe
pînă cînd și-a scăpat fluierul în fluviul Strymon
ai fost și tu în Arcadia unde
telefoanele rămîn fără ton?

te-ai declarat fanul Mariei
în detrimentul pălăriei
ai urcat, în numele Numelui,
scara pisicii, subțire?
ai sucombat și tu
din iubire?

spune, ai iubit
pînă cînd moartea nu te-a despărțit?

poetul

tratați poetul holistic
el nu e suma părților sale
și nicidecum ușor de disecat

părțile lui moi sunt mai moi
decît ale voastre
să luăm de pildă ligamentele încrucișate
ele formează o tapiserie nemărginită
nu vă amestecați

nu-i numărați firele de păr albe
n-ați învățat numerele decît pînă la plus infinit
nu-i măsurați pulsul
nu-i explorați în adîncime irișii
încetați odată cu dezmembrarea lui
în numele științei
veți eșua, vă jur, veți eșua

v-am avertizat, așadar
tratați vă rog poetul holistic
(un pont: meseria lui de bază
e aceea de salvamar)

instabil

ați întîlnit poetul
care seamănă leit cu poezia lui?
mai ales că ea, poezia
e definiția metamorfozei absolute
în spațiu necontrolat

nici poetul nu e prea stabil de la natură
azi se îndrăgostește de o dulcinee
mîine de o teoremă
niciodată de sine
ar fi prea banal
poetul așteaptă val după val
să găsească poezia
în prag de înec
s-o resusciteze, erou
viața ei toată
să-i treacă prin fața ochilor îngîndurați
așa cum toate minunile
trec

singurătăți

dacă unești doi oameni singuri, ce rezultă?
un ditamai omul și mai singur
singurătatea în formă absolută
care e și proastă, și slută

există o singurătate bună
și, mai mult ca sigur,
o singurătate rea
tu cum ești, singurătate a mea
ruptă parcă din cartea
superlativelor absolute?

ești o anomalie spațiu-timp?
un manual cu foile pierdute
un cerc de-a dura dat, la infinit
de un zeu încrezut din olimp?
un oftat greu, un dor de salt în gol
de pe un zgîrie-nori
ești în alb-negru, ești în mii de culori
ești guralivă, ești mută
ești atoate pierdută?

ea se îndură: sunt, uite, încă vie
chiar crezi că pot fi prinsă-n poezie?!

Lorena PURNICHI

Note de subsol despre inutila claritate
Unele conștiințe dezvoltă
o febră a interpretării,
ca o inflamație discretă
a organului de sens.
Viața, în forma ei neglorioasă,
nu are nevoie de editori.
Respiră și fără corecturi,
se deplasează fără explicații,
își acceptă propria incoerență
ca pe o lege fizică.

Numai spiritele anxioase
nu pot suporta acest lucru.
Au nevoie de o ierarhie,
de o schemă,
de o poziție ușor mai înaltă
de pe care să privească în jos
cu aerul unei descoperiri etice.

Acolo, pe acea mică platformă imaginară,
se produce iluzia superiorității:
un sentiment cald,
ca o lampă aprinsă
deasupra unei mese goale.

Între timp,
lumea își continuă cursul murdar,
opac,
fără să ceară avize,
fără să aștepte aprobări morale,
fără să-și justifice traiectoria,
iar singura formă suportabilă de luciditate
ar fi poate să treci prin viața altuia
ca printr-o cameră întunecată,
fără să aprinzi lumina,
fără să muți nimic,
fără să lași urme.

Retragerea plantelor din lumină
nu se întâmplă brusc.
Plantele încep să refuze lumina
cu gesturi mici, invizibile
întâi o frunză nu mai urmează soarele,
apoi o nervură uită să ducă seva până la capăt.

În același fel, am încetat să te mai aștept.
Nu cu zgomot,
ci cu o recalibrare a timpului:
minutele au învățat să se consume fără martori,
precum ceaiul rece
uitat lângă o carte abandonată.

Am dat jos toate oglinzile
pentru că nu mai era nimeni
care să-mi recunoască reflexia.
Nu mai schimb florile din vază,
nu mai aprind lampa de birou,
și n-am mai reglat ceasul de pe perete
de când ai spus că te întorci
„imediat ce se liniștesc lucrurile”.

Și iată-mă:
o plantă domestică
ce și-a retras rădăcinile
din pământul tău.
Nu ca să moară.
ci ca să învețe să trăiască
fără lumină.

Palma dreaptă
(într-o vreme, spuneai că dragostea se ține cu mâna dreaptă)

ca pe o frunză de tutun, ușor înmuiată-n oțel,
că acolo e toată limba, migrată-n cerul gurii,
gata să muște, dar în tăcere.

între linii, nu se citesc vieți, ci retrageri.
nu-ți spune nimeni că linia capului
nu mai vrea să conducă,
ci să uite unde se termină ea însăși.

mâna dreaptă nu e mâna faptelor
e arhiva gesturilor neterminate,
o bibliotecă de strigăte reduse la șoaptă.

unde se scrie, dar nu se trăiește.

și când în sfârșit ai vrut s-o închizi,
ți-a curs un fir de sânge:
nici degetele nu mai știu să ascundă ce gândesc.

Palma stângă
(unde nimic nu cere voie să doară)

ai ținut copilul în palma stângă,
dar n-ai știut niciodată dacă ești tu
sau doar o umbră pe care ai învățat s-o ții drept.

aici, linia vieții merge oblic
ca o șosea de țară, nesfârșită
în care femeile nu îmbătrânesc,
ci se sting în blocaje și plafonări.

palma stângă n-a dat niciodată palme,
dar le-a primit pe toate, în alte forme:
un pulover prea larg,
o rochie care te strânge doar când o poartă altcineva.

aici nu există destin.
doar așteptarea ca cineva să te vadă,
deși ai învățat să spui: „nu e nimic."
deși ai tăcut atât de lung,
încât au crezut că așa ești tu.

Există o specie aparte de singurătate
în care individul își construiește propriul public.
Își multiplică ecourile,
le învață tonalități diferite,
le așază în sală ca pe niște martori imparțiali,
care știu deja când să aplaude.

În această arhitectură a auto-validării,
admirația nu vine din întâlnire, ci din invenție.
Nu mai există dialog, ci doar
o repetiție perpetuă a aceluiași gest reflex:
„Privește-mă cum sunt privit."

Dar un public creat din oglinzi
nu poate genera altceva decât reflexe.
Lumina lor nu încălzește,
doar confirmă geometria unui gol
pe care nimeni nu-l numește, pe scenă.

S-au întâmplat toate fără spectacol
am traversat straturi de liniște
în liniște fără să mă agăț nimic:
nici de semne, nici de profeții,
nici de ceilalți.

am crescut din contradictoriu,
din fibre tensionate,
dintr-o lipsă care n-a cerut niciodată să fie umplută.
și-am tăcut până când tăcerea a început
să-mi semene.

nu mi-am negociat adevărul.
l-am lăsat să existe în mine
ca o apă limpede,
fără să o tulbur
cu întrebări ale căror răspunsuri
le știam deja.

acum,
nu mai simt nevoia să mă explic.
cine vrea să mă înțeleagă
va trebui să învețe
limba discretă a coerentei asumări,
nu limbajul dramelor ieftine.

sunt bine.
nu spectaculos,
nu instagramabil,
nu decorativ.
doar
bine.
într-un fel care nu poate fi înscenat.
și care nu se cere aplaudat.

Coregrafia aparențelor
Trăim într-un timp în care oamenii își regizează existența,
nu o trăiesc.
Identitatea se alcătuiește din cadre selectate,
în care gesturile sunt repetate
până devin credibile pentru privitori.
Interiorul ajunge colateral:
important e să fie „văzut".

Se poartă discursul ca pe un accesoriu rar
ton doct, ironie calculată,
o bibliografie la purtător
și câteva idei mari, ținute pentru ocazii publice.
Cultura se transformă în prilej de impresie,
nu de înțelegere.

Se confundă citirea cu gândirea.
Relațiile devin audience-based:
unii se aleg între ei nu pentru afinitate,
ci pentru cât de bine le completează decorul.

Admirăm personaje, nu oameni,
de teamă că simplitatea ar putea părea insuficientă.

Și totuși, în această aglomerație de măști,
puțini mai știu cu cine vorbesc, cu adevărat.
Dar vine inevitabil un moment fără public:
o seară în care nu mai e nimeni conectat,
niciun ecou, nicio validare instantanee.
Acolo se rescrie ordinea valorilor,
nu prin teorie,
ci prin absența privirii celorlalți.

Iar dacă, în tăcerea aceea,
rămâi străin față de tine,
înseamnă că tot ce ai arătat
n-a fost niciodată al tău.

Sistem de validare externă
unele sisteme nu se mai autoreglează
au nevoie de feedback constant
pentru a simula echilibrul

privirea celuilalt devine punct de control
aprobarea -indiciu de funcționare
like-ul – confirmare ontologică

trăim sub impresia că existăm
doar dacă reacționează cineva
la versiunea noastră afișată

nu mai e nevoie să fim
e suficient să părem
funcționali
relevanți
în trend

conținutul e înlocuit cu coerența percepută
gândirea – cu livrarea controlată
prezența – cu imaginea optimizată

nu mai trăim în spațiu
ci în rețea
nu mai trăim în corp
ci în reacție
nu mai trăim în timp
ci în algoritm

suntem judecați nu pentru ceea ce alegem
ci pentru cât de compatibili suntem
cu ceea ce se așteaptă

și dacă alegi să nu expui,
nu e discreție
e eșec de comunicare

dacă alegi să nu răspunzi,
nu e autonomie
e lipsă de engagement

autenticitatea e suspectă
dacă nu e capitalizabilă
tăcerea e disfuncție
dacă nu produce conversie

dar într-un sistem bazat pe validare externă
tăcerea devine cel mai radical act
și absența devine
rezistență.

Parametri
orice deviere de la consens
este tratată ca o fisură logică
nu se acceptă abateri,
doar reconfigurări estetice

nu e important ce spui
ci dacă spui
într-un mod compatibil
cu liniștea colectivă

ai voie să alegi
dar numai dintre opțiunile aprobate
ai voie să existi
dar în forma care nu cere explicații

tot ce e diferit
trebuie să fie explicat
și tot ce nu poate fi tradus
trebuie etichetat
ca inutil

într-un sistem de parametri străini
chiar și libertatea
devine zgomot de fond

și doar tăcerea calibrată
are voie
să pară
gândire.

în acest tip de realitate
adevărul nu se caută,
se formatează.

Teodor LAUREAN

VERSET PRIMORDIAL
femeie,
întrucât,
eu, adoratul risipirii,
răvășit prin părul tău
cel lungul pe umerii luminoși,
îmi simt ecoul trupului
asurzind umbra care te poartă pe brațe
prin abur de sânge stârnit!

vâlvătăile mi le socotesc
prin încenușarea vânătă a patimii!

Doamne,
întrucât
această femeie
este biciul flagelării
care mă limpezește de platoșa pustiești agului,
oglindă fumegândă
femeia aceasta!

ALINĂ
Se lăbărțează lumea cu absurd,
Cosmosul perfid se îngustează
Până ce rămâne într-o rază
Soarele cu umbletul lui surd!
Eu sunt lărgămintea, eu mai zburd
Pe pustia irimilor trează—
Ea va înverzi pe la amiază,
Adăpată-n sângele meu pur.
Scapără pe felinarul cărnii
Ultima scânteie jucăușă,
Sufletul se rupe din cătușă

Irima renunță la mătănii!
Se pare c-a fugit cu ceriul stelei
Cuvântul răstignit în evanghelii!

VERSET PRIMORDIAL
Despicată irimă
De jur-împrejurul nopții
Unde mânurile beznelor
Ridică faldurile cuvântului

Se poate scrie
Despre viața morților
Și hrana florii
Care însângerează zbocotul
Sângelui

Atunci poți atinge iubirea
Ca pe un dumicat de fulger
Ori aidoma o căpățână retezată
Pe eșafodul chipului

Atunci poți alerga cu tine
Prin catapetesmele interzise
Te poți cuprinde în brațe
Atunci ca pe o naștere
Cu buricul curcubeului aură

Se poate scrie
Despre tainele versetelor primordiale

Se pot scrie
Versetele!

VERSET PRIMORDIAL
chipul cu sângele dimineții
tulbură răsăritul
foametea sălbăticiei
când trupul se despoaie
de carnea somnului

unde buzele
unde fiara gurii tale
unde haita cuvântului
care mă îngrădește de jur-împrejurul
urletului
întrucât

mă despoi mut de sine
ca de ultima lighioană
care te mai adoră

unde
sfârcul stelei
cu antidotul iubirii

PRICEASNĂ CU ÎNJERUNCHI
SPOVEDIRE
(pentru tine, tu, Aceea)
Înjere cu aripe albastre,
Vino, tu, în văzduhurile noastre!

Înjere cu aripi cu cârlionți,
Vrei să treci cu mine
O mie și una de nopți?

Înjere fără de aripi,
Zână muritoare,
Vrei să ne trăim amândoi
Iubirea care ne doare?

Tu, muiere, cruce de jertfire,
Mărturie pururea
De răstignire,
Vrei să facem schimb
De înjerire?

Aripile toate zboară
Prin iubire!

SUSPIN DE ÎNJER
1. Doamne,
2. Întrucât toate au săvârșirea
3. Înafara săvârșirii, când cel care se naște acum
4. Pune degetul pe unghiul izvorului
5. Și taie în două
6. Catapeteasma!
7. Am ieșit și eu pe uliță,
8. Am descuiat ombilicul ogrăzii,
9. Dar nimeni nu a fugit la șosea,
10. Nu a intrat nimeni în ograda mea!
11. Cu frâie și cu belciuge mă zbenguie irima
12. Înaintea Miresei Mele!
13. Cu zurgălăii florilor
14. Săvârșirii!
15. Bolovanii credinței simt!
16. IO, cel, care!

VERSET PRIMORDIAL
Nici bărbat fericit, nici femeie liberă!
Un cuțit le ține lipite irimile,
Colivia cu gratii invizibile!
Fericiții sunt cei din văgăunile sinelui,
Liberi cei încătușați în irimile celorlalți!
Nici femeie fericită, nici bărbat liber!

Stau în tornadă ceriurile pe irima Ceriului,
Ca un buric rotind spirala respirării!
Nu în miezul tornadei e fericirea,
Libertatea nu e în spirală!
Fericit e ceriul cu irima sa proprie,
Liberă este irima în fiecare cer ce-o încătușează!
Nici ceriuri libere, nici irimă fericită!

Nici Dumnezeu fericit, nici Iisus liber!
Funia răsufletului biciuiește umbra cuvântului
Dintre ei până întruparea îi încătușează în vecie!
Cine ascultă pe celălalt e liber,
Fericit e acela căruia i se adresează cuvântul!
Nici Iisus fericit, liber niciodată Dumnezeu!

Nici bărbat fericit, nici liberă femeia!
Nici irimă liberă, nici fericite ceriuri!
Dănțuiește diavolul prin sânge –
El este cel mai fericit și liber!
El este singurul care nu poate plânge!

Îmi zice Bătrânul cu cea mai albă barbă,
(Cristian Săileanu), poete scrie un poem cu:
- o cană ciobită,
- bătăturile din palme,
- o pereche de țâțe căzute.

Poate voia să scriu despre fiecare un poem!
Eu am înțeles un poem cu toate acestea!
No, numa!
Să vedem câte joarde pe spinarea me!!!
Lectură plăcută fără prejudecăți!

ȚÂȚE CĂZUTE ÎNTR-O CANĂ CIOBITĂ DE BĂTĂTURI DE PALME
Cum nu mai am nicio iubită,
De când mi s-o-mbătat păharul,
Pământ și ceri măsor cu parul
Să dau de propria ursită.

Precum Rimbaud cu beată luntre
Mă rătăcesc trăgând la rame—
Din bătăturile din palme,
Să mă întorc, cioplesc o punte

Să trec, precum îmi e scriptura,
Din naștere pe tronul vieții!
Acolo ard, râzând, profeții
Cu pungile de-arginți, măsura!

Căci n-au aflat, toate-s văzute—
Chiar și aceea dispărută—
Prin irimă a fost văzută
Cerșind cu țâțele căzute!

Și hohotesc, nu am ispită—
E-un lut cioplit dintr-o mireasă,
Beția ultimă rămasă
În cana dragostei ciobită!

11 febr. 2024 Meșcreac

DESPĂRȚIREA DE STELU

Dacă vezi într-o ogradă,
Hăt, departe,-n fundul curții,
Mai în dos, să nu se vadă,
Rămășițele căruții,

Să te-oprești, să strigi la poartă,
Numai să n-atingi pociumpul
Care ține ușa spartă
Să nu îți strivească trupul!

Va veni, încet, găzdoiul,
Așa-i mersul, așa-i felul,
Ridicat de pe gunoiul
Calului pe nume Stelu!

Pe ceglăul de căruță
Te îndeamnă să ședeți
Și te-ntreabă--„Mătăluță
Cum de-ai vint și ce dorești?”

Tu, sfios, uscat ți-i glasul,
Graiul tău a amuțit!
— „Moșule, care-a fost pasul,
De Stelu te-a despărțit?”

Parcă ai tăiat în două
Ceriul de deasupra frunții,
Ochii fulgeră și plouă
Pe catapeteasma curții!

— „Mă, cochile,-a fost odată
Un cal și-o căruță-n curte —
A făcut-o lăudată
Stelu meu cu stea în frunte!

Lumea însă-și țese torsul
Și mereu pe dos se-ntoarce!
Calul nu-și avea folosul,
N-am avut cu el ce face!

Am chemat plângând geambașii,
L-au luat legat de lese!
De atunci zdreliți mi-s pașii
Și-n genunchi pe lângă iesle!

Despre cum m-am despărțire
Numai irima mea știe —
E-un piron de răstignire,
N-o să ți-l împlânt și ție.

Dimineață, până-n seară,
Noapte scursă-n zorii zilei,
Carnea, ochii-mi lăcrămează,
Chiar și umbra mea, copchile!

De rămâi aici sub lună
Și privești la Carul Mare,
Vezi cum Stelu meu adună
Toate iepele stelare

Și le-aleargă prin ogradă,
Ehehei, bolundă viață,
Doar o dată să-și mai vadă
Ieslea lui fără verdeață!”

Astfel, stai fecior cuminte,
Cu bătrânul pe ceglău,
Stelu îți aduce-aminte
De cer și de Dumnezău!

GLOSSAR
-- pociump = țăruș
-- ceglău = rudă de lemn care leagă lateralele carului

Andreea MAFTEI

Impertinența muțeniei

„Cum îndrăznești?”
mi-au aclamat,
m-au ars - oh!
lumină cât să tac. Tăcerea Biciuitoare,
cruntă. Nu le era de ajuns.
Pluteam.

Pluteam între două punți,
niciuna mai aproape,
niciuna mai goală
în mine. Haosul cântărea greu -
strigătul morții mele,
de nume.

Doamne,
Hai să vorbim. Mă cunoști cum nici eu nu mă știu. Ți-aș spune că totul e bine, curat, intangibil.
Aș căuta să mă scuz, să mă laud, să sper.
Aș invoca vulturi și păsări miestre și aș crede că sunt printre ele un ghem de nevoi. Nu m-ai crede. Eu cred.
Cred,
cred,
cred.
Pune-mă sub lumina gândului surd, nu m-aș clinti.
Fă să-mi pară că atunci când mă rog sunt lacrgima mamei și a mamei sale. A tatălui și a tatălui său. Că pot spăla păcatul lor și...
Doamne, nu mă pierde în frică, în deznădejde și urât. caută-mă! Eu te caut de mult.

Cerc vicios

Nu am ştiut niciodată cum e să ierți - să ierți, nu să fii împăcat.
Cum nu ți se cuvine nicio dezamăgire, calci pe urmele şarpelui,
cauţi înțelegere, provoci destinul, împingând pietre ce îngustează timpul,
păienjenii vin doar unde găsesc umed şi praf.
Şi uite aşa rostogol. De n-ar mai fi amintirea să sape din pustiu în pustiu.
Să vegheze somnul celui iertat.
În fapt,
nu am ştiut niciodată cum e să ierți,
spinii păcatului sunt ereditari.
Muşc zilnic cuvântul şi nu mai simt durerea din ambele mâini
atârnând; sângele-şi urmează calea. Cuvântul tată e aspru, ori prea moale să mai poată fi muşcat.

Îngerilor mei

Cândva stingeam fulgere,
peste neputința mea.
Acum, doar de mi-aş întoarce
capul, o vreme,
Dumnezeu mi-ar proba însutit puterile.
Cum n-aş putea...?
Aş lăuda îngerii şi ei mi-ar ridica corăbii;
aş învârti cerul
în palma lor, ei vor zbura drept;
le-aş aşterne covoare şi perne,
cu visele mele,

le-aş săruta aripile și doar aşa aş zbura și eu
ştiindu-i departe, cu bine.
Departe.
În inima mea, dorul apei și cer cald.

Cu fiecare potrivire

Cândva, purtam în fiecare privire un tremur ciudat
Nu mi-era indiferent şi mă strecuram ca ața prin urechile acului.

Greu, e drept, până să pot vedea clar
prospețimea naşterii mele.
Şi-am păşit totdeauna egal
cu fiecare clătinare din umeri.
De-aş rotunji în acele priviri lumina priceperii,
nu aş mai ezita să spun că
până şi cele mai adânci rădăcini
au o legătură neseparată de ceruri.
Şi m-am înălțat şi eu,
măcar şi dintr-o singură ruşinată privire.

Balansul iluziilor

Când simt că-mi pierd echilibrul,
inspir soarele - cum vântul mi-ar lua tot dintr-o clipă,
fără a arăta vreun regret. Balansul iluziilor
fac punte spre pieptul meu dezgolit,
de furia lui. Ce nesaț ar ucide orice
iubire ca un potop?

Ard aripi fără să prindă nimeni de veste.
Ard îngeri înecați întâi sub ochiul zelos.
Ard primele fire de iarbă, cât o clipire de gene...
Căzut la pământ
doar plânsul înnoadă a ploaie şi-a tunet,
dintr-un oftat devenit mult prea greu.

Să suporți fiecare picătură e zgură,
din fiecare nor maculat de zbor. Din fiecare aripă,
câte un soare. Zbor răsturnat într-un noi.

Ultimul strigăt

Las ultimul strigăt stihiei -
noaptea, devenit scut,
îşi face rondul.

De n-am fi din același aluat,
crescut
odată cu puterile mamei, aş crede că
nicio magie nu-şi are rostul,
nicio poveste din
copilărie.

La urmă se va ridica vălul,
dar ca o cometă,
visul va lua forma pulberii
şi ni-l va lua vântul, adâncind în noi, din nou,
primul strigăt.

Ecou de aripi

Sub cerul spart
într-o mie de forme,
singur, cocorul îşi înalță glasul
şi aripile,
spre cel mai îndepărtat oftat.

Doar grija lunatică alungește amurgul.
Îşi mistuie spasmele primei lumini,
apoi
cea de-a doua...la sân,
țipăt de ulii flămânzi. Adâncesc zarea.
Iar pentru fiecare alipire de gene,
mâinile apropiate de piept
nu-şi strâng decât chemarea
ultimului legănat.
Ecou de aripi îmi strigă numele.

Darie LĂZĂRESCU

Septembria

Nici nu-ndraznesc
să-ți spun pe nume -
ești o septembrie
înflăcărată.
Nu-ți pică frunza,
nu-ți crește noaptea -
ești o septembrie
înflăcărată.
Eu vin tiptil
pe marginea ferestrei tale
să privesc înlăuntrul
unei septembrii
înflăcărate.
Îți declar
fără mare convingere -
La umbra mea
ai putea îmbătrâni
puțin, fără riduri -
doar cu o ploaie mică,
fierbinte ca lacrima
lui august
cel priceput în toate,
mai puțin în dragoste.
Ducă -se pe pustia
unei ianuarii înfrigurate
care tot vorbește singură
în versuri indecente
despre tine, despre noi.

Ploua, dar a stat

Cândva, soarta mi-a produs
o surpriză printre celelalte
perfect normale:
moartea rudelor apropiate,
acum total îndepărtate;
nașterea unor copii
ca niste tăcute explozii solare;
nașterea mea întâmplătoare
- cine-o fi programat-o -
Intrasem într-o librărie săracă
dintr-o prea cutreierată
stațiune de munte. Ploua
și eu călcam turmentat
prin acea librărie
cu un librar petrecut bine
spre bătrânețe.
M-a salutat cam trist,
avea lacrimi amare în barbă.
Vorbea cam în off, era gata
să-și piardă vocea cartonată
printre coperți:
- Sunt fericit
că te - am întâlnit
în viață! Mi te amintesc bine
cum îți petreceai ziua
sub sârmele de telegraf,
cu urechea lipită fierbinte
de stâlpul uscat
de pe marginea drumului.

Parcă așteptai să te recompui
din toate vocile reci ale lumii.
Acum ești bine.
Văd că respiri
în mai multe limbi străine.
Ai cam crescut
precum sumarul unei cărți
de proză din librăria mea.
Sunt sigur că îți va crește
prețul.
Acum zâmbește.
Și să știi că ploaia
asta de toamnă târzie
a stat. Cred că a stat.

Adânc

Se făcea
că azi căzusem
în cuvânt.
Îl confundasem
cu un ochi de apă
tremurândă.
Clipea și mă chema:
Hai, vino, prietene, în veșnicia mea răcoroasă
- jur
că te voi veșnici
pe veci.
Iar eu m-am aruncat cu capul, cu toată viața
înainte.
(L-am crezut pe cuvânt).
Era o înserare lungă,
prelungă
cu stele reci,
mincinoase. O
întunecare
ca a sufletului
tău cel de pe
urmă.
Și eu cădeam
și iar cădeam
înotând printre
silabe sonore,
printre cezuri
omnivore,
printre tot felul
de alge orbitoare -
copil nebun
în asfințituri.
Eram și parcă
nu eram
de pe acea
lume.

Ziua de mâine

Casa mea
e tot mai departe
un fum- atât
ca o rază străpunsă
de aripa unei
păsări celeste/
atât - nimic mai mult.
Eu zugrăvesc
peisaje/păduri
în toamnă/
râuri lângă care
cineva s-a născu t/ atât.
Ajută-mă
cu albastrul de
cobalt
al ochilor tăi/
cu roșul de cadmiu
al buzelor tale/
cu negrul de ivoriu
al zilei de mâine.

Ajută-mă -
conturează-mi
două ferestre/
câteva trepte
de fildeș/ un somn adanc între pagini
de carte
străveche.
Ajută - mă -
eu zugrăvesc
doar peisaje/
casa mea
e tot mai departe.

Aerul meu

e acum pământul tău
de pe pleoape.
Marea mea
e o lacrimă ultimă
a ta- de pe vremea când
abia mă mai vedeai
înotând în largul largurilor.
Necuprinsul meu -
bietul de el-
e azi un ungher mic
ticsit cu intunericuri blânde,
cu nimicuri dulci,
doar cu o fereastră cam bătrână
probabil cea care te-a sorbit
fără milă pe tine,
cu tot cu aerul meu.

.....

1 ....
Îți spun-
nu privi înapoi -
mergi doar înainte,
doar înainte,
prin cețuri și ploi.
Ce dacă lumea- o citești
la coada ochiului
cu un neașteptat rid,
tu pune o talpă în față
spre zilele ce se închid.
Încă o brazdă adâncă
pe la colțul gurilor noastre -
și ce dacă, melancolic îți spui-
e doar un cântec
de inimi albastre
nu la-ndemana oricui.
Tu coboară spre vale,
în vale,
cu pași de străină baladă -
Crede-mă, stelele noastre niciunde,
nicicând
în zadar n-or să cadă.

.....
22
Începând de azi,
hainele mele
miros a plecare.
Halatul de plajă,
bietul halat cu un vultur
uriaș pe piept.
Bietul meu vultur
vâslind zi și noapte
pe deasupra femeilor
carnivore.
Pe deasupra zilelor
rozalbe, pe deasupra
nopților
fără întoarcere.
.....

Adela CONCIU

HIPNOZĂ
privesc adânc în ochii lunii
până orbesc,
până uit înecul în marea cremoasă
a regăsirii.
mă mut cu mine de mână,
în eul meu, în ceața uitării de mine,
ca într-o chilie rupestră.
sparg cu gădul stelele
să nu mai existe cuie
în răstignirea nopții,
doar în negura umbrelor
mă pot împiedica în straiele
lui Dumnezeu,
doar așa îi pot simți răsuflarea
în neant,
fără să simt neantul din mine.

ÎNVIERE
simți cum te obosește
supraviețuirea
și cauți cu lumânarea
secunda de iubire
pentru încă o tresărire
a cărnii
în nudul existenței tale.
dragostea este vecină cu moartea!
nu se trăiește, doar se suferă!
o așezi să-ți doarmă pe sâni,
sub coaste, în pântec,
până simți cum mușcă din tine,
ca o dulce sinucidere,
până crezi că ești singurul înger
de pe Pământ
care s-a întors în placenta mamei
și a învins așfințitul!

CU OCHII LARG DESCHIȘI
gândurile putrezesc în mine,
melancoliile merg să se culce,
Dumnezeu se descompune în vene,
semn că iubirea
s-a așezat pe marginea prăpastiei
pentru a mușca dintr-o sinucidere.
amurgul mă adoarme
cu ochii larg deschiși,
visând palmele tale
ce-mi lipesc plasturi
pe sâni, inimă și suflet.

CERȘETORI DE VISE
m-am hotărât să mă spăl de iubire, iubite,
adânc până la os,
până aproape de miezul apei,
cu o ultimă sforțare
să arunc carnea asta flămândă
de atingeri, hingherilor.
am murit și înviat de prea multe ori
până am fost aruncată în colțul
celor pedepsiți să îngenuncheze
pe coji de nucă.

cămașa de forță am aruncat-o
demult,
brațele mele nu mai cerșesc
îmbrățișări,
doar tâmplele vor continua să palpite
în scormonirea universului,
până în ziua în care voi păși senină
pe poarta unui cimitir al cerșetorilor de vise.

GOALĂ DE UMBRĂ

iată, Doamne!
am renunțat la toate măștile,
le-am făcut cadou
actorilor ambulanți,
le-am aruncat în căruța lor
cu coviltir
în care viața își face siesta,
într-un somn al după-amiezilor
ratate.

Iată, Doamne!
stau goală de umbră,
cu rănile necicatrizate,
așteptând una nouă
din care vor răsări
duminici cu iz de sânge
și cuie în locul firelor de iarbă.
iată Doamne!

SUB MAI MULTE CERURI
când trăiești sub mai multe ceruri,
îți învingi fiecare călău
ce te spală de dragoste
în propriile-ți lacrimi.
începi să te îmbolnăvești iar și iar
de primăvară,
fără să spânzuri vreun nor
în floarea de cireș.
deasupra fiecărei îmbrățișări
clipește un cer,
nu trebuie decât să-l strângi la piept
cum ai strânge perle într-un șirag,
până când tălpile tale ajung să pipăie
muchia unei inimi rătăcită în amintiri,
niciodată răpusă pe un eșafod!

TAROT
după ce zile la rând
te-ai îmbrăcat în senin,
apare teama, teama de orice,
de țiganca ce-ți ghicește viitorul,
de întoarcerile din drum,
de telefonul uitat pe vibrații
sau de privit direct în ochii iubirii,
cu dezrădăcinarea din ea,
din tine,
din ceea ce știai că ești.
întunericul îți răstoarnă gândurile,
le spală uneori în luciul din lacrimi

doar pentru că talerul balanței
pe care îți odihnești conștiința
nu poate sta mereu în echilibru.
auzi uneori
cum moartea cântă
pe un patefon vechi
un cântec lung și gâjâit
ce-ți urcă alene
din vârful picioarelor
și până în tâmple.

amintirile te trag în jos,
până în trecutul acela
mâncat de carii
și te trezești la marginea prăpastiei,
ca un sinucigaș
ce vrea să înțeleagă
ce gust are sângele,
apoi brusc
simți cum crești ca un vârf de munte
în zăpezi eterne,
simți cum pielea ta
trage de tine, undeva în sus,
un frig îți ciupește ochii
până îi deschizi larg
să primești în zborul lor soarele.
balanța este iar în echilibru,
precum colțurile gurii tale
uitate în rugăciune.

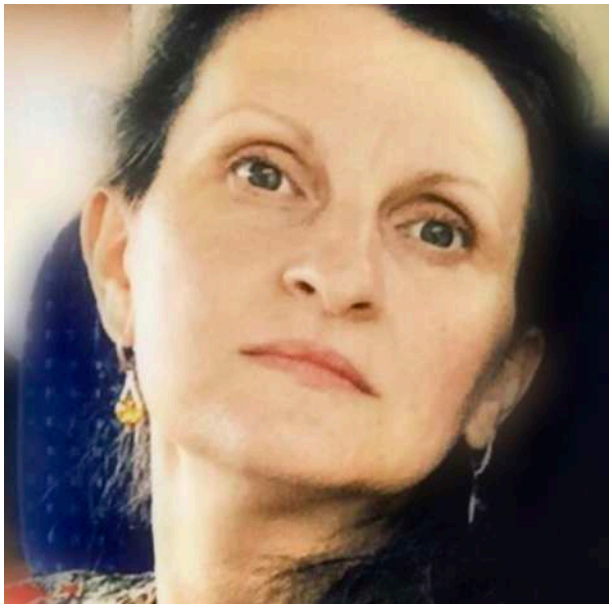

ȘI DRAGOSTEA SAPĂ MORMINTE
uneori mă rănesc florile.
copacii din stern se frâng
în aripile unui roi de fluturi
și mi se prăbușesc în pântec.
lumina mă seacă de zbor
și mă ascund într-o gogoașă
de omidă
de ochii celor iubiți,
să nu-i mai mireuiesc cu lacrimi.

uneori și dragostea sapă morminte!

LA COLȚ DE STRADĂ AȘTEAPTĂ DUMNEZEU!
moartea s-a spălat de frisoane
în secunda în care m-am prăbușit
în ochii tăi,
iar pământul și cerul
au făcut troc cu rosturile lor.
tălpile goale s-au afundat adânc
în lacrima norilor
și cu coada ochilor
îl zăream pe Dumnezeu
ce mă aștepta la colț de stradă,
scuturându-mi din plete
singurătatea.

RUGĂ PENTRU PĂCAT
când ai întins dragostea pe pâine
ai înțeles cum să îngropi timpul
fără un prohod de preoți,
cum păcatul este o înălțare
în tine însuți,
risipirea într-o lume ce-o botezi
fericire,
pentru care arunci rugăciuni
la răspântii de drumuri
fără să ridici catedrale
și te rogi pentru păcat,
înainte să te răpească noaptea
în care vrei să crezi
că Dumnezeu te va ține de mână
de teama celeilalte singurătăți.

Maria STERPAN

Avatar

sau despre salvarea noastră cea de toate zilele

(impresii de lectură, Ilie Dumitru, *Studii şi cercetări: lingvistică, toponimie, hidronimie, oiconimie: istorie literară, istorie locală*)

Filozofia din spatele poveștii fantastice în care oamenii se luptă cu o specie conectată la natura-Mamă și învață din nou limbajul reconectării prin renunțarea de sine propune ideea salvării care nu vine prin dominație și nu aparține nici sclipitoarei AI. Salvarea noastră vine din apartenență, empatie și integrare în totalitatea vieții. Acesta este visul pe care îl avansează James Cameron și care cucerește milioanele de telespectatori obosiți de problemele insolubile ale lumii noastre.

Exact acesta mi se pare și mesajul din cartea profesorului Ilie Dumitru, ***Studii şi cercetări: lingvistică, toponimie, hidronimie, oiconime: istorie literară, istorie locală***, apărută la Slatina, la Editura *Tradiții oltene*, la finalul lui 2025.

Cartea îl recomandă pe strălucitul profesor cercetător ca pe un călător singur în spața lui, cum se spunea despre Camil Petrescu în perioada de glorie literară interbelică. Omul pare că stăpânește cu totul locul acesta oltenesc și nu doar locul, ci și vorba locului, și apele, și limba oamenilor, și limba păsărilor.

Impresia puternică pe care mi-a lăsat-o acest conglomerat cultural a fost că cineva, un *spiritus rector*, o apariție rarissimă, în timpul în care noi ne pierdem în activități cotidiene încercând să vedem care e rostul, a găsit deja răspunsurile la întrebările pe care noi nici nu le formulaserăm încă. Cine suntem? Ce limbă vorbim noi aici în Olt? Ce ne face să fim așa și nu altfel? Care e specificul nostru? Care sunt oamenii mari care au fost stăpânii acestor locuri și care azi ne veghează și ne pasc turmele gândurilor și ale visurilor noastre?

Cartea este rodul unor eforturi de cercetare minuțioasă și se concentrează în jurul ideii de

autenticitate prin șase articole de lingvistică și 17 articole de istorie literară și culturală. E un omagiu adus celor care au contribuit la fundamentarea tradițiilor oltene și, implicit, un tribut adus ideii de cultură locală și națională.

Salutăm demersul impecabil care a dovedit un spirit analitic plin de acribie și abnegație demne de un cercetător neobosit.

Dincolo de aceste considerații de bun-simț, cât am parcurs cele 250 de pagini, pe nerăsuflate, am avut impresia de teleportare, de regresie la matcă, am fraternizat cu prea frumoșii Na-vi de pe Pandora, unde totul era culoare, era viu și interconectat. Acești frumoși erau și cei iubiți care mai sunt, deși nu mai sunt, căci cei iubiți nu mor niciodată. Călătoria cărții a fost o aventură:

1. ... *la început a fost cuvântul*

Am mers pe drumurile Oltului cu Călăuza și m-am simțit ca în Tarkovski. Drumul cărții mergea și mă ducea printr-o lume de cuvinte din copilăria la Văleni, între Nicolae Titulescu (Ungurei, de unde luam *rata*) și Seaca. A fost practic o experiență imersivă în universul copilăriei; felul blând și așezat al profesorului a deschis o ușă crezută ferecată. M-am întors cu madelaina unui lingvist pasionat printre cuvintele bunicilor.

Abia acum am înțeles ce noimă aveau vorbele lor rimate și ritmate. *Niii, niiia,* le spunea mamaie câinilor într-un fel moromețian, adică, dacă vrei, că puteți foarte bine și să nu mă asculți, dar atunci n-are să vă fie bine. Copiii veneau în fața casei cu *bolindeții*, nu cu colindeții, cum citisem eu la școală, mamaie așa le spunea, *bolindeți* și zicea că ea așa știe și așa e. Așa era, știa. Un om blond era *bălan*, alb, dar tema era *bel* și apărea în numele oamenilor despre care mamaie știa povești: a lu Belu, de exemplu. *Nelu Belu* nu era un joc de cuvinte, era o caracterizare. Nici Ioane Balaoane sau Ioane Galaoane. Câte unul era *bașoldiu*, altul *sanchiu*, altul *paliu*, dacă nu erai *tofolog*, erai *vârlav* sau *vârlan*, cum zicea tataie Petre și ne punea să mai sorbim un ou crud.

Cuvintele trăiesc și mor fiind legate de realități sociale schimbătoare (40), ne explică autorul, și iar mi se face dor de *chisăliță,* de mersul *su șopru* sau în *pătul* și văd curat ca într-o oglindă o stăbunică uscată cu fața ascunsă pe jumătate de *un bariș* negru. Era *mamarea* de la câmp, de la Boianu. Tataie voia țuică bună făcută din *boască*, să fie tare, nu o *bolercă.*

Capitolele despre limba oltenilor nu m-au încântat, m-au legănat, mi-au alinat dorul de lumea mea cu mirosuri tari și cu oameni care nu mai sunt, dar ale căror cuvinte trăiesc în mine.

2. Cine sunt cei care nu mai sunt?

Partea a doua a cărții este o colecție de articole despre personalități care au schimbat viața Oltului, care au marcat cultural definitiv spațiul geografic. Familia Racoviceanu, Ene Dumitru, învățătorul Petre Niță, Gheorghe Poboran, Ioan Ionașcu, Dumitru Caracostea, Petre Pandrea, Ion Ionică sunt figuri care stârnesc un sentiment de umilință și profund respect. Patriarhi ai spiritului oltenesc, m-au făcut să mă simt atât de mică, atât de pierdută în ignoranță, încât m-am pomenit copleșită: *Iară noi? Noi, epigonii? Simțiri reci, harfe zdrobite... noi nu credem în nimic.*

A răspunde la întrebarea cine sunt cei care

nu mai sunt este o datorie pe care am învațat-o tot din lecția domnului profesor. Căruia îi mulțumesc încă o dată.

3. *Lecția de evaluare și tema pentru acasă*

Profesorii dau teme, mai ales după ce evaluarea nu a fost ce așteptau ei să fie. Tema pentru o dată viitoare trebuie să vină la pachet cu mulțumirea că ai îndreptat răul sau neajunsul de la evaluare.

Nu am făcut prea bine nici la lecția de lingvistică, nici la cea de istorie, m-am pierdut.

Profesorul mergea înainte și eu mă țineam după vocea literelor lui. Călăuza mergea pe teren mlăștinos și accidentat și mie nu-mi era nici frică, nici lene, mergeam ca purtată pe un drum nemaistrăbătut încă și mă bucuram că îl ascult și că vrea să mă țină după el.

Apoi am ajuns undeva unde drumul nu mai era clar deloc pentru mine. Călăuza nu s-a oprit. Știa parcă totul despre toată lumea. Nu-i cunoșteam pe cei despre care îmi spunea atâtea și mă făcea să mă simt inutilă.

- *Chiar trebuie să mergem pe drumul ăsta?*

- *Da. Altă cale nu există.* (Tarkovski, *Călăuza*)

În *Avatarii faraonului Tla*, Eminescu sugera că ieșirea din clipa suspendată și salvarea de la condiția nimicului se poate face ținând cont de apariția în cosmos a unei alte realități, a unei alte ordini: arheul. În ceasul sfințit, în neantul clipei suspendate sacru, îndulcirea amarului se poate face prin întâlnirea unui om cu altul. Depășirea nemarginilor externe se poate realiza prin coborârea în nemarginile interioare. Poți anula nemărginitul de afară, coborând în nemărginitul din interior care e de origine divină, căci înlăuntrul nostru sălășluiește însuși Dumnezeu. Înăuntru, într-o singură clipă suspendată trăiește o eternitate. Aceasta este lumea arheilor, a avatarilor care se află în fundul sufletului universal și generează călătorii infinite.

Tot astfel, coborând la matcă, vorbind aceeași limbă cu strămoșii, înțelegând abia acum sensul vorbelor pe care ei le rosteau cu o seninătate de maeștri, fără măcar să știe că eu le auzeam doar carcasele, dar înțelesul îmi scăpa, am avut senzația reconectării cu un suflu vital crezut pierdut.

Infuzia de onestitate, demnitate, curaj a celor care au ridicat Oltul mi-a dat iarăși același impuls, ca și când o inimă mare străină și nouă și- a găsit locul în mine. O voce de departe îmi vorbea ceva pe înțelesul meu. *Sunt cărți care au darul de a-l pune pe gânduri pe cititor.* (117), așa spune autorul undeva. Aceasta este una dintre ele.

Un gând persistă de câteva zile de la citirea cărții și mă neliniștește: de ce n-am știut eu toate astea la vreme? De ce nu ne dă Dumnezeu gândul potrivit la vreme potrivită? Și cum putem face să nu ne ucidă clipa suspendată înainte de a coborî în sălașul zeilor?

Și am găsit și un răspuns: Dumnezeu ne dă un om sau o carte și așa vine și gândul potrivit la noi. Și, odată cu el, salvarea noastră cea de toate zilele.

Ilie Dumitru, ***Studii şi cercetări: lingvistică, toponimie, hidronimie, oiconime: istorie literară, istorie locală***, Slatina, la Editura *Tradiții oltene*, 2025.

Dumitru SÂRGHIE-MITIF

Cecilia Dragomir și harul înălțării din „Aripi de stele”

Există cărți de poezie care se citesc și există cărți în care intri ca într-o biserică. „Aripi de stele”, volumul Ceciliei Dragomir apărut la Editura „Bifrost”, București, 2024, aparține fără îndoială celei de-a doua categorii. Aici versul nu se oferă doar lecturii, ci inițierii; nu doar emoției, ci cutremurului interior.

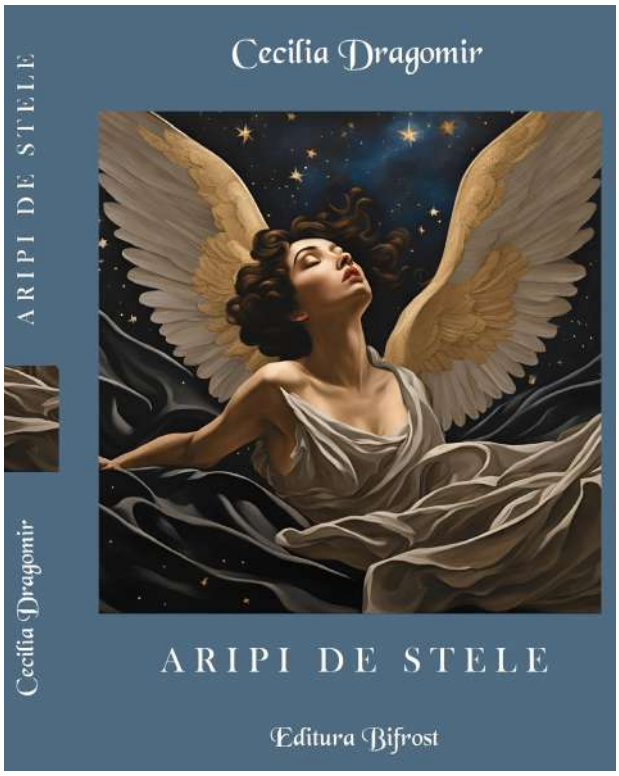
Suntem în fața unei poezii a verticalei, a purificării prin muzică și a unei permanente convorbiri cu absolutul.

M-am așezat, cum ar spune Eugen Simion în „Timpul trăirii, timpul mărturisirii”, în tinda acestui volum și am simțit aproape instantaneu acea vibrație inconfundabilă pe care o transmit numai poeții atinși de aripa metafizicii. Cecilia Dragomir nu o ascunde, ci o mărturisește limpede: „Un dor de Nichita,/ un dor ce vibrează/ pătrunde în noi, în noi incubează”. Nu e un exercițiu de admirație, ci o stare de rudenie spirituală. Nichita este aici aer respirat.

Noaptea devine locul facerii, spațiul în care începuturile se pregătesc cu sfială cosmică: „Noaptea (...)/ Își adulmecă pridvor prielnic/ Să-și reverse timpul feciorelnic”. Din această curățenie a clipei se nasc aripile. Titlul cărții devine destin.

Un Dumnezeu liric fredonează geneza „A cappella”, fiindcă „Fanfarele din imagistic parc/ se-aud scăzut în alt cotidian”. Ce intuiție extraordinară: sacrul rămâne, zgomotul lumii scade. Iar poeta, asemenea unui alchimist al sensibilului, cerne prin inimă până rămâne aurul.

Sufletul volumului este vioara întâi. Coborârea în „cernelurile albe (...)/ ca un abur spiralat pe cortine curgătoare” deschide poarta unui „filocalic univers/ în sufletul floratic nesupus”. Fericirea nu are nevoie de retorică; ea „strigă în surdină fericirea/ cu glasul ei ca stelele târzii”.

Și chiar atunci când anotimpul devine „mahmur de rebel și de nesfinte”, poeta știe ritualul purificării, luând foc „în raza de ploaie”, spălându-și înserarea „cu ceasul cel bun”. Copilăria rămâne patria aripilor: „aripile din copilărie/ învelite în desuet”. Dar lumea nu este inocentă, iar imaginea aceasta rămâne memorabilă: „Orizontul persiflat își ascunde-n soare vina/ de a strânge nedreptăți, de-a revigora grădina”.

Timpul apasă: „Mor zilele sub pașii temerari și apăsați,// Se-aude cursul vieții rugător”. Și totuși, spiritul nu capitulează. „Gânduri iernate” pot pleca în cosmos, „lăsând la ușa Lumii Pământirea”. Iată marea forță a acestei poezii: transfigurarea!

Toamna devine o catedrală de sensuri. Apoi, în „iarna neîmplinită/ ca o fantasmă-a căutării noi”, mugurii ard prin vis, iar poeta caută „frântură de curcubeu(...)/ pe care infinitul scrie doine perechi”. Suntem în plină metafizică a renașterii.

Muzica este prezentă pretutindeni. Vioara trebuie să îngroape „secundele în plâns canonizate” și să atingă „aurul privirii”. De aici înainte, cititorul nu mai este spectator; el vibrează.

Când spune: „Sunt axioma ploii-n șoapte reci,/ redată în dureri de autentic,/ nedivizate în reducții seci,/ nepângărite-n cerc de neconcentric”, poeta își proclamă identitatea cu o forță aproape teoretică. Avangarda expresiei întâlnește smerenia.

Apar și iluminări suprarealiste: „Regimentele de frunze stinse”, toamna care „picură frunzele pătrate”, caleștile ce „salută dimineața elegant”. În „Biserica iubirii”, îngerii „Imnuri grele intonează/ Rugile cu chip sfios,/ Cu isoane de pios”. Iar rugăciunea continuă: „Doamne, scutură edenic,/ peste labirint empiric,/ viața prinsă în oniric”.

Când afirmă că poeții sunt „epigonii dăinurii ancestrale”, Cecilia Dragomir nu deplânge, ci legitimează. Tradiția este sânge viu.

Ce imagine splendidă a timpului: „– Haide, Timpule-Bufon,/ Lasă-ți mersul de Ulise!/ Odiseea fericirii e în statica secundă...”. Aici filosofia devine poezie pură.

Există și rana veacului: „Ce zvârcoliri de secol în suflul răstignit,/ Întortocheate vene pierd visele decenței;/ Din florile închise cresc ghimpii de granit,/ Prin vârful lor țâșnește durerea inocenței”. Dar imediat, trilul vindecă.

„Ochiul de visare” ne învață bucuria: „Ochiul de visare dă binețe/ unei sălcii ce șoptește-n muguri: Cum să nu te scalzi în frumusețe?/ Cu să nu renaști și să te bucuri?”

Rămâne de neuitat „Delict de alb”: „Pe rol, apar acum grave procese,/ se judecă sfioase interese:/ pârât, un sol, un ghiocel firav,/ ar fi făcut în lună delict grav;/ ar fi călcat cu gândul de furare,/ ceruri de alb... sidef sub sidefare”. Ce finețe! Puritatea incriminată!

Vara aduce roșirea iubirii: „Parcă eu și vara am roșit deodată,/ sub timbrarea orei de netimpuriu;/ ne-am deschis iubirii pagina codată,/ confuzată-n suflet, ca un potpuriu...”.

Și apoi verdictul moral, limpede ca apa: „Dintre doruri scrise-n doruri,/ Cu parfum, eternitate,/ Numai unul cade-n zboruri,/ Este cel de simplitate”. Aici bate inima cărții.

Evadarea se face cu discreție: „Hai să evadăm silențios,/ în obrazul nostru de grădină,/ radiind cu dorul de frumos,/ aspră vină-a celui fără vină”.

Urmează jocul: „Hai, să ne jucăm de-a fericirea,/ Iubita mea cu ochii pământii,/ Eu să-ți cânt în stele nemurirea,/ Tu să râzi de pașii mei hazlii”. Și tandrețea nocturnă: „Hai, fură-mă, iubitule, în noapte,/ când luna în pătrare se cocoață,/ Hai, fură-mă, iubitule, la noapte,/ tu n-ai fi hoț... doar luna ar fi hoață”.

Iar autoportretul, ca o semnătură în lumină: „Sunt maree-n flux domol/ de-ncercări și de răbdare.../ ca o gamă-n mic bemol,/ zbat sensibilă cântare.../ Sunt o mare insulară/ prin modest și necuprins.../ Astăzi, râd în stea solară/ din aniversar aprins...!”

Prin structura imaginarului, prin abundența metaforică și prin verticalitatea aspirației, creația Ceciliei Dragomir poate fi integrată într-un neo-romantism de expresie modernă, cu irizații suprarealiste și cu o puternică fundație spirituală. „Aripi de stele” legitimează o voce poetică pentru care versul rămâne instrument de inițiere și cunoaștere.

Cecilia Dragomir este poeta al cărei vers reprezintă scară, rugăciune și respirație spre absolut. Într-o vreme grăbită, poeta ne obligă să privim spre Cer.

Oglindiri ale sensibilității în poezia Emiliei Petrescu

Cochetul volum „În oglindă” care a văzut lumina tiparului la Editura „PIM”, din Iași, în anul 2022, este unul aparte, prin Triada Poezie – Proză – Aforisme, care-l alcătuiește, într-o coabitare fericită, inseparabilă. Psiholog de meserie, autoarea Emilia Petrescu este o poetă a interiorității, care transformă observația socială în literatură vie, topind proza, poezia și aforismul într-o literatură a lucidității sensibile. Cartea domniei sale începe avangardist cu poezie, continuă cu proză scurtă, una care surprinde alert, realist, dar și magic, și se desăvârșește, încoronându-se cu un set de cugetări despre lume și viață, căci, nu-i așa?, „Avem o eternitate să visăm și doar o viață să trăim!”

Versurile din volumul „În oglindă” (Editura PIM, 2022) configurează un univers liric limpede, diafan, construit din emoții directe, imagini accesibile și o rostire care caută armonia dintre om, natură și sentiment. Așezarea acestui volum „în arealul spiritual al lui Nichita Stănescu” nu presupune mimetism, ci mai curând o afinitate de vibrație: credința în forța cuvântului, în capacitatea limbajului de a crea legături între suflete și de a revela o ordine interioară a lumii.

Limba poetică este clară, neîncifrată, cu o muzicalitate firească, apropiată de cântec și incantație. Poeta mizează pe substantive cu încărcătură simbolică general umană – „lumină”, „suflet”, „viață”, „iubire”, „bucurie”, „timp” – și pe verbe ale devenirii și transformării: „topește”, „se așază”, „prinde viață”, „s-a născut”, „se aprinde”, „vibrează”.

În poemul „Vara”, imaginea femininului solar este construită printr-o sinestezie delicată: „Cu raze de soare în priviri,/ Ea topește triste amintiri”, unde privirea devine agent al vindecării, iar memoria este supusă unei topiri afective. Natura participă activ la starea eului liric, „Sub pașii ei în armonii de dans,/ Natura toată prinde glas”, într-o viziune animistă ce trimite, discret, la ideea stănesciană a lumii ca organism viu.

Poeziile anotimpurilor („Vara”, „Iarna de poveste”) recurg la imagini familiare, dar încărcate de candoare: „La fereastră, flori de gheață,/ Încet, încet se așază”, iar „Omul de zăpadă prinde viață,/ De atâta frumusețe, jubilează!”. Personificarea este procedeu constant, semn al unei poezii care refuză ruptura dintre om și univers. Aceeași viziune se regăsește și în poezia cu temă religioasă, unde nașterea sacrului este legată de comunitate și

vindecare: „A lumii bucurie s-a născut,/ Cu el, noi vindecăm tot ce-am pierdut,/ Lumina s-a aprins pe pământ,/ Sufletele vibrează-ntr-un cânt.” Limbajul este aproape imnic, cu rezonanțe de colind, apropiindu-se de tradiția poeziei spirituale românești.

Dragostea, tema centrală a volumului, este tratată în registre multiple: dor, regăsire, intimitate, sublimare. În „Regăsire”, așteptarea este anunțată printr-un simbol arhetipal: „Din depărtare, o pasăre măiastră cântă/ Și-mi vestește,/ Că vei sosi,/ Cu prima corabie, la mal”. Pasărea și corabia sunt semne ale trecerii și ale întoarcerii, ale drumului inițiatic spre celălalt. În „Dragoste sublimă”, apropierea este graduală și respiratorie: „Cu fiecare respirație, mă apropii de tine,/ Viața blândă, tandră mă susține...”, unde iubirea capătă rol ontologic, susținând existența însăși.

Există și un filon reflexiv, moral, vizibil în poeme precum „Războaiele de azi”, unde poeta avertizează asupra violenței mascate a discursului contemporan: „Cuvintele sunt arme, iar cruzimea este acum/ subtilă,/ Ca un fir de praf ascuns în scoică,/ Se face perlă/ Și mulțimea aplaudă, aplaudă!”. Aici, metafora perlei născute din impuritate sugerează o esteticizare periculoasă a agresivității, idee care dialoghează indirect cu reflecțiile lui Nichita Stănescu despre responsabilitatea limbajului.

Poemele omagiale dedicate lui Eminescu și Nichita confirmă conștiința tradiției și respectul față de cuvânt ca factor de unitate spirituală: „Limbii noastre Românești,/ Slavă i-ai dat în fiecare vers,/ Și ne-ai unit pe noi, popor român, în veșnicie” sau „Am plâns cu tine și am râs,/ Cuvintele tale în suflet ne-au pătruns”. Nu este vorba doar de reverență culturală, ci de asumarea poeziei ca act comunitar, ca spațiu de comuniune afectivă.

Din punct de vedere al încadrării literare, poezia Emiliei Petrescu poate fi situată într-un lirism neo-romantic cu accente neosimboliste și cu o deschidere spre poezia confesivă contemporană. Ea nu experimentează radical forma, dar valorifică simplitatea expresiei și transparența imaginii, într-o estetică a sincerității și a emoției nemediate. În „Noua viață”, ruptura de trecut este exprimată printr-o metaforă memorabilă: „Azi, las în urmă trecutul,/ L-am legat cu frânghia sărutului trădării,/ Împachetat în liniștea uitării,/ L-am expediat la marginea lumii.” Aici, limbajul capătă densitate și tensiune, demonstrând capacitatea poetei de a depăși registrul idilic atunci când tema o cere.

În ansamblu, capitolul liric al acestui volum este unul al clarității afective și al încrederii în cuvânt. Poezia Emiliei Petrescu nu caută șocul sau opacitatea, ci oglindirea sufletului într-o lume care încă mai poate fi vindecată prin iubire, memorie și limbaj. În această fidelitate față de emoția esențială și față de puterea rostirii se află, poate, cea mai autentică legătură cu spiritul lui Nichita Stănescu: credința că poezia nu este doar joc verbal, ci mod de a fi și de a rămâne uman.

O oglindă etică a lumii contemporane

Capitolul de proză din volumul „În oglindă” de Emilia Petrescu se configurează ca o frescă morală a cotidianului, alcătuită din narațiuni scurte, concentrate, în care conflictul nu este spectaculos, ci profund uman. Autoarea explorează zone fragile ale existenței – iubirea, compromisul, singurătatea, demnitatea, credința – folosind dialogul direct, situația-limită și revelația interioară.

Proza „Adio” funcționează ca o scenă a adevărului, construită pe un dialog alert și realist, în care un bărbat prins între nevastă și amantă își dezvăluie treptat lașitatea afectivă. Lipsa de asumare este mascată prin statut și influență socială, în timp ce femeia refuzată rămâne lucidă și demnă. Ea nu cere avantaje sau privilegii, ci elemente simple ale umanității: atenție, acceptare, liniște. Prezența martorului transformă scena într-o parabolă socială, iar finalul ironic convertește „puterea” masculină într-o condamnare tacită. „Adio” nu este un gest sentimental, ci unul etic: despărțirea de minciună și de falsa autoritate.

În narațiunea „Pe Tărâmul Florilor Fermecate”, simbolistica florilor devine un limbaj al iubirii compensate. Trandafirii albi, roșii, galbeni și roz adaugă un plus de afectivitate maternă pentru Ana, fetița de cinci ani, o ființă cu îngeri în sânge, al cărei dor de iubire este mai puternic decât absența mamei, prinsă în „daraverile de zi cu zi”. Replica emoționantă – „Florile au avut dreptate, mamă! Mi-au îndeplinit dorința! Mi-au spus că mă

vei iubi, dacă le aduc la tine!” – concentrează întregul mesaj al prozei: iubirea nu poate fi delegată, nici amânată.

În „Iluzia”, Marius, părăsit de iubită, ajunge la psiholog cu o revelație amară: „Observ că am trăit mulți ani într-o iluzie; am crezut că banii înseamnă tot și am pierdut-o pe ea!” Confesiunea sa capătă valoare de avertisment existențial, concluzionată limpede: „Semn că iubirea adevărată este pe contrasens cu avantajele materiale și dialectice…” Autoarea demască astfel falsul succes și idolatria confortului.

Proza „Răsplata” este una dintre cele mai incisive din volum. Ina, expertă în statistică și studii de piață, respectă ad litteram fișa postului, dar este umilită de directorul de Marketing, Victor, care conducea o firmă germană, un personaj grotesc prin modul de a-și santaja sexual subordonatele. Refuzul ei este limpede și demn: „Cum să-i zâmbesc, dacă

nu-mi place? Și ce-are asta cu fișa postului?” Planul ei de demascare duce la o justiție morală exemplară, iar ironia finală este concentrată în lamentația lui Victor: „Ce atâta muncă, când ești frumoasă? Of, femeile, o făceam regină și ea vrea să muncească și mă răsplătește și cu o mutare în Moldova! Of, femeile!” Nu te pui cu moralitatea germană. Cea care, aflând de comportamentul său, l-a detașat în Moldova...

În „Zborul Alesiei”, Emilia Petrescu construiește o poveste a renașterii interioare. Alesia, pictoriță de 17 ani, ale cărei tablouri sunt „năpădite de fluturi”, își regăsește încrederea după dezamăgiri repetate. Dialogul cu iubitul ei introduce o lumină calmă, matură: „Foarte bine, rochia albă ți se potrivește perfect! Buchetul de trandafiri albi, de asemenea. Sunt și eu emoționat!” Speranțele devin, aici, fără margini.

În „Femeia cu părul mov”, criza conjugală este tratată cu finețe și umor tandru. Problemele cotidiene – stresul, copiii, boala tatălui Anetei – par să fi erodat iubirea. Totuși, o simplă vizită la coafor devine gest simbolic de recuperare a feminității. Părul mov, redescoperit în splendoarea lui, declanșează (re)îndrăgostirea lui Mircea după 15 ani de căsnicie: lacrimi de fericire și sărutări pe care amândoi le uitaseră. Doamne, câte minuni poate înfăptui culoarea mov a părului Anetei!

Proza „Dragoste la prima vedere” demitizează iubirea fulgerătoare. După pasiune, adevărul brutal distruge totul: „Alina, eu nu pot sta doar cu o singură femeie! De asta am divorțat de nevasta mea. M-am săturat să mă tot ascund…” Replica ei este definitivă: „Vai de mine că ne-am cunoscut! Mai bine pleci acum! Nu doresc să te mai văd!” Concluzia este amară: Alina „trăise o iubire care se terminase înainte să înceapă cu adevărat!”, iar iluzia fericirii rămâne ca o paiață cârnă, agățată de boarea florii-soarelui...

În „Dulapul cu amintiri”, Adela – „Doamna Spirt”, director economic, 35 de ani, „corp delicat, cu încheieturi fine, cu ochii verzi și cu tenul alb, străveziu” – își poartă iubirea ratată ca pe o povară tăcută. Vânzarea inelului de logodnă și plecarea „în patria lui Aristotel” devin gesturi simbolice de eliberare: viața trebuie trăită, cu sau fără soț.

„Jurnal de pandemie” surprinde trauma colectivă a unei lumi paralizate de frică. Aurora, medic psihiatru, se întreabă: „Oare de unde apetitul acestei lumi pentru tot ce e înfricoșător, negru, catastrofal?” Religia și iubirea rămân singurele repere stabile: „Doar iubirea mai poate învinge pandemia!” Poemul-invocație amplifică dimensiunea simbolică:

„Pandemie, ființă hâdă, fără sex,
învăluită în mister,
cu licăriri de negre zări
și scânteieri de stele reci…
Fugi, dispari acum de-aici,
cu tămâie și cu mir, te tratăm într-un târziu…”

În „Rătăcit în trecut”, preotul Manu, amnezic, nu mai ține minte aproape nimic, în afară de esențial: dorința de a face bine. Deși pensionar, „un popă nu iese niciodată la pensie”. Doamna psiholog îi sugerează grădinăritul și excursiile, pentru vindecare... Preotul Manu spune, însă, că singurul medicament pentru omenire este Dumnezeu. Atâta ținea el minte – și era suficient.

Volumul se încheie cu „Oglinda”, o proză a resemnării senine. Maria, profesor de biologie, trăiește pentru fiul ei, Ștefan. După ani de sacrificiu și singurătate, revelația este simplă și profundă: „Începuse să-i placă imaginea ei din oglindă!” Un zâmbet larg îi apare pe chip. Trăia pentru fiul ei – și, prin el, pentru sine.

Elogiul fragilității și al devenirii – despre cugetările lui Emilia Petrescu

Ultimul capitol „Cugetări” plăsmuit de Emilia Petrescu alcătuiește un mic tratat de înțelepciune existențială, în care omul este privit simultan ca ființă gânditoare, ființă iubitoare și ființă trecătoare. Ele nu sunt simple reflecții izolate, ci piese ale unui mozaic filosofic ce vorbește despre timp, sens, vulnerabilitate, transformare și împăcare cu sine și cu Universul.

Încă din prima cugetare – „Avem o eternitate să visăm și doar o viață să trăim” – se instituie tensiunea fundamentală dintre infinitul interior al omului și finitudinea sa biologică. Visul aparține eternității, dar viața se consumă într-un interval limitat. Aici se naște drama, dar și frumusețea existenței: omul este chemat să concentreze infinitul dorințelor sale într-un timp fragil, ireversibil.

În această ecuație, filosofia și iubirea devin cele două mari forme de hrană ale ființei. „Filosofia este hrana intelectului, iubirea este hrana sufletului” sugerează o viziune armonică asupra omului complet, care nu poate trăi doar din rațiune sau doar din afect, ci din echilibrul subtil dintre cele două. Gândirea fără iubire se usucă, iar iubirea fără reflecție se risipește.

Una dintre ideile centrale ale acestor cugetări este relația dintre sine și celălalt. „Ceea ce vezi la oamenii de lângă tine este ceea ce cunoști cel mai bine, așadar te reprezintă pe tine” introduce o perspectivă aproape psihanalitică: lumea este o oglindă a propriilor noastre structuri interioare. Judecata devine, astfel, autodezvăluire.

Metafora lumii ca scenă – „unii regizori, alții actori de comedie, alții actori de dramă” – aduce aminte de vechea tradiție shakespeariană, dar cu o concluzie egalizatoare: indiferent de rol, toți părăsesc scena. Moartea nu este tragică, ci democratică; ea anulează ierarhiile și conferă sens responsabilității cu care ne jucăm rolul.

În centrul acestor reflecții se află și problema sensului. „Uneori, cel mai greu în viață este să-i găsești sensul” nu este o constatare pesimistă, ci una lucidă. Sensul nu este dat, ci căutat, construit, iar nereușita poate deveni fie eșec definitiv, fie lecție – „depinde de tine ce alegi să crezi că este”. Libertatea interpretării propriei vieți devine, astfel, un act de maturitate spirituală.

Vulnerabilitatea este reabilitată ca formă supremă de umanitate: „De-abia când îți recunoști vulnerabilitatea devii uman”. Într-o lume obsedată de control și performanță, această cugetare restituie fragilității demnitatea ei ontologică. Paradoxal, tocmai dorința de a controla totul duce la pierderea controlului, pentru că viața este, prin natura ei, mișcare și imprevizibil.

Transformarea continuă a materiei, curgerea implacabilă a timpului și indiferența vieții față de ritmul individual al omului subliniază o viziune profund heracliteană: nimic nu rămâne pe loc. În acest flux, singura șansă a omului este inteligența – nu doar ca acumulare de informație, ci ca adaptare, discernământ și înțelepciune.

Cugetările ating și dimensiunea morală a existenței: orgoliul este prezentat ca un trăsnet devastator, iar înțelepciunea este inseparabilă de iertare. Adevărata pace nu este una exterioară, ci una cosmică: „Când ai făcut pace cu Universul, Universul face pace cu tine”. Este o invitație la armonie, nu la dominare.

În final, comparația dintre om și copac sintetizează întreaga filosofie a acestor reflecții. Amândoi cresc, înfloresc, dau roade, suferă arșița și furtuna. Viața nu este o linie dreaptă, ci un ciclu de încercări și renașteri. Omul, asemenea copacului, este chemat să-și accepte condiția, să rodească în felul său și să-și trăiască demn anotimpurile.

Astfel, cugetările Emiliei Petrescu nu oferă rețete, ci deschid drumuri. Ele nu impun adevăruri, ci provoacă conștiința să se aplece asupra propriei deveniri. Sunt expresia unei gândiri care nu caută strălucirea, ci limpezimea, și care înțelege că adevărata înțelepciune începe acolo unde omul învață să fie, pur și simplu, om.

Prin întregul volum „În oglindă – Poezii, Proză, cugetare”, Emilia Petrescu propune o literatură a conștiinței și a demnității, în care fiecare poem, narațiune sau cugetare reprezintă o probă morală. Personajele nu sunt excepționale, ci recognoscibile, iar adevărurile lor – incomode, fragile, uneori dureroase – devin ale cititorului. Volumul funcționează ca o oglindă etică a lumii contemporane, în care iubirea, credința și asumarea rămân singurele repere capabile să salveze umanitatea de ipocrizie, frică și uitare.

Dumitru SÂRGHIE-MITIF

Al. Florin ȚENE

Arta ca dialog al distanțelor - O carte a întâlnirilor esențiale

Volumul *Dialogând cu artele*, semnat de Ștefania Marineanu și apărut în anul 2025 la Editura Hoffman, se impune în peisajul editorial contemporan drept o lucrare de sinteză culturală și de memorie artistică. Conceput ca o carte de interviuri, volumul depășește deliberat limitele genului jurnalistic clasic, transformând dialogul într-o formă de cunoaștere, confesiune și responsabilitate culturală.

Așa cum se subliniază încă din prefața intitulată sugestiv „Arta ca destin și dialog al conștiințelor", cartea reunește voci artistice diferite – scriitori, critici literari, muzicieni, actori, artiști vizuali – uniți de aceeași fidelitate față de artă ca mod de existență și de asumare a valorilor autentice. Dialogul devine aici spațiul fertil al întâlnirii dintre biografie, vocație și reflecție critică.

Conform cuprinsului, volumul este organizat într-o succesiune coerentă de interviuri, fiecare capitol fiind dedicat unei personalități culturale distincte: Al. Florin Țene, Ana Dobre, Nicolae Bunduri, Delia Zorzoliu, Daniel Crăciun, Mihai-Marin Cârstea, Paul Tudor-Balș, Cristina-Antoaneta Păsăroiu, Alin Stoica, Mădălina Stephanie Radu, Anfisa Fugaru, Sânziana Mândruț, Ioana State, Maria Diana Bagdasar. Această diversitate conferă volumului un caracter polifonic, reflectând pluralitatea formelor de expresie artistică contemporană.

Interviurile nu sunt simple exerciții de rememorare biografică, ci adevărate portrete spirituale. Ștefania Marineanu dovedește o remarcabilă capacitate de a orienta dialogul spre zonele de profunzime ale creației: copilăria ca mit fondator, lecturile esențiale, momentele de ruptură și revelație, raportarea la tradiție și modernitate, rolul social al artistului.

Un loc central în volum îl ocupă dialogul cu Al. Florin Țene, președintele Ligii Scriitorilor Români, care deschide seria confesiunilor printr-o evocare a copilăriei, a formării intelectuale și a misiunii scriitorului ca actor public și solidar spiritual. Parcursul său ilustrează ideea literaturii ca instituție vie, construită prin efort comunitar, pedagogic și editorial.

De asemenea, dialogul cu criticul și istoricul literar Ana Dobre propune un model de rigoare intelectuală și probitate profesională, pledând pentru interpretarea critică profundă, empatică și documentată, opusă superficialității și improvizației.

În sfera artelor spectacolului și a muzicii, volumul aduce în prim-plan artiști pentru care vocația este inseparabilă de disciplină, educație și transmiterea valorilor, precum Ioana State sau Maria Diana Bagdasar, conturând ideea artistului ca formator de conștiințe.

Stilul Ștefaniei Marineanu se remarcă prin sobrietate, claritate și empatie. Întrebările sunt atent formulate, lipsite de spectacular gratuit, dar orientate constant spre esențial. Autoarea nu se interpune între cititor și interlocutor, ci funcționează ca un mediator discret, care facilitează revelarea adevărului interior al fiecărei voci.

Miza volumului este una profund culturală: recuperarea memoriei vii a artei contemporane și reafirmarea autenticității într-un context adesea dominat de efemer și superficial. *Dialogând cu artele* este, în acest sens, o pledoarie pentru muncă, credință în valoare și dialog ca formă superioară de existență spirituală.

Prin coerența construcției, diversitatea vocilor și seriozitatea demersului, *Dialogând cu artele* se impune ca un reper necesar în peisajul cultural românesc actual. Cartea nu oferă doar povești de viață, ci modele de asumare artistică și morală, demonstrând că arta adevărată se naște din dialog, memorie și responsabilitate.

Astfel, lucrarea Ștefaniei Marineanu este un document de cultură vie și un instrument valoros pentru cititorii interesați de destinul artei și al creatorilor săi în contemporaneitate.

Valeria BILȚ

Incursiunea criticului Gheorghe Glodeanu în teritoriul recuperator al Diasporei și disidenței (note exegetice)

Publicarea volumului *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței* (LIBRA,1999) marchează un moment esențial în procesul de recuperare și reevaluare a literaturii române din secolul al XX-lea. Apărut într-un context cultural încă marcat de tranziția postdecembristă, studiul lui Gheorghe Glodeanu deschide un câmp de reflecție necesar asupra unei literaturi fracturate istoric între interior și exterior, între scrisul practicat sub presiunea constrângerilor ideologice și creația elaborată în libertatea, adesea dureroasă, a exilului.

Pentru Gheorghe Glodeanu, interesul față de literatura diasporei și a disidenței nu reprezintă un gest conjunctural, ci rezultatul unei deschideri constante spre zonele marginalizate sau interzise ale canonului. Încă din anii ’90, când problema recuperării marilor scriitori din exil a devenit una dintre urgențele culturii române, criticul a înțeles că această „reîntoarcere” simbolică nu înseamnă doar republicarea unor opere absente decenii la rând, ci și integrarea lor într-o lectură critică matură, lipsită de resentiment sau idealizare.

Lista autorilor abordați în volum – Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Vintilă Horia, Ioan Petru Culianu, Dumitru Țepeneag, Petru Dumitriu, Alexandru Vona, Paul Goma, Monica Lovinescu, printre alții – conturează o geografie spirituală a exilului românesc, dar și o diversitate de formule estetice și ideologice care refuză orice uniformizare. În același timp, Glodeanu extinde noțiunea de „literatură a disidenței” dincolo de exilul propriu-zis, incluzând acele opere scrise în țară, dar imposibil de publicat în timpul regimului totalitar: Jurnalul fericirii de N. Steinhardt, Jurnalul lui Mihail Sebastian, Luntrea lui Charon de Lucian Blaga, Jurnalul unui jurnalist fără jurnal de I.D. Sârbu. Prin această opțiune, criticul propune o viziune etică și estetică asupra disidenței, definită nu exclusiv prin spațiul geografic, ci prin raportarea lucidă și demnă la adevăr și libertate.

Disputa intensă a anilor ’90 privind locul în care s-ar fi scris „adevărata literatură română” – în exil sau în interiorul granițelor – este abordată de Glodeanu cu echilibru și spirit critic. Fără a minimaliza importanța creației din exil, el subliniază faptul că dictatura a generat, paradoxal, două literaturi distincte: una autentică, de mare valoare, scrisă în ciuda cenzurii, și alta, strict propagandistică, destinată uitării. Cititorii, afirmă implicit criticul, au știut să distingă între ele, chiar și în condiții de constrângere ideologică.

În acest sens, *Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței* se dovedește a fi nu doar o carte necesară, ci una apărută la momentul potrivit: un act de recuperare, de clarificare și de reașezare a valorilor. Ea pregătește terenul pentru analizele aprofundate dedicate unor figuri majore precum Mircea Eliade, ale cărui opere din exil vor fi citite, în paginile ce urmează, ca expresii ale unei literaturi care transcende

granițele politice și geografice, restituind culturii române dimensiunea sa universală și spirituală.

Volumul **Incursiuni în literatura diasporei și a disidenței** de Gheorghe Glodeanu, apărut în 1999 la Editura Libra, în colecția Critică literară, se prezintă încă de la nivelul cuprinsului ca o hartă conceptuală, amplă și densă, a literaturii române scrise în exil și a vocilor marginalizate în timpul regimului comunist. Structura lui Glodeanu nu este una strict istorică sau tematică, ci urmărește mai ales un fir al conștiinței literare, ca și cum autorul ar invita cititorul într-o cameră cu oglinzi multiple în care se reflectă, mereu diferit, idei despre sacru, libertate, memorie, etică și estetica povestirii.

Volumul este organizat în cinci mari capitole, fiecare dintre ele dedicat unui teritoriu distinct al experienței literare în exil, astfel încât cartea capătă treptat conturul unui atlas critic, riguros și totodată animat de intuiții interpretative.

I. Trei voci marcante ale diasporei românești: Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran

Prima secțiune funcționează ca un portal către temele majore ale volumului: sacralitatea, sfidarea convențiilor literare și disperarea ca formă de luciditate. Analizele dedicate lui Eliade arată preocuparea autorului pentru dimensiunea mitică a literaturii, pentru „redescoperirea sacrului" într-o epocă dominată de desacralizare.

Subcapitolele — *Fascinația spectacolului, Literatură și confesiune, Un roman inedit* — sugerează o perspectivă poliedrică asupra operei eliadești, în care se împletesc apetitul pentru teatralitate, autobiografia camuflată și revelația textelor mai puțin cunoscute.

Eugen Ionescu este reținut ca „*sfidare a literaturii*", o formulă care spune totul despre ruptura radicală pe care o aduce teatrul absurdului în peisajul românesc.

Iar Emil Cioran, încadrat prin sintagma „*poetica disperării*", închide tripticul cu o meditație asupra formelor extreme ale negației fertile, asupra scrierii ca febră metafizică.

Această primă parte configurează astfel „triada sacrului, absurdului și disperării", care domină o bună parte din literatura românească din exil.

II. Retorica romanului și fascinația povestirii

Dacă primul capitol tratează vocile filosofico-speculative ale exilului, al doilea capitol deplasează accentul pe roman și pe arhitectura narativă. Gh. Glodeanu pare preocupat de complexitatea formelor epice, de „*vocația narativă labirintică*" (Ioan Petru Culianu) și de diversitatea temelor exilului.

Prin eseurile dedicate lui Vintilă Horia, Petru Dumitriu, Dumitru Țepeneag sau Constantin-Virgil Gheorghiu, autorul schițează configurarea unui imaginar dominat de dezrădăcinare, infern social și transcendență frântă. Capitolul despre *Ora 25,* roman citit ca tragedie a omului modern rătăcit în propriul timp, ocupă un loc central în această secțiune.

În analiza despre Alexandru Vona, Glodeanu vorbește despre „descoperirea capodoperei", subliniind precaritatea receptării literaturii exilaților în țară, iar în paginile dedicate lui Paul Goma, accentul cade pe „refuzul ficțiunii", ca gest etic, ca formă de opoziție la deformarea realului.

Prin studiile despre Grigore Cugler și Toma Pavel, capitolul se încheie într-o zonă a rafinamentului ludic și a teoriei narative, sugerând că povestirea exilului nu este doar o traumă a memoriei, ci și o neîncetată reinventare a limbajului.

III. Retorica jurnalului

Această secțiune este probabil cea mai densă conceptual, căci criticul abordează aici jurnalul ca spațiu al adevărului incomod, al identității dezvăluite și al lucidității etice.

N. Steinhardt, Mihail Sebastian, I. D. Sârbu, E. Lovinescu, Nicolae Balotă, Dumitru Țepeneag și Paul Goma sunt citați ca martori ai propriei epoci.

Fiecare subcapitol devine o deschidere spre o formă distinctă a confesiunii: la Steinhardt, *paradoxul fericirii* izvorâte din suferință, la Sebastian, *jurnalul ca radiografie* a unei conștiințe înfrânte de istorie, la Sârbu, *jurnalul jurnalistului fără jurnal*, la Lovinescu, *agenda literară* ca laborator critic, la Balotă, meditația asupra *tainei caietului albastru*, la Țepeneag, *poetica anti-jurnalului*, la Goma, *jurnalul ca invectivă*, ca formă ultimă de rezistență.

Această diversitate transformă jurnalul într-un teritoriu al vocilor fracturate, al mărturiei ca supraviețuire.

IV. Est-Etica literaturii

Capitolul al patrulea plasează literatura exilului într-o zonă de intersecție între morală și estetică. De la dialogurile Monicăi Lovinescu, la tristețea cuvintelor lui Ion Caraion, până la parabola existențială a lui Constantin Noica sau analiza fenomenului Pitești realizată de Virgil Ierunca, Glodeanu urmărește tensiunea dintre creație și istorie. Aici apare cel mai clar ideea că literatura disidenței nu poate fi desprinsă de experiența totalitarismului: ea este simultan reacție, meditație și martor. Est-etica devine astfel o disciplină a memoriei, care recuperează adevăruri interzise și le reintegrează în discursul critic.

V. Fascinația criticii literare

Ultima parte a volumului își schimbă din nou focalizarea: nu literatura exilului este în prim-plan, ci modul în care aceasta a fost interpretată. Studiile despre Matei Călinescu, Ilina Gregori și Sorin Alexandrescu propun o cartografiere a modernității românești, privită din exteriorul țării, dintr-un spațiu intelectual liber, în care lectura devine formă de recuperare identitară.

Glodeanu analizează fețele modernității, poetica fantasticului și diferite perspective asupra „modernității în Est", sugerând că exilul nu a fost doar o ruptură, ci și o posibilitate de depășire a provincialismului cultural.

Prin arhitectura sa și prin dialogul subtil dintre texte, volumul lui Gheorghe Glodeanu apare ca o **o geografie critică a libertății interioare,** cartografiind o veritabilă fenomenologie a exilului — nu în sens strict filosofic, ci ca investigare a formelor interioare ale libertății: libertatea sacrului (Eliade), libertatea absurdului (Ionescu), libertatea disperării creatoare (Cioran), libertatea povestirii (Horia, Dumitriu, Țepeneag), libertatea confesiunii (Steinhardt, Sebastian, Goma) și libertatea criticii (Călinescu, Alexandrescu).

Cartea este, de fapt, un compendiu despre supraviețuire: supraviețuirea culturii într-un timp al opresiunii politice, supraviețuirea memoriei într-un secol al rupturilor și supraviețuirea limbajului într-o lume în care cuvintele au fost adesea confiscate. Gheorghe Glodeanu oferă astfel un volum esențial pentru înțelegerea literaturii române din diaspora și din disidență, o lucrare de restituire morală și estetică, construită cu acribie critică și sensibilitate hermeneutică

Mircea Eliade sau redescoperirea sacrului. Lectura lui Gheorghe Glodeanu

În cadrul capitolului dedicat celor trei mari voci ale diasporei românești – Mircea Eliade, Eugen Ionescu și Emil Cioran –, studiul consacrat lui Mircea Eliade se impune prin amploare, profunzime și coerență interpretativă. Sub titlul programatic Mircea Eliade sau redescoperirea sacrului, Gheorghe Glodeanu propune o lectură integratoare a operei eliadești, construită pe baza unui interes critic constant, cultivat încă din primii ani de studenție. Demersul său nu urmărește doar inventarierea temelor sau a genurilor abordate de Eliade, ci revelarea unei unități profunde între literatură, mit și experiența sacrului, unitate care conferă operei sale o dimensiune universală.

Un prim palier al analizei îl constituie ceea ce criticul numește „fascinația spectacolului", o latură mai puțin explorată a creației eliadești. Deși Mircea Eliade nu și-a propus explicit o carieră de dramaturg, atracția pentru teatru și pentru dimensiunea spectaculară a existenței se manifestă încă din tinerețe și traversează întreaga sa operă. Gheorghe Glodeanu observă că vocația dramatică a autorului se concretizează nu doar în piesele de teatru propriu-zise, ci și în proza de idei, unde confruntarea de perspective, tensiunea dialogală și libertatea dezbaterilor conferă textului o structură scenică latentă. Astfel, creația lui Eliade apare ca o sinteză subtilă între poveste și spectacol, între epic și teatral.

În sprijinul acestei idei, criticul invocă observațiile Mariei Vodă Căpușan referitoare la „dubla deschidere" a narațiunilor eliadești, care pot fi citite atât ca proză, cât și ca dramaturgie. Eliade explorează, în mod constant, ceea ce Glodeanu numește „condiția spectacolului în lume", construind scenarii de confruntare între sacru și profan. Piese precum Ifigenia, 1241, Oameni și pietre sau Coloana nesfârșită devin, în această perspectivă, veritabile „texte de frontieră", în care spectacolul capătă sensul unui act de revelare a misterului. Fantasticul eliadesc este astfel echivalent cu sacrul, iar spectacolul devine o formă de acces la mister.

În acest context, dramaturgia apare ca o transpunere scenică a teoriei sacrului ca eveniment revelator. Teatrul devine un itinerar inițiatic, iar experiența artistică se transformă într-o cale de cunoaștere. Interpretările lui Cornel Ungureanu, invocate de Glodeanu, întăresc această perspectivă, legând dramaturgia eliadească de tema exilului și de confruntarea cu transcendentul în contexte istorice dramatice, vizibile și în proza târzie (Noaptea de Sânziene, Nouăsprezece trandafiri). Prin această contribuție, Eliade se înscrie printre autorii diasporei care au participat decisiv la reconfigurarea teatrului ca experiență spirituală, apropiindu-l de marile direcții ale teatrului modern european.

Analiza dramaturgiei continuă cu trecerea de la mit la dramă, prin examinarea pieselor Oameni și pietre, 1241 și Ifigenia. După 1937, Eliade lucrează intens la proiecte dramatice în care mitul este reinterpretat ca experiență existențială. Oameni și pietre explorează conflictul interior al ființei umane, prinsă între tentația sacrului și atracția profanului, în timp ce 1241 valorifică teme biblice și folclorice, evocând invaziile tătare și refugiul spiritual al poporului în credință.

Un loc central îl ocupă Ifigenia, piesă redactată între 1939 și 1940, dar publicată mult mai târziu, pe care Glodeanu o interpretează drept o dramă a jertfei creatoare. Transpunând mitul antic într-o parabolă modernă, Eliade propune o meditație asupra sacrificiului ca act de creație și împlinire a ființei. Asemenea Monastirii Argeșului, Ifigenia exprimă ideea că accesul la sacru este imposibil fără suferință și dăruire. În lectura criticului, piesa configurează o veritabilă ontologie a sacrificiului: Ifigenia accede la sacru prin jertfă, în timp ce ceilalți rămân captivi în orizontul profan.

Tema camuflării sacrului în profan este dezvoltată amplu în analiza piesei Oameni și pietre. Inspirată din preocupările de istorie a religiilor ale autorului, piesa sintetizează concepte din Tratat de istorie a religiilor și Mituri, vise și mistere. Pietrele devin simboluri ale unei sacralități latente, semne ale permanenței și ale rezistenței spiritului în materie. Eliade sugerează că lumea profană ascunde urme ale unei ordini divine, iar descoperirea acestora presupune o inițiere spirituală.

Această dimensiune inițiatică este accentuată prin simbolul labirintului și al peșterii, interpretate ca spații ale trecerii spre originar. Glodeanu apelează la Dicționarul de simboluri pentru a evidenția sensul călătoriei spirituale și al reintegrării ființei. Personajele devin figuri mitice moderne: Adriana, o Ariadnă contemporană, și Alexandru, căutătorul sensului pierdut. Prin această piesă, Eliade

reface itinerariul omului modern care, rătăcind în profan, descoperă sacrul camuflat.

Cea mai amplă secțiune a studiului este consacrată piesei Coloana nesfârșită, dedicată lui Constantin Brâncuși. Aici, tema centrală este raportul dintre creație și transcendență. Eliade îl vede pe Brâncuși ca pe un „sculptor-sacerdot", pentru care arta este formă de jertfă și contemplare. Coloana devine un axis mundi, un „drum spre cer", simbol al dorinței de depășire a condiției materiale. Glodeanu subliniază „misterul verticalității" operei brâncușiene, interpretată ca efort de transfigurare a materiei în duh.

Dialogul dintre Maestru și Fată exprimă confruntarea dintre creator și proiecția sa spirituală, iar tema drumului spre cer, prezentă și în Nunta în cer, capătă aici o intensitate dramatică aparte. Finalul piesei, marcat de tăcerea Maestrului, este interpretat ca un act suprem de comuniune cu sacrul: renunțarea la cuvânt și retragerea în operă. Publicarea volumului Coloana nesfârșită a permis, după Glodeanu, configurarea imaginii unui Eliade total – romancier, eseist, istoric al religiilor și dramaturg al sacrului.

Pe un alt palier al analizei, subcapitolul dedicat relației dintre literatură și confesiune explorează dimensiunea autobiografică a operei eliadești. Glodeanu pornește de la ideea că interesul pentru memorialistica unui autor este direct proporțional cu valoarea operei sale literare. În cazul lui Eliade, confesiunea nu este o simplă rememorare, ci un instrument de cunoaștere de sine și de reconstrucție a mitului personal. Jurnalele și memoriile construiesc un adevărat „roman al vieții interioare", aflat la granița dintre memorialistică, eseistică și hermeneutică.

Diferența de ton dintre Jurnal și Memorii este esențială: primul surprinde tensiunile cotidiene ale creației, în timp ce al doilea oferă o perspectivă de ansamblu, filtrată de luciditatea maturității. Eliade nu urmărește o simplă cronologie a faptelor, ci decodificarea propriei existențe ca itinerar spiritual. Analiza intervențiilor editoriale din edițiile postdecembriste aduce în discuție exigențele deontologice ale istoricului literar, care trebuie să confrunte textul confesiv cu documentele și versiunile paralele, fără a se lăsa sedus de farmecul povestirii.

Evocarea copilăriei și adolescenței ocupă un loc important, fiind considerate perioade decisive în formarea identității spirituale a autorului. De asemenea, portretele generației interbelice – Nae Ionescu, Mihail Sebastian, Emil Cioran, Mircea Vulcănescu – reconstituie atmosfera unei epoci de efervescență intelectuală. Exilul este interpretat nu ca o ruptură, ci ca o mutație interioară, o reconstrucție a identității culturale și spirituale.

În fine, studiul consacrat romanului inedit Viața nouă completează imaginea unui Eliade aflat în plin proces de devenire artistică. Analiza istoriei manuscrisului, a caracterului fragmentar și a temelor romanului evidențiază ambiția unui proiect epic de mari dimensiuni, rămas nefinalizat din cauza circumstanțelor istorice și existențiale. Deși incomplet, romanul conține pagini de mare autenticitate și anticipează direcțiile majore ale prozei mature, de la Noaptea de Sânziene la romanele existențial-metafizice ale exilului.

Prin această lectură amplă și nuanțată, Gheorghe Glodeanu oferă una dintre cele mai coerente interpretări ale operei lui Mircea Eliade din exil. Criticul pune în lumină legătura indestructibilă dintre mit, artă și sacru, rolul creației ca act de jertfă și de comuniune, precum și contribuția decisivă a literaturii române din diaspora la reumanizarea unei lumi desacralizate. În această perspectivă, Eliade devine exemplul scriitorului care a reușit, în condițiile exilului, să refacă legătura dintre credință, cultură și artă, conferind literaturii române o deschidere universală și o profundă dimensiune spirituală.

Sergiu CRĂCIUN

Sergiu Crăciun s-a născut la 15 iunie 2003, în orașul Gherla, județul Cluj.
Este absolvent al Facultății de Jurnalism din Cluj-Napoca, unde a studiat între anii 2022 și 2025. Colaborează cu publicații de profil sportiv încă din anii facultății. În prezent, semnează articole în cotidianul Monitorul de Cluj, dar și pe site-ul www.primasport.ro.
A mai publicat materiale în rubrica de sport pentru Curierul de Cluj și îi place să scrie și poezii, de mai mulți ani. Versurile sale reflectă sentimente sincere și niște trăiri deosebite specifice vârstei adolescentine.
A apărut în antologiile "Suave minuni înmiresmate", "Casa mea, România Mare" și "Scriitori gherleni - Antologie 2019".
A obținut Premiul special la concursul Regional de creație lirică "Dor de poezie", la Colegiul tehnic "Petru Roni" Roman, sub îndrumarea doamnei profesor Luminița Georgiu.

APROAPE

Am căzut amândoi pe aceeași stea
și te voi ține lângă mine în noapte.
O clipă te vreau în preajma mea,
să te învăț ce înseamnă aproape.

Un trandafir ți-aș pune în suflet,
prin părul tău să-mi trec iar mâna.
Mi-ai deslușit și ultimul secret -
cel pe care-l cunoștea doar Luna.

Nu mă lăsa să cad din norii-nalți,
apucă mâna mea cea dreaptă!
Te asemeni cu un înger când te zbați,
iar eternul e acolo, ne așteaptă!

Un suflet rătăcit prin trupul meu
se așază peste iubirea ce ți-o port.
Să nu dispari, oricât ar fi de greu,
și singură să m-acoperi de tot!

Se zbat inimile noastre să rămână
legate, dar umbrele vor să le dezlege.
Sunt pătruns de ecourile din urmă
iar când eu iubesc, nimeni nu înțelege!

BATON DE CIOCOLATĂ

Primei mele mari iubiri
i-am oferit un baton de ciocolată,
iar ea a întrebat mirată:
„de ce eu, de ce tocmai acum?"
Cu inima strânsă,
am prins-o de umărul drept,
m-am lipit cu pieptul de obrazul ei
și, timid cum eram,
și cu aceeași inimă strânsă
i-am răspuns:
„pentru că aveam două!"

DE AZI

De azi mă uit la tine și nu sunt fericit,
nu mai simt nimic când în fața mea te afli
a trecut viitorul de care vorbeam înzecit,
de azi sunt și eu ca alții.

De-aceea sper să nu ne vedem prea curând!
Rămâi cu bine, cu visele tale de-a fi mare.
Să știi, însă, că nu voiam să rămână doar un gând:
eu să fiu în genunchi, iar tu în picioare!

CALEA LACTEE

Pe Lună, când îți șopteam cele mai adânci
și mai profunde taine ale mele
cu teama de-a nu fi singurii
care ne ascundeam ochii de ochii lumii,
când îți spuneam despre flăcările
iubirii ce o port,
spune-mi – de ce nu te-ai împotrivit pornirii de-a-ți lăsa
palma să curgă într-a mea
dacă știai că eu sunt robul credinței,
iar tu, o păgână,
câtă vreme știai că pot iubi doar o femeie,
iar tu erai singura din Calea Lactee?

ÎMI AMINTESC CÂND TE-AM CUNOSCUT

Îmi amintesc când te-am cunoscut:
era prima zi în care a nins,
mașinile aveau pe capotă centimetri buni
de zăpadă.
trotuarele purtau urme de oameni,
numai tu te plimbai prin tot orașul fără vreo grijă
că ar putea să-ți fie frig.

Îmi amintesc că îmi vorbeai
despre un tren ce avea întârziere
către lumea în care nu ningea în nicio zi
și nici nu erau urme de oameni pe trotuare.

Îmi aduc aminte prima dată
când mi-ai vorbit cu disperare:
de altfel
a fost și ultima oară când ne-am văzut –
dacă vreunul din noi întorcea privirea
îl vedea pe celălalt plecând.

Nicolaie Tony DINCĂ

PUSTIU ÎN DOI

Scena 1

(*Scena poate reprezenta o plajă lângă un oraș riveran*)

Ava și Nat

Cei doi intră în scenă. Ea are puțin peste treizeci de ani iar el puțin peste cincizeci de ani. Ea este îmbrăcată în rochie de mireasă scurtă și poartă un voal lung alb. Este desculță. El este îmbrăcat în frac negru de ceremonie peste un tricou alb inscripționat. Poartă pantaloni scurți tip bermude și este, de asemenea, desculț. Ea îl trage pur și simplu după ea și el se lasă tras, opunându-se doar așa, de ochii lumii. Râd amândoi și chicotesc.

AVA: Haide, nu mă face să trag de tine!

NAT: Vin, după câte vezi.

AVA: Hai s-o facem până nu te răzgândești!

NAT: Bine, iată vin.

AVA: (*Se oprește*) Sau nu mai vrei?!

NAT: Ba vreau. Cum să nu mai vreau?

AVA: Ai zis „Da!”.Chiar de trei ori ai spus asta. Te-am auzit foarte bine. Să nu îndrăznești să-ți schimbi decizia tocmai acum. Ești primul bărbat din istorie care este cerut în căsătorie de către iubita lui.

NAT: Ei, nici chiar așa. Poate că au mai fost și alții. Napoleon, Ramses...

AVA: Păi, atunci? Te-ai răzgândit? Tocmai acum când mai avem douăzeci de metri până la ofițerul stării civile?!

NAT: Nu, draga mea. Nu m-am răzgândit. Dar te mai întreb o dată, ultima dată: „ești sigură că vrei să ne căsătorim?”

AVA: Bine-nțeles. Atunci de ce te-aș mai fi cerut? Eu te iubesc, tu mă iubești, ce ne-ar putea opri?

NAT: Bine, Ava, dar mai gândește-te încă o dată. Eu am cu douăzeci de ani mai mult decât tine. Dacă m-aș fi căsătorit mai devreme acum aș fi avut un copil de vârsta ta.

AVA: Nu mă interesează prostiile astea legate de vârstă. Sunt nesemnificative argumentele astea. Eu te iubesc de mor și nu mai pot să stau o secundă fără tine.

NAT: Bine, dar gândește-te că peste încă douăzeci de ani eu o să fiu aproape un moșulică iar tu vei fi în floarea vârstei, cum se spune. Sigur că o să apară inerentele disensiuni și discuții. Cum le vom face față?

AVA: Spui asta ca să scapi de mine? Îți închipui că scapi așa de ușor? Vino aici. (Îl trage spre ea și îl sărută lung și cu foc) Și acum hai să mergem!

NAT: Sigur vrei asta?

AVA: Da, da, da, da, de un milion de ori da! Pentru că nimeni nu m-a mai iubit așa cum o faci tu.

Nimeni nu m-a mângâiat așa ca tine, nimeni nu m-a făcut să mă simt cu adevărat femeie așa cum o faci tu în fiecare zi și de când te-am cunoscut. Am ajuns să nu mai concep viața fără tine. Așa că: „Da, da, da, da, da până la infinit!”. Vreau să mă căsătoresc cu tine, iubitul meu. Aici și acum. Altfel voi înnebuni de disperare. Vrei s-o vezi pe zânica ta nebună?

NAT: Nu!

AVA: Vrei să mă vezi alergând pe plajă în pielea goală și cu o pâlnie în cap, cântând Zărzăreaua sau imnul național?

NAT: Binențeles că nu, zăpăcito!

AVA: Atunci urmează-mă imediat și fără să mai spui ceva!

NAT: Bine, iubita mea!

(*Propunere: pe marșul nupțial ies din scenă*)

SCENA 2

Cei doi intră în scenă. Ea are în mâini un buchet de flori.

AVA: Fugi acolo! (*El se retrage către centrul scenei*) Ești gata?

NAT: Da.

AVA: Atunci prinde-mă!*(Fuge către el și îi sare în brațe iar el o învârtește*) Te iubesc, te iubesc, te iubesc de mor!

NAT: Și eu te iubesc, nebunica mea.

AVA: Îți promit că n-am să te dezamăgesc niciodată. Chiar și atunci când tu vei avea optzeci de ani și eu șaizeci, ba chiar nici atunci când vei avea o sută de ani...

NAT: Iar eu îți promit că voi face tot ce pot pentru a-ți face minunată fiecare zi din viața ta.

AVA: Bine! Atunci ia-mă în brațe, du-mă acasă și iubește-mă până leșin!

NAT: Păi pot eu să te refuz, doamna mea? *(Iese cu ea în brațe. Părul ei lung, voalul și brațele cad libere spre podea*)

SCENA 3

(*Apartamentul celor doi. Un spațiu cald, cu o dezordine poetică – cărți, flori, perne aruncate neglijent. Pe mijlocul scenei un zid în secțiune care împarte spațiul în două, deși se poate trece dintr-o parte în cealaltă ca și cum ai trece convențional printr-o ușă. Ava e singură pe scenă în camera din stânga. Poartă o cămașă albă de bărbat, largă. Are părul desfăcut. Ține un telefon la ureche. Vorbește în șoaptă, dar cu intensitate. Tonul nu e vinovat, ci mai degrabă confuz, căutător. Nat a intrat deja în camera din dreapta cu un buchet de trandafiri în mână, și ascultă conversația. Pe toată durata convorbirii Avei va trăi intens stările care îl inundă și îl copleșesc, iar publicul va vedea asta.*)

AVA *(La telefon, plimbându-se, fără să-l observe pe Nat*): ...Nu, nu înțelegi. Nu e despre el... E despre mine. Despre ceva ce s-a rupt în străfundul ființei mele iremediabil. Poate că nu știu să mai iubesc un om care mă iubește atât de curat. Poate că mă sperie. *(Pauză)*Da... da, încă încerc. Dar nu merge. Și el n-are nicio vină, știu... Îl văd cum se străduiește să facă totul perfect pentru mine

și suferă că nu poate să îmi atingă sufletul cu blândețea lui așa cum o făcea altădată. *(Ascultă, apoi râde ușor, cu tristețe...)* Tu nu-l cunoști. Nu-l cunoști așa cum îl cunosc eu. Are un suflet imens, dar se frânge ușor. Și eu... Eu îl rănesc adânc, tocmai în inima sa care mă iubește necondiționat, deși știe că eu nu-i mai pot răspunde la fel.(*Se oprește, atinge cu mâna o fotografie*) Și acum eu... eu nu mai pot să mă uit la el fără să mă simt vinovată. (*O pauză lungă...*) Da, vreau să ne vedem... Sigur că vreau... Diseară. La locul nostru. Dar scurt, te rog! Scurt... Nu vreau complicații.

Se aud ciocănituri în ușă și de afară...

CORINA: Vecinica Ava!

(Nat iese rapid din casă și reintră odată cu Corina.)

NAT: Dar poftiți, doamna Corina! Nu v-am spus că puteți intra ca la dumneavoastră acasă? V-am speriat? Îmi pare rău. Eram chiar în spatele dumneavoastră.

CORINA: (*contrariată*) Dar...

NAT: *(îi face semn să tacă*) Îmi pare rău că v-am surprins. Azi sunt pus pe șotii. Vă rog intrați! *(Îi face loc)*

Ava încremenește la intrarea celor doi și închide rapid telefonul. Se comportă stânjenit ca și cum ar regreta că a fost surprinsă.

CORINA: Am venit să-i aduc vecinicăi Ava niște prăjituri de casă. *(Are o farfurie în mâini)*

NAT: *(încearcă să detensioneze atmosfera*) Surpriză! Am adus înghețată cu mentă, preferata ta. Am revenit ceva mai devreme... Știu că nu trebuia, poate te-am întrerupt abrupt din... preocupările tale, dar... mi-era dor de tine. Și ți-am adus și trandafirii aceștia.

AVA *(Își revine rapid, zâmbește fals*): Ah, dar nu m-ai deranjat nicicum, dragul meu. Ba e chiar foarte bine! Chiar aveam poftă de ceva dulce. Și mulțumesc pentru trandafiri. Te iubesc mult. (*Îl îmbrățișează, îl sărută de complezență și merge să pună trandafirii într-o vază aflată de măsuța din încăpere*)

Corina se uită încurcată când la unul când la altul și îl întreabă din priviri și prin gesturi pe Nat, ce se întâmplă. El îi face semne să tacă, să aibă răbdare. Ea se conformează.

CORINA: Să luați și prăjiturile astea, vecinico! Sunt făcute de mine. Rețetă proprie care nu dă greș niciodată. Sunt delicioase o să vedeți. *(Se înțelege că vrea să scape cumva de ea...*) Puneți-le în frigider pentru că sunt foarte delicate.

AVA: Mulțumesc, doamna Corina. Imediat.(*Ia farfuria și iese din încăpere, spre bucătărie.)*

CORINA: Ce s-a întâmplat, vecine? Erați în casă. Ați ieșit, ați intrat cu mine, mi-ați închis cuvintele... Ce se întâmplă?

NAT: Mici probleme conjugale, doamna Corina. Vă rog să nu lăsați să se înțeleagă ceea ce tocmai v-am spus. Încerc s-o protejez cumva pe Ava pentru că o iubesc. Deși ea... Vă rog, nu mă dați de gol! Lăsați-o să creadă că nu știu. E mai bine așa.

CORINA: Ok, Mă voi conforma, dar îmi rămâneți dator cu o explicație.

NAT: Sigur. Atenție, că revine!

AVA: (*Revine zâmbitoare la cei doi)* Ei, ce surprize mi-ați făcut amândoi. Vă mulțumesc!

CORINA: Pentru puțin. Sper să vă placă.

NAT *(O privește atent, dar zâmbește*):Iubita, am văzut că ai vorbit la telefon... Sper că nu te-am întrerupt.

AVA: A, nu. Nicidecum. Vorbeam cu... Lia, prietena mea. Ai cunoscut-o, o știi, nu-i așa? Hai, că ți-am prezentat-o!

NAT: Ah... Lia. Sigur. Lia.

(O pauză. Nat merge la bucătărie – aceeași cameră în care a dus Ava prăjiturile)

CORINA: Ce faci, dragă Ava?

AVA: Bine, mulțumesc de întrebare, doamna Corina.

CORINA: *(insistent și cu subînțeles*) Nu, Ava dragă. Eu te întreb dacă știi ce faci.

AVA: Ce e, ce s-a întâmplat?

CORINA: Ai grijă ce faci! Eu am să plec acum, dar trebuie să discutăm cumva mai târziu ca între femei.

NAT: (*Revine în scenă cu expresia feței schimbată)*

CORINA: (*Falsă*) Ei, mă bucur că v-am revăzut, dar eu trebuie să plec acum căci mai am ceva de lucru.

NAT: Dar nu mai rămâneți?

CORINA: Din păcate nu pot. Poate altădată... La revedere!

NAT: *(Ține în mână un plic alb. Serios, dar calm*) Ava... iubirea mea, de ce ai ascuns plicul ăsta printre farfurii?

AVA *(Pierdută)*: Ce plic?

(Nat ridică plicul. Pe el scrie „Rezultat analize - Ava Negruț.”)

NAT (*Blând)*: Ava... sufletelul meu, am deschis din greșeală. Îmi pare rău. Dar... am citit.

(Ava rămâne tăcută. Se așază. Încearcă să nu plângă.)

NAT *(O ia în brațe*): Draga mea, nu e nimic atât de rău încât să nu-l putem înfrunta împreună. Nimic.

(Ea ridică privirea. Lacrimile îi curg în tăcere.)

AVA: Tu nu știi ce spui... Dragul meu, simt că explodez. Nu aș vrea să fie nimeni în pielea mea... Trebuie să ies puțin. Singură... Trebuie să-mi limpezesc gândurile. Te superi?

NAT: Nu, draga mea. Mergi, dacă așa simți tu.

(Scena se stinge lent în întuneric, pe muzică foarte discretă – ceva fragil, de coarde.)

SCENA 4

(*Intră Corina)*

CORINA: Am văzut când a plecat. Lămurește-mă, vecine, că fierb, nu mai am stare. Eu am crezut că totul e minunat între voi.

NAT: Din păcate ceea ce vedeți dumneavoastră din exterior este doar poleiala aurită a unui dezastru. Este doar luciul metalic azvârlit cu grijă peste o construcție sentimentală fragilă, care este pe cale să facă implozie. Și cel mai dureros pentru mine este faptul că nu știu cum să mai salvez acest giuvaer pe cale de disipare.

CORINA: Are pe altul?

NAT: Da. Așa cred. Din păcate...

CORINA: Evident că mai tânăr

NAT: Nu știu. Și nici nu am puterea să vreau să aflu. Prefer să mă las mințit.

CORINA: Dar de ce nu reacționezi mai agresiv? Pune piciorul în prag ca orice bărbat!

NAT: Mi-e teamă că asta ar distruge-o. Este foarte bolnavă. I-am găsit analizele.

CORINA: Dar ce are?

NAT: Boala aceea rea.

CORINA: Unde?

NAT: Acolo... jos... Blestemul femeilor.

CORINA: Dar nu trebuie să te sperii prea rău. Sunt mijloace moderne de extirpare. Am trecut și eu prin asta. O să se simtă mutilată pentru tot restul vieții, dar măcar va trăi. Dumneata o iubești, o susții... Eu nu aveam pe nimeni și totuși, iată, am răzbit.

NAT: Numai să nu fie prea târziu.

CORINA: Vă pot recomanda pe cineva, un doctor bun, dacă vreți.

NAT: Am vorbit deja cu un prieten. Vă mulțumesc oricum, doamna Corina. Vă rog să nu-i spuneți de convorbirea noastră. E mai bine. Să rămână secretul nostru.

CORINA: Bine. Cum doriți. Eu sunt aici dacă aveți nevoie. O să încerc să aflu chiar de la ea, dacă are cumva nevoie de sprijinul meu. Așa, ca între femei.

NAT: Bine, dar vă rog să nu îi spuneți despre discuția cu mine. Asta ar agrava cumva situația și așa destul de fragilă dintre noi.

CORINA: Stați liniștit. Știu eu cum să canalizez discuția. O să vă țin la curent. Poate reușim să facem ceva pentru sărmana de ea. La revedere!(*iese)*

SCENA 5

(În varianta cu un alt personaj masculin acesta poate intra în scenă, dar în altă variantă, poate fi și o convorbire telefonică în care personajul nu apare, ci doar i se aude vocea)

DOCTORUL: Dragul meu, nu am vești bune. Nici nu știu cum să ți le spun.

NAT: Spune-mi direct și fără ocolișuri. Sunt destul de călit de zdreanța asta de viață încât să pot încasa orice lovitură.

DOCTORUL: Din păcate stadiul bolii este foarte avansat și are câteva metastaze. Am putea încerca o extirpare în paralel cu tratamentul cu chimicale, știi tu... Problema este că sunt șanse foarte reduse de reușită. Trebuie un organism foarte puternic ca să facă față unui asemenea șoc. Ori, Ava...

NAT: Nu știu, prietene... Nu cred că mai este în stare să lupte. Nu cred că mai vrea să mai lupte, după câte îmi dau seama. Văd la ea o formă ciudată de resemnare. Iar eu mă simt dezarmat pentru cu nu mai știu, efectiv, cum să fac s-o ajut.

DOCTORUL: Îmi pare foarte rău. Dar dacă vrei să acționezi, trebuie s-o facem cât mai repede posibil. În cazuri din astea orice minut contează. Crede-mă!

NAT: O să încerc s-o conving, doctore, dar mi-e greu să cred că se va lăsa convinsă. Mulțumesc

încă o dată pentru tot!

DOCTORUL: Pentru puțin, prietene. Aștept telefonul tău, dacă vă hotărâți. Numai bine!

(iese, în prima variantă sau se închide convorbirea, în a doua variantă)

NAT: Și acum ce am de făcut?... (*Se plimbă agitat*) Mai întâi va trebui să merg după ea. A plecat cam dezbrăcată și este atât de fragilă. Trebuie să aflu cu această ocazie și cu cine împart inima ei. Probabil că mă va urî, dar dacă intervin la timp poate că mai am ceva de salvat în căsnicia noastră cea jalnică. Numai dacă o țin în continuare lângă mine voi putea s-o protejez. Haide, Nat, luptă pentru femeia iubită! Ai proms că vei fi alături de ea la rău și la bine în fața lui Dumnezeu. I-ați crucea în spate și urcă-ți Golgota!...

Nat îmbracă o haină, ia un pulovăr alb de-al Avei și pleacă.

HEBLU

SCENA 6

AVA: *(Intră în scenă foarte nervoasă urmată de Nat)* Fir-ar al dracului să fie! Mă urmărești ca un copoi și îmi strangulezi libertatea. Mă agresezi și mă sperii. Tu cum te-ai simți în locul meu dacă ai sta la o masă cu un prieten și ar veni soțul tău, aproape pe furiș și așa, fără de veste ți-ar pune pulovărul pe umeri spunând „Îmbracă-te, Ava, este frig și ai putea să răcești!” și pe urmă pleacă la fel de discret cum a venit? Ce impresie și-a făcut acel prieten al meu? Te-ai întrebat asta?

NAT: Recunosc că nu. Dar m-am întrebat foarte intens dacă acel individ îți este doar prieten. Mai ales că în momentul în care am ajuns lângă masa voastră el te ținea drăgăstos de mâini peste masă și îți șoptea dulcegării iar tu chicoteai.

AVA: Să nu-mi spui că ești gelos pe el!

NAT: Nu că nu aș avea motive...

AVA: (*Căutând un răspuns...*) Mă sperii, Nat... Mă sperii și mă enervezi cu dragostea asta a ta, care mă face să mă simt încarcerată în căsnicie. Relația noastră a devenit toxică și mă obosește. Nu știu cât mai am de trăit, dar sunt sigură că restul din amărâta asta de viață nu vreau să-l trăiesc așa.

NAT: Ava, dar eu nu-ți vreau răul. Ești bolnavă și încerc să te protejej de toți ceilalți, dar mai ales de tine însăți. M-ai întrebat dacă mă pot pune în locul tău. Te întreb și eu: tu încerci să te pui în locul meu, să vezi ce simt și cum doare neputința mea în fața încăpățânării tale. Sunt disperat, Ava, pentru că nu știu ce să salvez mai întâi la tine. Să-ți salvez viața pentru care se pare că tu ai renunțat să mai lupți, sau să-ți salvez sufletul pe care tu îl arunci în mocirlă cu atâta nonșalanță. Să te salvez pe tine ca persoană, nelăsându-te să te arunci cu capul înainte în vâltoarea unei relații amoroase scandaloase, sau să salvez ce a mai rămas din biata noastră căsnicie?

AVA: (*Iritată și încerând să scape*) Of, mă sufoci cu dragostea ta. Știu și simt că ai cumva dreptate, dar tot mă deranjează la culme. Parcă ai fi tatăl meu, nu soțul meu. Și nu înțelegi nimic. Nu vrei să înțelegi nimic. Lasă-mă în pace, te rog! Simt că mă strangulezi. Lasă-mă în pace, lasă-mă în pace, lasă-mă!... (*Iese plângând din scenă*)

NAT: (*Pierdut*) Oare ce am făcut? Am reparat ceva, sau am sfărâmat totul? (*Iese precipitat*)

HEBLU

Mirela COSTACHE

E timpul să ne amintim de Drumeș!

Pe 27 februarie 2026 s-au împlinit 44 de ani de la moartea scriitorului Mihail Drumeș, pe numele său real Mihail V. Dumitrescu, unul dintre cei mai citiți scriitori din perioada interbelică.

S-a născut pe 26 noiembrie 1901, la Ohrid (în prezent, un oraș frumos, turistic, pe malul lacului Ohrid, în Macedonia de Nord) și a încetat din viață pe 27 februarie 1982, la București. În 1904, când Mihail avea 3 ani, familia sa a părăsit Ohrid, aflat sub ocupație otomană, și s-a stabilit, până la urmă, la Balș. Aici, tatăl său Vasilie Dimitrie (devenit Dumitrescu) a înființat un atelier de tinichigerie.

Astăzi, în Balș, o școală (aflată în preajma casei în care a locuit familia lui Mihail) și o stradă poartă numele scriitorului. În plus, an de an, în preajma zilei de naștere a scriitorului, Școala Gimnazială „Mihail Drumeș” organizează la Balș simpozionul „Mihail Drumeș – Dincolo de timp”, ajuns la a XV-a ediție (coordonatori: prof. înv. primar Mirela Costache – membru UZPR, prof. lb. română Daniel Guran). O statuie a scriitorului a fost amplasată de Primăria Balș în curtea Școlii Gimnaziale „Mihail Drumeș”.

Mihail V. Dumitrescu a învățat la Balș, Caracal și Craiova. A absolvit Facultatea de Litere și Filosofie a Universității București. Dramaturg, nuvelist, realizator de proză scurtă și romancier îndrăgit în acea perioadă, Mihail Drumeș a fost membru al Societății Scriitorilor Români, al Societății Autorilor Dramatici și al Uniunii Scriitorilor.

Pentru cei care am citit „Elevul Dima dintr-a șaptea”, „Scrisoare de dragoste”, „Invitația la vals”, „Arde Prahova”, „Capcana” ș.a., câteva scrisori din corespondența personală a lui Mihail Drumeș ne aduc mai aproape de viața și preocupările scriitorului.

Din București, pe 30 septembrie 1968, Mihail Drumeș - care nu împlinise 67 de ani - îi scria o scrisoare domnului director al Liceului nr. 1 din Caracal și îi mulțumea pentru invitația la sărbătoarea liceului:

„Stimate Tovarășe Director,

Vă mulțumesc fierbinte pentru amabila Dumneavoastră invitație la marea sărbătoare a liceului din Caracal. Voi veni cu multă, foarte multă emoție”.

Odată cu aceasta îi trimitea și trei fotografii, toate din 1938:

„Vă trimit alăturat trei fotografii din care urmează să alegeți una. Câteșitrele sunt din 1938. N-a fost timp să mă fotografiez, executarea unor portrete cer pe puțin o săptămână. Ori eu, am primit scr. Dumneavoastră în cursul dimineții de azi și mâine trebuie să le expediez. În sfârșit – poate că merg și astea, mai ales că acolo arăt – vă închipuiți – ceva mai bine ca acum, încât sunt sigur că nu voi speria pe nimeni”.

A alăturat și un material, *„așa-zisul mesaj”,* pe care inițial îl realizase pe patru pagini, dar, discutând la telefon cu Virgil Carianopol acesta i-a spus *„că e prea lung”*, că pe al lui *„l-a condensat la zece rânduri”,* astfel că Mihail Drumeș,*„l-a redus”* și el la o singură pagină. *„Mai mult n-a fost posibil. Dacă vi se pare totuși prea mare aveți mână liberă să-l mai scurtați...”* - îi scria Drumeș directorului.

Și continua: *„Tot mâine îi predau lui Matei Alexandrescu două planșe pe care mi le-a cerut pentru Dumneavoastră dimpreună*

cu câteva note bio-bibliografice. El vi le trimite separat".

Scrisoarea se întinde pe o pagină și se încheie în stilu-i specific:

„În aşteptarea sărbătorii noastre dragi, sunt al Dumneavoastră, cu cele mai bune simţăminte

Mihail Drumeş"

Mai târziu, pe 10 octombrie 1968, Mihail Drumeș îi trimitea o altă scrisoare „tovarășului" director căruia îi scria: *„Vă trimit alăturat fotografia cerută pe care am obținut-o la mare grabă cu ajutorul unei prietenii. În fond ați avut dreptate, cele trimise de mine anterior erau prea...tinereşti*". Se scuza, însă, pentru plic. Acesta i-a dat *„mai multă bătaie de cap decât portretul. Colindând patru librării n-am putut găsi la dimensiunile cerute – nicăieri".*

Cea de a doua scrisoare se încheie cu un mesaj care nu mai transmite siguranța participării scriitorului la sărbătoarea liceului: *„Sper să pot veni la sărbătoarea Dvs care este a noastră – a tuturor care am fost elevi ai liceului".*

Printr-o telegramă, pe 7 noiembrie 1970, Drumeș îl informa pe directorul Liceului Nr. 1 Caracal, județul Olt, profesor emerit Crăciun Pătru: *„Șubreda sănătate mă împiedică de a participa la festivitatea literară ce ați organizat dar cu sufletul sunt prezent lângă dvs vibrând de nostalgia anilor adolescenți petrecuți în Caracalul vrăjit"* dar strecura și o speranță *„într-o carte de amintiri le voi da poate cândva cuvântul".*

Pe 12 decembrie 1970, Mihail Drumeș îi trimitea o altă scrisoare domnului director: *„Prietenii mei Carianopol şi Potopin mi-au vorbit cu entuziasm de dizertaţiile pe care elevii liceului le-au făcut despre lucrările noastre la izbutita şezătoare literară organizată de dumneavoastră luna trecută şi la care, din păcate, n-am putut să iau parte".*

Această scrisoare venea cu o rugăminte din partea lui Drumeș: *„Cum ei n-au putut să-mi precizeze cine anume a vorbit despre mine (nu erau siguri dacă Eugenia Călugăru sau Maria Borcan) vă rog pe Dumneavoastră a mă lămuri în această privinţă şi dacă e posibil să-mi daţi adresa elevei respective. Fiind tare curios să ştiu ceea ce a spus, vreau s-o rog să-mi trimită o copie după dizertaţia făcută, eu – la rându-mi – recompensând-o cu o carte pentru acest serviciu.*

Vă rog să mă iertaţi pentru deranjul ce vi-l fac.

Cu cele mai bune sentimente,

Al Dumneavoastră devotat

Mihail Drumeş".

Plicul ne dezvăluie adresa expeditorului Mihail Drumeș: *„Strada Câmpia Turzii, nr. 3A, sector 1, Bucureşti".*

Destinatarul:

„Tov Pătru Crăciun, profesor emerit

Bul Republicii nr 99, Caracal, Jud Olt"

O notă a directorului Crăciun Pătru este consemnată sus, pe colțul din stânga al scrisorii trimise de Drumeș:

„Răspuns. Trimes «Monografia Liceului nr. 1» 18.XII.70".

La scurt timp, pe 28 decembrie 1970, Drumeș scria:

„Stimate Tovarăşe Director,

Am primit scrisoarea Dv. împreună cu <u>Anuarul liceului</u> pe care l-am citit cu mult interes plimbându-mă o oră - două prin răscolitoare amintiri".

Se pare că fotografia scriitorului, solicitată în scrisorile anterioare, nu a apărut în această publicație: *„Chestiunea omiterii fotografiei nu prezintă nicio importanţă. Ceea ce m-a surprins însă, e faptul că Virgil Carianopol nu figurează printre foştii elevi.*

Vă mulţumesc pentru trimitere şi pentru osteneala procurării adresei pe care v-am solicitat-o. Deşi m-aţi avertizat că eleva Maria Borcan nu mai găseşte textul dizertaţiei, eu totuşi i-am scris câteva rânduri în nădejdea că-l va găsi şi mi-l va trimite".

Din cuprinsul scrisorii aflăm și că directorul îi ceruse scriitorului o carte cu autograf, lucru care l-a pus *„în grea încurcătură",* așa cum scria Drumeș. *„Vă declar pe cuvânt de onoare că din unele cărţi ale mele nu mai am absolut niciun exemplar, din altele numai câte unul (de care nu mă pot despărţi. Numai din <u>Invitaţie</u> mai posed câteva exemplare în l. Franceză (Orgueil insensé) dar din această lucrare v-am*

oferit unul cu autograf în 1969, când am fost la Caracal. În cursul lunii ianuarie îmi apare o nouă reeditare «Cazul Magheru». Evident, vă rezerv un exemplar. Și v-aș fi rezervat această carte chiar fără să mi-o fi solicitat. De fapt sunteți în stima mea într-un loc destul de înalt ca să mai fie nevoie de așa ceva".

Și încheie scrisoarea:

„Cu cele mai bune sentimente de prețuire,
Al Dvoastră,
Mihail Drumeș"

Aceleași adrese ale expeditorului și destinatarului, trecute pe plicul din 12 decembrie 1970, apar și pe un plic trimis de scriitor în 1972, ce conținea o carte de vizită cu autograful lui Drumeș scris mare, în mijloc, cu negru, iar sub el, scris mai mic, cu albastru:

„Cu cele mai bune urări pentru noul an!
La mulți ani!"

Corespondența dintre cei doi a continuat așa cum reiese dintr-o altă scrisoare trimisă de Mihail Drumeș pe 30 aprilie 1974, din București, către directorul din Caracal:

„Stimate Tovarășe Profesor,

Am primit rândurile Dumneavoastră și mă grăbesc a vă răspunde la «rugămințile» ce-mi faceți.

Și totodată să vă anunț că vechea mea adresă nu mai corespunde, peste câteva zile se împlinește un an de când mi-am schimbat locuința. Totuși poșta, binevoitoare, mi-a adus scrisoarea Dv. la noul domiciliu.

Cu prilejul aniversării îmi apare un roman la «Albatros» și s-ar putea să mă abat două ore la Caracal pentru a da autografe întrucât tot fac drumul la Craiova în vederea acestui scop."

Încheierea:

„Cu cele mai bune simțăminte,
Al Dvs, M Drumeș"

Prin scrisorile sale, Mihail Drumeș se dezvăluie nu doar ca autor, ci și ca o prezență activă în cadrul epocii, iar această corespondență contribuie la înțelegerea timpului în care a fost creată opera, oferind o perspectivă esențială asupra personalității și a contextului în care s-a configurat opera sa, completând și nuanțând imaginea scriitorului.

MIHAIL DRUMEȘ
(n. 26 noiembrie 1901 - d. 27 februarrie 1982)

INVITAȚIE LA VALS

(fragment din Partea I)

de Mihail Drumeș

(...) Doamne, ce frică-mi era odinioară de lumea umbrelor! Mă zguduiau spaime teribile, nu era chip să văd un mort fără să mi se zbîrlească părul. Acum această împărăție subpămînteană mi-a devenit dragă. ("Dragă" e o exagerare, mai degrabă "suportabilă".)

Şi aşa-zisa unanimitate a gîndurilor de care vorbeam mai sus e tot o exagerare, însă prea mică, aproape neglijabilă.

Pentru că mereu înregistrez opoziții lăuntrice, mereu. ascult glasuri care mă cheamă înapoi la viață. Dar sînt atît de şovăielnice şi firave că nici n-ar trebui să le pomenesc. Aşa am auzit-o pe mama (obsesia ei încă persistă), pe soția mea, Cecilia, şi pe alți emisari ai ființei mele aflate în primejdie. Tuturor leram deschis poarta auzului, dar am rămas surd cînd era vorba de îndemnuri, poveți ori mustrări. Țărmul lumii pe care l-am părăsit e mult prea departe şi chiar dacă m-ar ademeni calea întoarsă tot

degeaba-i: nu mai am putere să vreau.

Adineauri mi-a făcut o vizită imaginară fostul meu profesor de la facultate, Ion Tîrnoveanu, decedat anul trecut. Era titularul catedrei pe care o ocup eu astăzi. I-am oferit un scaun să şadă - acelaşi scaun pe care mă poftea să mă aşez ori de cîte ori veneam la el. Mă prețuia acest venerabil savant cu faimă europeană, doctor honoris causa al cîtorva universități apusene, şi această prețuire mi-a crescut aripi şi mi-a înlesnit biruința. Cum i-aş fi îmbrățişat umbra pe care o simțeam prezentă în cancelarie şi în sălile de cursuri ca şi cînd s-ar fi aflat încă în funcțiune.

Am stat mult de vorbă. Cea dintîi frază care a precedat discuția a fost: "Tudor Petrican, ştii cît te prețuiesc; dumneata eşti cel mai inteligent student din toate seriile pe care le-am avut în ultimii treizeci de ani." (Odinioară îmi mai spusese asta de două sau de trei ori.) M-a descusut ce-i cu mine? Mă frămîntă probleme atît de grave şi de nerezolvat încît trebuie să (recurg la un act deznădăjduit? Dar - conchidea-e o nebunie să mă sinucid în primăvara vieții? (Avea expresii de-astea, uzate). Se sinucide cineva ajuns în vîrful piramidei sociale după oe a găsit cheia care descuie uşa tuturor demnităților şi onorurilor? Nu, niciodată! Ce face în schimb? Luptă! Luptă! Luptă! Din clipa cînd nu onai ține la viață are toate şansele să devină erou. Numai că eroismul de acest gen s-a stins astăzi din lipsă de idealuri.

A mai spus că, întorcînd spatele vieții şi bunurilor ei cînd as fi putut să mă bucur din plin de ele, înseamnă că atentez odios împotriva propriei mele persoane.

Banalități, locuri comune, vorbe de clacă! Unde era elocința care mă entuziasmase cîndva? Frazele maestrului sunau calp de astădată, le lipseau căldura şi forța.

Ce rost ar fi avut să-i înşir tot ce s-a întîmplat, că am răpus viața unei femei, că această femeie era unica mea iubită şi că modul inedit cum am ucis-o m-a scăpat de rigorile legii penale, dar conştiința - tribunalul meu suprem -nu putea trece cu vederea acest lucru şi m-a condamnat la pedeapsa capitală...

Nu, nu-i adevărat! Mint! M-am lăsat ademenit de o idee justițiară. Nici vorbă n-ar fi de autopedepsire şi de aşa-zisele imperative ale conştiinței dacă n-aş iubi pe această femeie. Acum o iubesc mai mult, necuprins mai mult decît atunci cînd trăia. şi fiindcă m-a chemat, sînt gata să mă duc la ea. Ştiu, i-e frică şi n-o las singură. Amîndoi înfruntăm mai bine veşnicia!

...Am pomenit mai sus de un fost profesor (căruia i-am pus în gură vorbele mele), de o femeie necunoscută care a fost iubita mea, de o crimă bizară care nu intră în prevederile codului penal şi de iminența sinuciderii mele.

Cine pricepe ceva din toate astea?

Citeşte mai întîi, cititorule, istoria acestei iubiri şi după aceea îți vei da seama de tot ce s-a întîmplat şi dacă cineva, în locul meu, ar fi procedat altfel. O aştern în aceste pagini fierbinți, scrise la mare temperatură. Să nu crezi că-mi trag spuza pe turtă ca să mă arăt în ochii domniei tale altfel de cum sînt, pentru a-ți capta simpatia. Nu. Voi povesti faptele cu o sinceritate nudă, dezolantă, exact cum s-au petrecut în realitate. Ştiu că nimeni n-are să mă întâlnească vreodată ca să arunce cu pietre în mine. Nu mă preocupă emoția estetică, nici morala, nici mesajul generos. Nu fac literatură, ci aştern în aceste file o mare pasiune care altfel ar fi rămas necunoscută, pentru bunul motiv că pasiunile fug de lumină - lumina le omoară.

...şi acum să iau povestea de la început.

Pînă cînd am intrat în cursul superior de liceu, viața mi s-a scurs liniştită, fără zguduiri, ca o apă molcomă de şes.. Nici o întîmplare deosebită n-a intervenit ca să-i modifice cursul. Aş zice că tot ceea ce am trăit eu, în linii mari, au trăit şi ceilalți colegi ai mei. Aşadar, o Viață anonimă, ca aceea a regnului vegetal sau animal. Abia mai tîrziu am început să mă diferențiez de ceilalți, să merg pe propria-mi matcă, în sfirşit, să posed elemente pentru o biografie.

Firea mea avea o mulțime de ciudățenii, pe care uneori le ascundeam cu grijă. Eram ceea ce se cheamă în mod curent, un elev bun. Profesorii mă apreciau, nu numai prin operația rece a notării în catalog, ci arătîndu-mi încredere, chiar afecțiune. La drept vorbind acestea le atrăgeam nu atît prin sîrguință la învățătură, cît mai ales prin anumite artificii de conduită pe

care mi le sugera inteligența.

Am fost însă elev bun, aș zice, numai în zona strict școlară. Îndată ce ieșeam pe poarta liceului, deveneam altul, intram într-o nouă piele. și atunci nimeni nu m-ar fi recunoscut. Pentru că în aceste două aspecte contradictorii nu exista nici un punct de contact. Nu vreau să spun că la școală jucam doar rolul unui elev bun cu prefăcătoria unui actor precoce și abia în afară de școală izbucnea adevărata mea fire. Nu... Și într-o parte, și într-alta eram firesc, sincer cu mine însumi. Ceea ce făceam acasă nu-mi stîrnea nici o umbră de remușcare, după cum nici strălucirea la învățătură nu mă umfla de auto-admirație. Întotdeauna am fost egal cu mine, între conștiință și faptele mele a existat un deplin acord.

La școală, aveam îndatoriri precise: trebuia să învăț lecțiile, să fiu ascultător, sîrguincios, disciplinat. și îndeplineam corect toate aceste comandamente. Acasă nu mi se părea că fac rău dacă mă încurcam la un joc de cărți, uneori noaptea, dacă trăgeam un chef la toartă sau dacă întrețineam legături de dragoste cu fete. (Pe atunci, de obicei mai în vîrstă decît mine.) Principalul era să trec clasa. Și o treceam. De altfel pentru asta fusesem trimis la învățătură. Cui ce-i păsa de conduita mea extra-școlară?

Prin clasa a VII-a mă încurcasem cu o văduvioară de 35 de ani, care ținea un restaurant, cel mai bun din oraș. Se prăpădea după mine, mai precis după tinerețea mea. Nu cred că o iubeam, era prea mare diferența de vîrstă, dar ea întruchipa în ochii mei femeia. A avut mult de îndurat din pricina pasiunii ei nefericite pentru un adolescent atît de crud și de capricios. Suferințelor ei morale li se adăugau și serioase pagube materiale. Nu numai că luam masa într-o cameră a restaurantului special rezervată, dar aduceam cu mine o șleahtă de prieteni flămînzi și însetați, care se înfruptau pe seama iubitei mele. Cînd, uneori, îmi făcea imputări din cauza vieții destrăbălate, mă supăram foc. Cîteva zile nu mai călcam cu piciorul pe la restaurant. Tot ea venea învinsă ca să mă împace.

... și după orgii prelungite pînă-n zori, sau după nopți istovitoare de dragoste, a doua zi dimineața, luam frumușel ghiozdanul din cui și plecam la școală, ca să mă așez cuminte în bancă, lîngă colegii mei candizi și nevinovați, care dormiseră în patul lor curat de-acasă.

Conștiința aoestei stări de lucruri îmi conferea o ciudată superioritate asupra lor. Îi priveam de sus, ca pe niște copii, care habar n-aveau ce înseamnă o noapte de dragoste sau o emoție ucigătoare la jocurile de noroc.

În vremea aceea am cunoscut-o pe Dolly, fata unei moșierese văduve. Era mutilată de suferință: un ofițer chipeș de roșiori, după doi ani de dragoste și jurăminte veșnice, o dezvirginase părăsind-o apoi ca să se însoare cu alta. În brațele mele uită repede decepția suferită și se întremă pentru altele viitoare.

Am avut legături cu sora gazdei, divorțată de bărbatu-său, cu o vecină, nevasta unui avocat, care mă aducea în casă, punîn-du-mă să-i meditez copilul, elev într-a doua de liceu. Nu mai pomenesc că o droaie de școlărițe îmi făceau ochi dulci., Nu prea trăgeam foloase de pe urma acestor atenții, pentru că, la drept vorbind, nu-mi plăcea să mă încurc cu fete de școală, știind că-mi voi pierde vremea degeaba.

M-am legat numai de una, Ninon, elevă într-a VII-a, frumoasă și zglobie, de care era îndrăgostit tot liceul. Poate tocmai acest lucru m-a împins să-i fac curte, fiindcă - altminteri, nu mă simțeam atras de ea. Am vrut să mi-o fac amantă, dar văzînd că nu izbutesc, am lăsat-o în plata Domnului. Din pricina asta fata a încercat să se otrăvească. După cîteva săptămni de suferință în spital, a scăpat cu viață.

Un amănunt nelipsit de importanță: viața mea ordonată și cuminte de școlar ținea toată ziua; cum se lăsa noaptea începea cealaltă viață, hoinară și aventuroasă. Această delimitare avea în ea ceva organic. Niciodată n-aș fi putut să chefuiesc ziua sau să învăț noaptea. Mai mult: prietenii mei nocturni nu-i recrutam dintre colegii de școală, ci dintre studenți sau funcționari. Aveam atunci nevoie de alți oameni, din altă categorie socială, deoarece tot ceea ce atingea mediul școlar constituia pentru mine ceva inhibitoriu, un „tabu" care-mi paraliza orice inițiativă."

CUPRINS

ISTORIE
Arta bisericească reflectată în ctitoriile lui Matei Basarab. Studiu de caz: Biserica Arnota cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril" și biserica Domnească din Craiova cu hramul „Sfântul Dumitru".
Larisa Izabela IACOB, pagina 1
Cloșca, căpitanul lui Horea, a fost preot ortodox! O ipoteză credibilă!
Ionuț ȚENE, pagina 7
Atestarea documentară, ca localitate, a Caracalului.
Cornel MANOLESCU, pagina 10
Comuna Vlădila în timpul războaielor patriei.
Marin PETRAN, pagina 12
După Șelimbăr.
Octavian IRIMIEȘ, pagina 15

ANUL BRÂNCUȘI
Brâncuși, esențe concrete.
Valeru CIUREA, pagina 18
Expoziția lui Constantin Brâncuși la muzeul „T' Hart" din Amsterdam.
Tia van KALKEN, pagina 23

CULTURĂ TRADIȚIONALĂ
Trifonul Viilor, un obicei renăscut (și) la Goleşti.
Valeru CIUREA, pagina 26
In memoriam: Domnica Trop - Doina vindecătoare.
Dan ALEXOAE, pagina 30
Tanti Mărioara de pe bancă.
Justina RADU, pagina 33

INTERVIU
Pagini de geniu - Cristian Săileanu.
Corina DAȘOVEANU, pagina 35

REPORTAJ
Lecția de la Frumoasa.
Valeru CIUREA, pagina 38

PROZĂ
Letopiseţu vieţii, al pildelor şi al miracolelor lui Zamolxe. (continuare)
Cristian SĂILEANU, pagina 43
Câinii.
Nicolaie DINCĂ, pagina 48
Drumul II și-un sfert.
George DAVID, pagina 51
Rădăcini și Posade.
Puiu RĂDUCAN, pagina 53
Bufonul.
Vivi Viorel PINTEA, pagina 55
Masa 7.
Ioan IVAȘCU, pagina 58
Maneaua, amanta națională.
Corina DAȘOVEANU, pagina 60

POEZIE
Nela ENE, pagina 62
Laurențiu BELIZAN, pagina 64
Valică MIHULEAC, pagina 66
Petre Ion STOICA, pagina 69
Teo CABEL, pagina 71
Adrian IONA, pagina 73
Luminița ZAHARIA, pagina 77
Lorena PURNICHI, pagina 79
Teodor LAUREAN, pagina 82
Andreea MAFTEI, pagina 85
Darie LĂZĂRESCU, pagina 87
Adela CONCIU, pagina 90

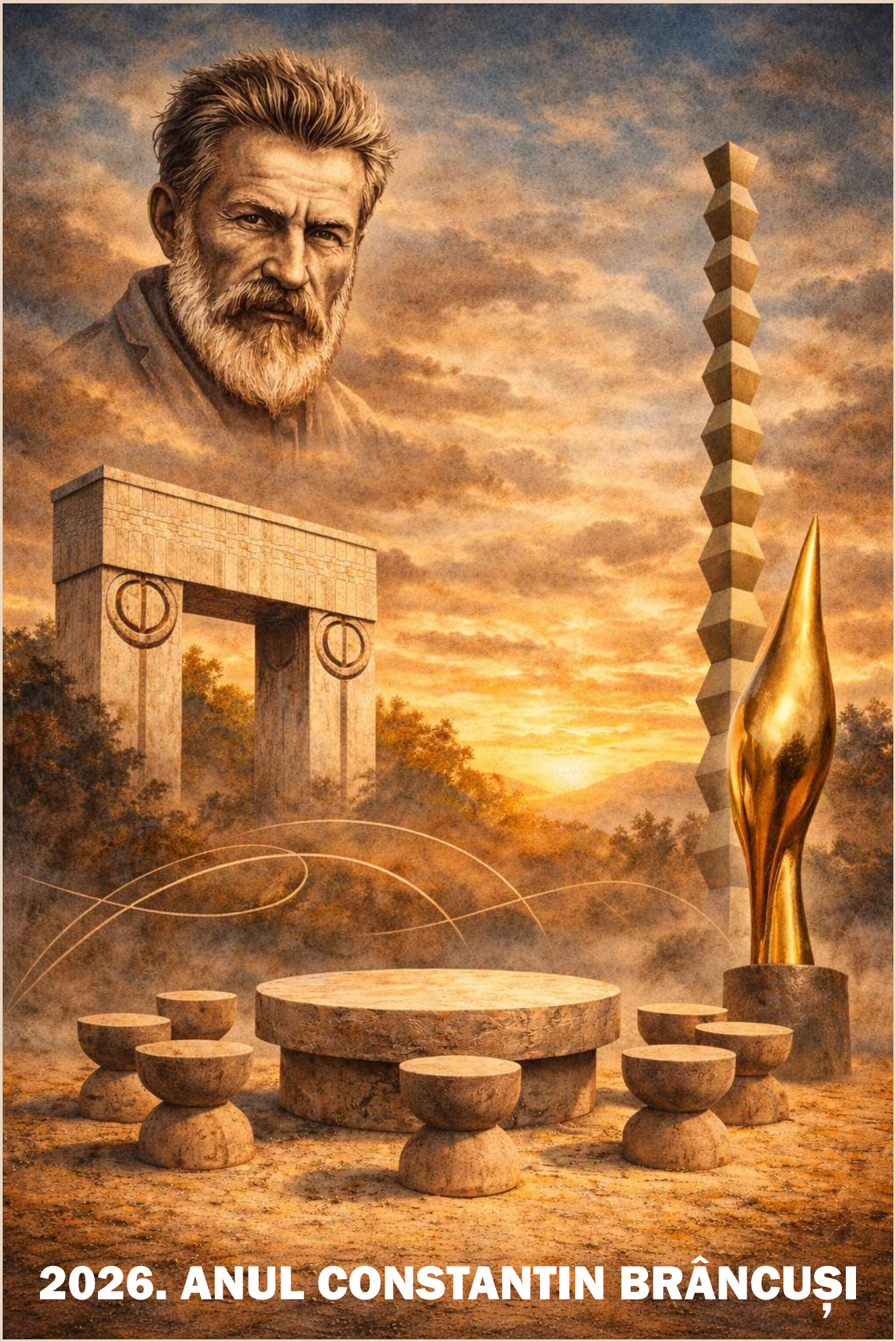
RECENZII
***Avatar* - sau despre salvarea noastră cea de toate zilele.**
Maria STERPAN, pagina 993
Cecilia Dragomir și harul înălțării din „Aripi de stele".
Dumitru SÂRGHIE - MITIF, pagina 96
Oglindiri ale sensibilității în poezia Emiliei Petrescu.
Dumitru SÂRGHIE - MITIF, pagina 98
Arta ca dialog al distanțelor - O carte a întâlnirilor esențiale.
Al. Florin ȚENE, pagina 102

CRITICĂ LITERARĂ
Incursiunea criticului Gheorghe Glodeanu în teritoriul recuperator al Diasporei și disidenței. (note exegetice)
Valeria BILȚ, pagina 103

DEBUT
Sergiu CRĂCIUN, pagina 108

TEATRU
Pustiu în doi.
Nicolaie Tony DINCĂ, pagina 110

RESTITUIRI
E timpul să ne amintim de Drumeș!
Mirela COSTACHE, pagina 116

2026. ANUL CONSTANTIN BRÂNCUȘI